Trăiește în felul tău

Ce înseamnă cu adevărat să fii rebel?

OSHO

Living on Your Own Terms
What is Real Rebellion?
Editor/Compiler: Osho International Foundation
Copyright © 2013 OSHO International Foundation, Elveția,
www.osho.com/copyrights
2014 Grup Media Litera
Toate drepturile rezervate
Materialul de față constă în răspunsurile date de Osho unei audiențe largi, selectate din diverse conferințe ale lui Osho. Toate conferințele lui Osho au fost publicate sub formă de cărți și sunt de asemenea disponibile sub formă de înregistrări audio originale. Înregistrările audio și arhiva completă a conferințelor sale pot fi găsite în cadrul bibliotecii online OSHO, pe www.osho.com.

OSHO®

OSHO este marcă înregistrată a OSHO International Foundation,
www.osho.com/trademarks.

LITERA®
Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 90; 031 425 16 19; 0752 548 372
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Trăiește în felul tău
Ce înseamnă cu adevărat să fii rebel?
Editor/Compiler: Osho International Foundation

Copyright © 2014 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză: Carmen Neacșu

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Marilena Iovu
Copertă: Florentina Tudor
Tehnoredactare și prepress: Anca Suciu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OSHO
Trăiește în felul tău: ce înseamnă cu adevărat să fii rebel?/
Osho International Foundation; trad.: Carmen Neacșu. –
București: Litera, 2014

ISBN 978-606686-684-2

I. Neacșu, Carmen (trad.)
294.5

Cuprins

Introducere 9

1. Spune „La revedere!" trecutului 15

Ce e adevărata rebeliune? Și care e diferența dintre reacție și acțiune în cazul unei ființe umane rebele? 15

Poți, te rog, să mai spui câteva lucruri despre violență ca expresie a rebeliunii? 25

Te-am auzit spunând că e suficient ca noi să fim și atât, că nu avem nevoie să facem nimic ca să fim în Dumnezeu. Eu simt instinctiv că trebuie să „fac" lucruri ca să simt că valorez ceva, să îmi aduc contribuția personală, să ofer ceva. Iar tu spui că Dumnezeu e în mine – îmi dau seama că eu caut înăuntrul meu ceva ce îmi spune mie mintea că trebuie să găsesc, conform unui concept primit din exterior. E ca și cum m-aș uita noaptea într-o fântână. Văd reflecții și am impresia că e fundul apei, când de fapt nu e decât suprafața ei. Chiar și când știu că tot ce am de făcut e să mă detașez și să aștept, în loc să mai caut ceva, eu tot urmăresc să se întâmple ceea ce am eu în minte că trebuie să se întâmple. Te rog să comentezi. 28

Unul dintre cele mai frumoase și relaxante spații pe care le cunosc e acela al lui „da" și al acceptării față de mine însumi și față de ceilalți. Ai vrea să vorbești despre „da" ca parte a rebeliunii? 52

2. Înţelegere înseamnă eliberare 59

Preoţii, călugăriţele și rudele care mi-au modelat viaţa sunt acum bătrâni și ofiliţi. Majoritatea au murit. Pare fără rost rebeliunea împotriva acelor bătrâni nevolnici. Eu nu sunt preotul și doctrinele. Simt că rebliunea împotriva a orice din afara mea e o pierdere de timp și că e pur și simplu irelevant, iar lucrul acesta face situaţia mult mai frustrantă și mai încurcată. Am impresia că sinele trebuie să fie rebel împotriva sinelui. Accept că nu sinele fundamental – faţa originară – e cel care trebuie să fie rebel, ci sinele instruit, subterfugiul. Dar acela e singurul „sine" pe care îl am sau de care am cunoștinţă și cu care pot fi rebel. Cum devine rebel subterfugiul împotriva subterfugiului? 59

De ce a trebuit, în primul rând, să fie oamenii distrași de la sinele lor originar? 66

Toată viaţa am încercat să mă schimb; dar se pare că nimic nu se schimbă vreodată, rămân același. Nu există nici o speranţă pentru mine? 95

Sunt conștient de nevoia mea de a primi aprobarea și acceptarea din partea celorlalţi. Nu vreau să fiu condus de nevoia aceasta. Cum se poate rezolva? 100

Ori de câte ori, în viaţă, am un acces de nefericire adâncă, vine întotdeauna un moment în care încep să râd de mine, simt libertatea reîntorcându-se și văd că singura problemă fusese că încetasem să mă mai iubesc. Înţelegerea aceasta, în sine, nu e, poate, deosebit de profundă, însă în momentul în care o am, sunt întotdeauna uimit să văd cât de ușor, pentru ce și cât de mult timp am fost dispus să întorc spatele iubirii faţă de mine însumi. E problema aceasta la rădăcina suferinţei majorităţii oamenilor sau mi se întâmplă numai mie? 104

3. Te-ai născut curajos 113

Mă simt divizat în două: jumătate din mine tinde spre necunoscut, iar cealaltă jumătate, spre tot ceea ce îmi e familiar din trecutul meu. Când sunt pe punctul de a mă desprinde de ceea ce cred eu că e al meu, mă cuprinde panica – cu toate că tânjesc după necunoscutul despre care vorbești. Te rog să-mi dai curajul pentru a face pasul următor 113

Renunţarea la lume şi la societate ţine de un spirit rebel? 118

Unde s-a produs greşeala? De ce întâmpină oamenii noul cu mare reticenţă şi cu frică, în loc s ă-l întâmpine cu bucurie nerăbdătoare? 129

Uneori, după o experienţă de meditaţie, mă simt extraordinar de bine şi de plin de lumină şi atunci mi-e frică să nu fiu din nou influenţat de oameni. aşa încât să recad în vechea mea minte. Ai putea spune ceva despre energii şi experienţe şi despre modul în care putem merge prin piaţă fără să fim influenţaţi de alţi oameni, care nu au o energie atât de bună? 138

4. Croiește-ți drumul mergând 145

Anarhie nu înseamnă decât absenţa autorităţii, ceea ce e frumos. Dar în limbajul obişnuit, ea are înţelesul de absenţă a disciplinei. De ce confuzia aceasta? Ai putea vorbi despre disciplină, mai ales în relaţie cu rebeliunea? 145

Ai spus odată că avem o lume foarte frumoasă, care însă e pe mâinile cui nu trebuie. Aprob lucrul acesta cu toată fiinţa mea. Îl simt. Dar cum putem opri acele mâini lacome care torturează natura și înrobesc fiinţele umane, dacă nu ne luptăm și nu ne batem? Nu este distrugerea vechiului necesară pentru construirea noului? 155

Părinţii mei sunt foarte dezamăgiţi de mine, își fac griji încontinuu. Datorită lor am putut eu să fiu aici, și-atunci cum aș putea să-mi întorc faţa de la ei? Ce le datorez părinţilor mei? 163

Când îmi ascult sentimentele, vocea lăuntrică, ele îmi spun să nu fac nimic altceva decât să dorm, să mănânc și să mă joc pe plajă! Mă tem să-mi urmez sentimentele acestea, deoarece cred că voi ajunge prea slab ca să supravieţuiesc în lumea asta. Mă va proteja existenţa când îmi voi da voie să mă las în voia a ce simt? 171

5. Când toate vocile tac 179

Care e diferenţa dintre natura umană, instinct și obicei? Există sau nu vreo cale prin care ele se pot schimba? 179

Uneori îmi e greu în lumea asta, fiindcă văd cât de nemiloși sunt oamenii și cum se calcă în picioare unii pe alţii. Lucrul acesta mă rănește foarte tare, uneori chiar și fizic, și mă simt vulnerabil ca un copil. Te rog, spune-mi cum să mă descurc în privinţa asta. 187

Sentimentul că sunt lipsit de valoare încă îmi domină viaţa și mă agăţ de el atât de strâns, încât începe să mă cuprindă disperarea că n-am să mă mai desprind niciodată de el. Până acum a fost drum lung și greu. 195

Cum pot afla care dintre numeroasele voci dinăuntrul meu e aceea care vine din adevăratul meu sine ca să mă ghideze? Cum pot fi sigur că nu vine din inconștient? 209

Epilog 211

Cum pot deveni o lumină pentru mine însumi? 211

Introducere

Calităţile unui rebel sunt multidimensionale. Prima trăsătură care-l definește este aceasta: rebelul nu crede în nimic în afară de experienţa lui proprie. Singurul lui adevăr e adevărul propriu; nici un profet, nici un mesia, nici un mântuitor, nici o sfântă scriptură, nici o tradiţie străveche nu-i pot da adevărul. Poate că aceștia vorbesc despre adevăr, poate că fac mult tam-tam în legătură cu adevărul, dar a ști despre adevăr nu înseamnă a cunoaște adevărul.

Rebelul nu are un sistem de credinţe – teist sau ateu, hindus sau creștin; el e un căutător. Însă trebuie înţeles un lucru foarte subtil, și anume acela că rebelul nu este un egotist. Nici egotistul nu vrea să aparţină vreunei biserici, vreunei ideologii, vreunui sistem de credinţe, dar motivul pentru care el nu vrea să aparţină e total diferit de cel al rebelului. El nu vrea să aparţină din cauză că are o părere prea bună despre sine. E mult prea egotist; nu poate fi decât singur.

Rebelul nu e un egotist, el e cu desăvârșire inocent. Necredința lui nu e o atitudine arogantă, ci o abordare smerită. El spune doar atât: „Până ce nu-mi găsesc adevărul meu, orice adevăr împrumutat nu face decât să mă împovăreze, în nici un caz să mă despovăreze. Pot ajunge să am capul plin de cunoștințe, dar nu voi cunoaște nimic prin ființa mea, nu voi fi martor ocular al nici unei experiențe."

Rebelul nu aparține nici unei biserici, nici unei organizații, fiindcă el nu vrea să fie un imitator. Vrea să rămână pur și necontaminat, așa încât căutarea lui să nu fie influențată de nici o prejudecată, așa încât să poată rămâne deschis, fără nici o idee preconcepută. Însă întreaga lui abordare e aceea a unei persoane smerite. Un rebel își respectă independența proprie și respectă de asemenea independența tuturor celorlalți. Își respectă propria divinitate și respectă divinitatea întregului univers. Întregul univers e templul lui – de aceea el a părăsit templele mărunte făurite de om. Întregul univers e, pentru el, o sfântă scriptură – de aceea a lăsat în urmă toate sfintele scripturi scrise de om. Dar nu din aroganță procedează așa, ci pentru că e smerit în căutarea lui. Rebelul e inocent precum un copil.

A doua dimensiune e reprezentată de faptul că nu trăiește în trecutul care nu mai există și nici în viitorul care nu există încă, ci trăiește în prezent, cu cea mai mare vigilență și conștiință de care e capabil. Cu alte cuvinte, trăiește conștient în momentul prezent. Noi trăim în mod obișnuit ca somnambulii, ca lunaticii. Rebelul încearcă să trăiască o viață conștientă. Conștiența

e religia lui, conștiența e filosofia lui, conștiența e modul lui de viață.

A treia dimensiune o reprezintă faptul că rebelul nu e interesat să-i domine pe ceilalți. Nu e însetat de putere, căci acesta e lucrul cel mai urât din lume. Setea de putere a distrus umanitatea și nu i-a permis să fie mai creativă. Să fie mai frumoasă, să fie mai sănătoasă. Și această sete de putere e cea care duce în ultimă instanță la conflicte, la competiții, la gelozii, iar în cele din urmă la războaie. Setea de putere stă la baza tuturor războaielor. Dacă te uiți la istoria umanității... toată istoria umanității nu e altceva decât o istorie a războaielor, a uciderii omului de către om. Motivele s-au schimbat, dar uciderea continuă. S-ar părea că motivele nu sunt decât pretexte, adevărul fiind că omului îi face plăcere să ucidă.

Într-una dintre fabulele lui Esop, care sunt printre cele mai importante fabule din lume, atât de simple și de pline de înțeles, o oiță bea apă dintr-un pârâu de munte cu apă limpede precum cleștarul. Un leu imens vine și, cum e și firesc, îi pune gând rău oii, fiind vremea micului dejun, însă trebuie să găsească un pretext. Așa că-i zice acesteia: „Îmi tulburi apa. Tu n-ai înțeles că eu sunt regele pădurii?“

Biata oaie îi spune: „Știu, dar, Măria Ta, pârâul nu curge către tine. Aici unde stau eu e mai jos decât unde stai tu și chiar dacă îl tulbur cumva când beau din el, apa se duce în jos, nu către tine. Tu ești cel care tulbură apa pe care o beau eu. Așadar, logica ta nu e corectă“.

Leul și-a dat și el seama că era așa cum spunea oaia, lucru care l-a mâniat foarte tare. „N-ai respect față de cei

în vârstă", i-a zis el oii. „Ai tupeu, dacă te iei la ceartă cu mine."

Sărmana oaie i-a răspuns: „Nu m-am luat la ceartă, am spus și eu cum stau lucrurile. Vezi bine că pârâul curge înspre mine".

Leul a tăcut un moment, apoi a zis: „Acum îmi aduc aminte. Ești dintr-o familie foarte incultă, foarte needucată. Tatăl tău m-a jignit ieri".

Biata oaie a zis: „Trebuie să fie vorba de altcineva, fiindcă tatăl meu a murit acum trei luni – iar tu știi probabil că e în burta ta. Nu mai trăiește, ţi-a servit drept prânz. Cum să se fi purtat cu tine lipsit de respect, din moment ce e mort?"

Asta era prea mult. Leul a sărit și a pus gheara pe oaie, zicându-i: „N-ai maniere, nu cunoști normele de bună cuviinţă, nu știi să te porţi".

Oaia i-a răspuns: „De fapt, e vremea să-ţi iei micul dejun, asta e tot. Înfulecă-mă și gata, nu mai căuta pretexte".

În astfel de parabole simple, Esop a făcut miracole, reușind să spună foarte multe lucruri despre om.

Un rebel trăiește viaţa în momentul prezent, cu conștienţă, lipsit de orice dorinţă de a domina în viaţă sau după moarte. Nu are sete de putere. E un om de știinţă în lumea sufletului – aceasta este cea de-a patra dimensiune. Tot așa cum știinţa se folosește de îndoială, de scepticism, de investigaţii, și el folosește aceste metode în căutarea lui interioară. Știinţa le folosește în cazul realităţii obiective, el le folosește în cazul subiectivităţii sale. Însă el nu condamnă îndoiala, nu condamnă scepticismul,

nu condamnă nesupunerea, nu condamnă abordarea realităţii într-un mod lipsit de credinţă. Pătrunde în fiinţa lui cu o minte ştiinţifică.

Religia lui nu e superstiţioasă, ci ştiinţifică. Religia lui nu e o căutare a lui Dumnezeu, fiindcă a începe cu Dumnezeu înseamnă că deja ai acceptat o credinţă, iar dacă ai acceptat o credinţă, căutarea ta e contaminată de la bun început.

Rebelul intră cu ochii larg deschiși în lumea sa interioară, fără să aibă idee ce anume caută. Își cizelează în permanenţă inteligenţa. Se cufundă mereu mai adânc în tăcere, în meditaţie, astfel ca tot ceea ce stă ascuns în el să i se dezvăluie, însă nu pornește la drum având o idee preconcepută legată de ceea ce caută.

El e în esenţă un agnostic. Cuvântul acesta trebuie reţinut, deoarece el redă una dintre calităţile sale fundamentale. Există teiști, care cred în Dumnezeu, există atei, care nu cred în Dumnezeu, și există agnostici, care spun, simplu: „Deocamdată nu știm. Vom căuta, vom vedea. Nu putem spune nimic înainte de a ne fi uitat în fiecare colţișor și cotlon al fiinţei noastre". El începe cu „nu știu". De aceea spun că e întocmai precum un copil mic – inocent.

Doi băieţi plănuiau să fugă de acasă. „Dar dacă ne prind părinţii, or să ne bată", a zis unul dintre ei.

„Atunci", a zis celălalt, „o să-i batem și noi pe ei".

„Nu se poate una ca asta", a spus cel care vorbise primul. „Biblia ne învaţă să-i cinstim pe tatăl și pe mama noastră."

„Foarte bine. Atunci tu dai în taică-meu, iar eu în taică-tău."

O soluţie inocentă și simplă, care nu prezintă nici o dificultate!

Rebelul trăiește o inocenţă de copil, iar inocenţa e fenomenul cel mai misterios. Ea deschide ușile tuturor secretelor vieţii.

Numai un om rebel e cu adevărat revoluţionar și cu adevărat religios. El nu înființează o organizaţie, el nu vrea adepţi, nu ridică biserici.

Dar e posibil ca rebelii să aibă tovarăși de drum alături de care să se bucure, împreună cu care să danseze, să cânte, să plângă, să simtă imensitatea existenţei și veșnicia vieţii. Se pot contopi într-un fel de comuniune, fără ca vreunul dintre ei să renunţe la individualitatea sa; ba dimpotrivă, comuniunea rebelilor revitalizează individualitatea fiecăruia în parte, îi hrănește individualitatea, îi conferă acesteia demnitate și respect.

1

Spune „La revedere!" trecutului

Rebelul spune pur și simplu „La revedere!" trecutului, iar aici este vorba despre un proces permanent; astfel, a fi un rebel înseamnă a fi într-o permanentă rebeliune – căci fiecare moment are să devină trecut, fiecare zi va ajunge să fie trecut. Trecutul nu e cel deja mort și îngropat, ci îl străbaţi clipă de clipă. De aceea, rebelul trebuie să deprindă o artă nouă: arta de a muri în fiecare moment care s-a scurs, ca să poată trăi liber în momentul nou care a sosit.

Ce e adevărata rebeliune? Și care e diferența dintre reacție și acţiune în cazul unei ființe umane rebele?

Primul lucru care trebuie înţeles e diferenţa dintre rebeliune și revoluţie.

Revoluţia e un efort organizat în vederea schimbării societăţii în mod forţat, violent. Dar necazul e că nu poţi schimba societatea prin violenţă, deoarece violenţa e însăși energia vitală a societăţii. De aceea au eșuat toate

revoluţiile. Și nu există nici o posibilitate ca vreo revoluţie să fie o reușită – niciodată.

Rebeliunea e individuală, nonviolentă, pașnică. Ea se naște din iubire. Rebeliunea nu e împotriva a ceva, ci pentru ceva. Revoluţia e împotriva a ceva, dar nu pentru ceva. Revoluţia e atât de preocupată să fie împotrivă, încât uită în ce scop are loc toată frământarea aceasta. Ea e furie. Însă furia nu poate da naștere unei societăţi mai bune. Rebeliunea nu e orientată împotriva societăţii, ci către nașterea unui om de factură nouă, către crearea unei umanităţi noi.

Revoluţie înseamnă să lupţi cu trecutul.

Rebeliune înseamnă să meditezi pentru viitor.

Am spus că rebeliunea se naște din iubire, tăcere, înţelegere, compasiune – toate calităţile care fac ca o persoană să fie divină. Revoluţia are la bază toate trăsăturile care fac din om iarăși un animal. Fiindcă rebeliunea e individuală, nu e nevoie de nici o luptă. Societatea nici măcar nu-și va bate capul cu faptul că un individ e diferit de ceilalţi. Dar chiar și indivizi răzleţi care meditează, iubesc, nutresc speranţa unui nou răsărit, pot crea posibilitatea unei societăţi noi. Însăși prezenţa lor va fi suficientă pentru a-i transforma pe ceilalţi. Iubirea lor nu poate eșua – iubirea nu eșuează niciodată. Înţelegerea lor, inteligenţa lor, compasiunea lor – acestea vor izbândi inevitabil.

Însă până acum nu s-a încercat metoda rebeliunii. Revoluţia pare mai ușoară, fiindcă împotriva unei societăţi atât de mari ai nevoie de o organizare amplă. Dar în momentul în care apelezi la organizare, dai naștere unei

societăţi de același tip. Devii o simplă reflecţie a societăţii căreia i te împotrivești. Dacă stai în faţa unei oglinzi și te uiţi în ea, reflecţia pe care o vezi acolo e reflecţia ta, chiar dacă îţi e opusă. Așa că, prin simplul fapt că te opui, nu înseamnă că ești cu adevărat diferit; metodele sunt aceleași. Vechea societate se bazează pe violenţă, revoluţionarii se bazează pe violenţă. Vechea societate se bazează pe înrobirea oamenilor, revoluţionarii se bazează pe același lucru. Vechea societate se sprijină pe credinţe, revoluţionarii se sprijină de asemenea pe o credinţă a lor. Nu contează câtuși de puţin dacă tu crezi în Biblie sau în *Das Kapital*.

Și încă un lucru foarte semnificativ de reţinut: pentru ca revoluţionarii să învingă, ei trebuie să fie mai violenţi decât vechea societate, mai vicleni, mai abili, mai politici, mai cruzi, altminteri nu au cum să câștige. Așa că aceea care iese, de fapt, victorioasă în numele revoluţiei e o violenţă mai mare, o cruzime mai mare; partidul revoluţionar cere mai multă supunere și o mai mare înrobire. Se poate vedea cum lucrul acesta se întâmplă în cazul tuturor revoluţiilor.

Rebeliunea e un fenomen spiritual.

Ea nu are loc împotriva societăţii ca atare, ci e pur și simplu inteligenţa care arată că societatea de acest fel e moartă, că societatea de acest fel e incapabilă să dea naștere unei ființe umane noi, că e consumată, că e aproape în pragul unei sinucideri globale. Ea are nevoie de compasiune; nu are nevoie de furie.

Rebelul nu poate face decât un singur lucru... El nu va recurge la organizare, fiindcă în momentul în care începi

să organizezi va trebui să urmezi aceleași tipare ca societatea căreia vrei să i te opui; și va trebui să utilizezi același limbaj, aceleași tipare, structuri pe care le-a folosit societatea vreme atât de îndelungată.

Există un proverb chinezesc străvechi: „Să ai un prieten rău nu e la fel de rău cum e să ai un dușman rău". Pare ciudat, dar are un mare înţeles, căci dacă ai un dușman, mai devreme sau mai târziu va trebui să urmezi tacticile și strategiile lui, ca să lupţi cu el; nu există altă cale. Dacă vrei să ieși învingător, trebuie să fii cu mult înaintea lui în ceea ce privește propriile-i metode. De aceea eu spun mereu: prietenii poţi să ţi-i alegi fără să stai prea mult să cântărești, dar dușmanii trebuie aleși cu mare atenţie, fiindcă ei îţi vor schimba caracterul.

Rebelul nu are dușmani. El doar vede că trecutul nu-și mai are rostul. Nu e nevoie să lupte împotriva lui, fiindcă acesta oricum se stinge de la sine. A lupta cu el înseamnă a-i da viaţă. Ignoră-l, pur și simplu. El e deja pe patul de moarte; va muri de la sine. Nu-i mai furniza energie luptând cu el.

Rebelul poate face un singur lucru: să se transforme pe el însuși într-un om nou, să devină materializarea propriei sale viziuni. Aceasta este singura dovadă că viziunea lui nu e o închipuire. Rebelul începe să-și transforme viziunea într-o realitate.

Eu vreau ca voi toţi să deveniţi niște rebeli.

De aceea nu cred în organizare. Nu vreau să reprezentaţi o altă religie, o altă ideologie, fiindcă asta n-ar însemna decât o repetare a vechilor tipare. Puteţi fi împreună fără să puneţi nici un fel de condiţii, fără

să creaţi nici un fel de înrobire, ci doar din pură prietenie. Nu pentru că vă leagă o ideologie, ci din pură iubire – fiindcă vă aflaţi pe aceeași cale, descoperindu-vă, aflând dacă viziunea unei fiinţe umane noi poate deveni sau nu o realitate. Vă puteţi ajuta reciproc, vă puteţi sprijini unii pe alţii, vă puteţi încuraja unii pe alţii.

Există momente în care e nevoie de încurajare, fiindcă a te schimba – și încă a te schimba cu totul – nu e o treabă ușoară. De multe ori mintea vrea să recadă în vechile ei tipare, în vechile obiceiuri; de aici necesitatea unei comune. Comuna nu e o societate alternativă. Ea nu e o altă organizaţie, ci e ceva cu totul nou. E o aducere împreună a celor care călătoresc pe același drum și lucrează asupra lor înșile. Dar cinci mii de oameni care lucrează cu toţii asupra lor creează o amtosferă de mare încurajare, care te face să simţi că nu ești singur. Iar dacă cinci mii de oameni se străduiesc, atunci există speranţe. Vezi oameni înaintea ta, vezi oameni în spatele tău – pe toate treptele scării. Atunci îţi e limpede că fiinţe umane exact asemenea ţie își croiesc drum, se schimbă pe ele însele. Începi să simţi ca pe o provocare individuală faptul de a nu fi laș și a nu recădea în obiceiuri vechi. Nu poţi să recazi în vechi tipare, deoarece cinci mii de oameni se uită la tine și sunt foarte optimiști în privinţa ta. Au speranţe mari în legătură cu tine, văd că răsăritul nu e departe.

Da, acum ești într-un întuneric foarte mare, dar ca să ajungi la lumină trebuie să n-o iei înapoi. Ca să ajungi la lumină trebuie să mergi tot înainte. Cu cât e noaptea mai neagră, cu atât e dimineaţa mai aproape, iar câţiva au găsit deja zorii. Le vezi în ochi lumina soarelui strălucind,

vezi deschizându-se florile fiinţei lor. Simţi mireasma care plutește în jurul lor. Așadar, nu e decât o chestiune de încă puţină răbdare, de încă puţin curaj.

Însă rebeliunea rămâne individuală. Rebelii pot trăi împreună; ei pot crea o atmosferă, o ambianţă, un câmp energetic profund spiritual care favorizează trezirea spirituală. Dar ei nu se organizează în jurul nici unei credinţe. Sunt indivizi liberi; din propria alegere liberă s-au alăturat celorlalţi pelerini plecaţi în căutarea răsăritului.

Mă întrebi: „Care e diferenţa dintre reacţie și acţiune în cazul unei fiinţe umane rebele?“ Persoana rebelă nu reacţionează; ea doar acţionează. Revoluţionarul doar reacţionează; el nu acţionează niciodată. Diferenţa e semnificativă.

Chiar acum câteva zile am primit o scrisoare de la o femeie în vârstă care e președinta Asociaţiei Ateilor din America. Trebuie că e cea mai bătrână atee din întreaga lume, fiindcă știam un bărbat din India, Gora, care era adeptul ei și care era el însuși bătrân. Ea a înfiinţat în multe ţări asociaţii pentru atei. Probabil că mă auzise la vreo emisiune de la televizor spunând că nu există Dumnezeu și a fost extrem de fericită. Mi-a scris o scrisoare să-mi spună că: „Ești fără îndoială un om de mare curaj. Cu toate că sunt foarte bătrână, aș vrea să vin să te văd, să te întâlnesc, să stau de vorbă cu tine“.

I-am spus secretarei mele să-i scrie că e bine-venită, dar că trebuie să înţeleagă că eu nu sunt ateu: „Dacă vine aici crezând că sunt ateu pentru că am declarat că nu există Dumnezeu, va fi decepţionată. E mai bine să clarific lucrurile“.

Pentru mine, ateismul e o reacţie, o reacţie împotriva teismului. Există oameni care cred în Dumnezeu, milioane de oameni; și există câţiva oameni care reacţionează faţă de acest lucru și încep să fie *necredincioși*. E o reacţie. Se poate verifica foarte ușor printr-o metodă simplă. Dacă dispar toţi teiștii, dacă nu mai există deloc teism în lume, pot ateii să existe? Ei erau secundari, reprezentau o simplă reacţie. Când nu mai există religii și nimeni nu spune că există Dumnezeu, ce sens mai are să fii necredincios? Vei părea caraghios. Moartea teismului duce automat la moartea ateismului. Aceasta înseamnă că ateismul nu era decât o umbră, nu era o realitate în sine. O reacţie e o umbră.

Când spun că nu există Dumnezeu, nu spun că sunt un necredincios – chiar și ca să fii necredincios, tot trebuie să existe Dumnezeu. Crezi sau nu crezi, e strict alegerea ta, dar în ambele cazuri e nevoie ca Dumnezeu să existe. Ca teistul să existe, e nevoie să existe Dumnezeu, ca ateul să existe, e nevoie să existe Dumnezeu. Eu însă spun doar că nu există Dumnezeu, n-a existat niciodată. Toţi teiștii și toţi ateii se înșală. Cei care cred se înșală, cei care sunt necredincioși se înșală și ei.

Nu cred că femeia aceea în vârstă va veni. Mi-ar plăcea mult să vină, fiindcă în toată viaţa ei poate că n-a întâlnit niciodată un om care să nu fie nici teist, nici ateu. Din moment ce nu există Dumnezeu, nu are rost să fii nici unul, nici altul. Din punctul meu de vedere, e pur și simplu stupid: dacă nu există Dumnezeu, atunci îţi irosești viaţa întreagă înfiinţând asociaţii ateiste prin toată lumea. E curată irosire a vieţii! Dacă nu există Dumnezeu,

atunci de ce să-ţi mai baţi capul? Dar nu, acesta a devenit unicul ei scop în viaţă. Însă nimeni nu va cunoaște vreodată beatitudinea doar negând și fiind necredincios.

Afirmaţia mea că nu există Dumnezeu e o acţiune, nu o reacţie. Eu nu vorbesc împotriva nimănui; pur și simplu dau glas propriei mele experienţe. L-am căutat înăuntrul meu și nu l-am găsit. Ceea ce am găsit, în schimb, a fost dumnezeirea; am găsit conștiinţa eternă. Am găsit nemurirea, am găsit lumina nepieritoare – dar nu pe Dumnezeu.

Nu cred că femeia aceasta s-a gândit vreodată să privească în ea însăși. Ea nu face decât să lupte cu teiștii. Teiștii aceia sunt idioţi; luptând cu ei devii inevitabil și tu un idiot. Reacţia nu te poate duce mai departe de unde se află cei împotriva cărora reacţionezi.

Revoluţionarul e reacţionar. El e împotriva societăţii, împotriva structurii ei economice, e împotriva căilor sale politice. E împotriva atâtor lucruri – întreaga lui viaţă e negativă. Ea e fundamentată pe a fi împotrivă, pe a fi împotriva a mii de lucruri; viaţa unui revoluţionar e plină de nu-uri. Dar nu-ţi poţi făuri o viaţă de binecuvântare, de beatitudine din mii de nu-uri.

Un singur da e mult mai puternic decât o mie de nu-uri. Nu-ul e gol. El arată furia ta, arată violenţa ta, arată distructivitatea ta, dar nu arată că ai avea ceva creativ cu care să contribui la viaţă și la existenţă.

Acţiune înseamnă ceva ce nu are legătură cu nimic, ci care vine din tăcerea ta, din spontaneitatea ta. Rebelul nu reacţionează, el acţionează. A acţiona înseamnă a spune da.

Rebelul creează; el își dă naștere lui însuși. Devine un om nou, el vestește o nouă eră. Se deschide tuturor posibilităţilor, își dă voie să intre în dimensiuni necunoscute. Nu împotriva cuiva – e pur și simplu o creștere, așa cum crește un tufiș de trandafiri. Credeţi că acesta crește împotriva pietrelor? Sau crește împotriva cuiva? El crește nu ca o reacţie, ci pentru că e în natura lui să crească. Crește ca să înflorească, să-și împlinească potenţialul. E un proces de transformare a potenţialului în realitate efectivă.

Acţiunea înseamnă procesul de transformare a potenţialului în realitate. Reacţia nu e decât ură, furie, gelozie, violenţă, distructivitate. Acestea nu sunt calităţi care să merite să fie preţuite. Așa că, în viziunea mea, revoluţionarul nu are nici o valoare, numai rebelul are. Și vedeţi și voi... Socrate nu e un revoluţionar, el e un rebel. Gautama Buddha nu e un revoluţionar, e un rebel. Heraclit nu e un revoluţionar, e un rebel. Iar acestea sunt piscurile cele mai înalte la care a ajuns umanitatea.

Revoluţionarii se situează pe același teren cu cei cărora li se împotrivesc. Trebuie să se situeze pe același teren, ca să poată lupta cu ei. Rebelul nu luptă împotriva nimănui. El caută să fie liber ca să poată crește, să crească și să-și împlinească destinul. Rebelul are o frumuseţe; revoluţionarul e un criminal politic, social. Rebelul e singurul om sfânt, el e sacru.

Dar în momentul în care începi să organizezi rebeliunea, îi schimbi caracterul, iar ea devine revoluţie. Nu mai e același lucru. De aceea trebuie să insist iar și iar... tendinţa de a organiza e foarte adânc înrădăcinată, fiindcă

e veche de milioane de ani. Iar ca să fii singur e nevoie de curaj.

Ca să fii singur... dar poţi fi împreună cu oameni care și ei încearcă să fie singuri. Apropierea dintre voi nu e decât o prietenie dintre doi tovarăși de drum. Nu există condiţii. Nu devii în felul acesta un creștin, un hindus, un budist. Rămâi tu însuţi, celălalt rămâne el însuși. Acesta este singurul respect care se așteaptă din partea unui sannyasin: nu distruge demnitatea celeilalte persoane. Persoana cealaltă e la fel de preţioasă pentru existenţă ca și tine. Nu e nevoie să impui nimănui ideile tale. Cine ești tu? Ce autoritate ai tu ca să impui altora ideile tale? Poţi să împărtășești, poţi să povestești, poţi să-ţi dezvălui inima. Iar dacă persoana cealaltă simte că ceva din tine îi atinge o anumită coardă și alege acel ceva, o face pentru că așa decide ea, nu pentru că îi impui tu.

Revoluţionarii încearcă să le impună celorlalţi ideile lor. Ei fac același lucru pe care l-au făcut mereu vechile religii. De aceea eu includ comunismul în rândul religiilor; nu e nici o diferenţă între el și religii. Nu contează că el nu crede în Dumnezeu, fiindcă există religii mai vechi care nu cred în Dumnezeu: budismul nu crede în Dumnezeu, jainismul nu crede în Dumnezeu. Așa că asta nu e o problemă. O religie e ceva ce încerci să impui asupra altora. E un efort de a converti oamenii, e întotdeauna misionară.

Un rebel nu e niciodată misionar, el e mereu un prieten. Te poate invita în mieżul fiinţei lui, iar dacă vezi ceva care ţi se potrivește, care îţi e de ajutor, care te hrănește, care îţi face căutarea mai ușoară, poţi alege

acel ceva. Dar o faci în mod liber, nimeni nu te convertește. Așa ar trebui să se întâmple în comună. Indiferent ce spun eu, tu nu trebuie să crezi. Trebuie doar să fii disponibil atunci când asculți, ca să poți decide. Decizia trebuie să fie a ta. Iar dacă ți se potrivește ceva, dacă atinge brusc o coardă din inima ta, nu mai sunt eu responsabil pentru asta: coarda atinsă e în inima *ta*. Însă dacă nu ți se potrivește, iubirea mea pentru tine rămâne aceeași, fiindcă ea nu depinde de convertirea ta.

De fapt, fiecare individ trebuie să fie unic. Aceasta este prerogativa ființelor umane – să fie unice. Toate religiile, toate ideologiile politice au încercat să-ți anihileze acest privilegiu. Eu vreau să îți încurajez privilegiul. Pentru nimic în lume nu trebuie să interfereze cu individualitatea ta. Libertatea ta e absolută și e cea mai mare valoare a ta.

Poți, te rog, să mai spui câteva lucruri despre violență ca expresie a rebeliunii?

Violența nu poate face parte niciodată din spiritul rebel, pentru simplul motiv că violența reprezintă întregul trecut al umanității, iar rebelul vrea să încheie cu trecutul. Violența a fost modul de viață al omenirii timp de milenii. În mod direct sau indirect, am trăit sub violență. Armatele noastre, poliția noastră, închisorile noastre, judecătorii noștri, războaiele noastre, așa-numitele noastre mari religii, toate au trăit în violență. Iar violența este, în esență, ireverențioasă față de viață.

Pentru mine, o persoană religioasă, o conștiință religioasă nu e altceva decât o profundă reverență față de viața în sine – fiindcă nu există Dumnezeu în afara vieții, nu există paradis în afara conștiinței. Violența e o violare atât a vieții, cât și a conștiinței; e distructivă.

Rebelul e un creator; întreaga lui filosofie e aceea a creativității. Am trăit în distrugere mult prea multă vreme – și unde am ajuns? De aceea am făcut o distincție clară între rebel și reacționar. Am făcut, de asemenea, o distincție și între rebel și revoluționar.

Reacționarul reprezintă categoria cea mai joasă. El nu poate să se separe de trecut. Trecutul e reperul lui, el reacționează împotriva acestuia. Dar indiferent dacă ești pentru sau împotriva trecutului, el rămâne punctul tău de referință, contextul tău.

Revoluționarul se situează puțin mai sus decât reacționarul. El nu doar reacționează, ci are și visuri de viitor, își are utopiile lui. Dar în ceea ce privește violența, de-a lungul veacurilor revoluționarul a considerat că scopurile bune pot fi atinse prin mijloace greșite. Eu resping acest punct de vedere. Scopurile bune pot fi atinse numai prin mijloace bune. Prin violență nu poți crea o umanitate pașnică, tăcută, iubitoare. Violența se va afla la rădăcina ei și va otrăvi întreaga suprastructură.

Rebelul trebuie să fie nonviolent din pură necesitate. Dacă nu e nonviolent, nu poate fi vehiculul unei umanități pașnice, lipsite de războaie, fără clase sociale. Dacă sădești semințele violenței, nu te poți aștepta și nu poți spera ca florile să rămână neafectate de violență. Florile acelea se vor ivi din semințele pe care le-ai sădit. Astfel,

fiecare revoluţie violentă a dat naștere unei alte societăţi violente, unei alte culturi violente. E rușinos să vezi că încă mai avem nevoie de armate, că încă mai avem nevoie de arme nucleare. E nedemn să vezi că avem nevoie de poliţist, de judecătorie și de pușcărie. O umanitate mai bună, o fiinţă umană mai conștientă se va descotorosi de tot acest nonsens care ne înconjoară și ne contaminează întreaga fiinţă.

Rebelul nu poate face lucrurile pe jumătate. El nu poate să aleagă câteva lucruri din trecut, iar pe altele să nu le aleagă. Trecutul în întregul lui trebuie negat complet. Numai atunci putem scăpa de barbarie în rândul umanităţii – de cruzime, de violenţă și de o lipsă profundă de respect faţă de viaţă și faţă de existenţă.

Abordarea mea e aceea a reverenţei faţă de viaţă.

Rebelul va fi gata să moară, dar nu va fi gata să omoare. E mândria omului să moară pentru o cauză; să omori pe cineva e animalic, oricât de măreaţă ar fi cauza pentru care o faci. Omorând, ai făcut să se aleagă praful de cauza respectivă. Și, privind lucrurile în mod practic, rebelul e un individ împotriva lumii întregi; dacă alege să fie violent, va fi strivit. Dușmanul – trecutul – are în mâinile sale puteri mult mai violente.

Rebelul trebuie să aibă încredere în iubire, trebuie să aibă încredere în starea meditativă ca fel de a trăi, trebuie să fie conștient de nemurirea lui – știind că rămâne neatins chiar dacă trupul îi e răstignit. Aici nu vorbesc numai despre rebeliunea politică. Vorbesc despre rebelul individual – un fenomen spiritual, nu o entitate politică. Și nici

o spiritualitate nu poate accepta violenţa ca un mijloc pentru atingerea scopului.

Violenţa iese pur și simplu din discuţie atunci când vine vorba despre rebeliune așa cum o înţeleg eu, despre viziunea mea asupra rebelului. Acesta nu poate să ucidă; am ucis destul. E timpul să punem capăt acestui mod idiot de a trăi. Trebuie să ieșim din întunericul acesta și să ajungem la lumină. Chiar dacă acest lucru te costă viaţa, e perfect... fiindcă rebelul meu va fi în esenţă o persoană care meditează.

Nu pot să-mi concep rebelul fără meditaţie – aceea e experienţa lui fundamentală. Iar odată ce înţelegi că ești nemuritor, cine se mai teme că va fi ucis? Iar dacă milioane de persoane care meditează sunt gata să-și descopere pieptul în faţa gloanţelor unui trecut învechit și putred, atunci există chiar și posibilitatea să se producă o schimbare de atitudine în rândul celor care au în mâinile lor aceste arme distructive.

Rebeliunea n-a fost încercată la scară largă până acum. Doar prin efortul a milioane de oameni care meditează, iubesc liniștea și pacea și distrug feluritele discriminări ce dau naștere violenţei, vom crea spaţiul, intervalul, discontinuitatea care poate salva omul și viaţa pe această planetă.

Te-am auzit spunând că e suficient ca noi să fim și atât, că nu avem nevoie să facem nimic ca să fim în Dumnezeu. Eu simt instinctiv că trebuie să „fac" lucruri ca să simt că valorez ceva, să îmi aduc contribuţia personală, să ofer ceva.

Iar tu spui că Dumnezeu e în mine – îmi dau seama că eu caut înăuntrul meu ceva ce îmi spune mie mintea că trebuie să găsesc, conform unui concept primit din exterior. E ca și cum m-aș uita noaptea într-o fântână. Văd reflecții și am impresia că e fundul apei, când de fapt nu e decât suprafața ei. Chiar și când știu că tot ce am de făcut e să mă detașez și să aștept, în loc să mai caut ceva, eu tot urmăresc să se întâmple ceea ce am eu în minte că trebuie să se întâmple. Te rog să comentezi.

Primul lucru – cel mai important, cel fundamental – care trebuie înţeles e că ești deja în Dumnezeu. Nu se pune problema să faci ceva ca să fii în Dumnezeu, ești deja acolo. Tot așa cum peștele e în ocean, tu ești în Dumnezeu. Dumnezeu înseamnă pur și simplu existenţa, ceea ce există.

În ebraica veche, cuvântul *God** semnifică *ceea ce este*. „G" înseamnă *ceea*, „O" înseamnă *ce*, iar „D" înseamnă *este – ceea ce este*. Cuvântul *God* e extrem de semnificativ. El nu indică o persoană; el indică doar o prezenţă. Iar prezenţa e pretutindeni! Viaţa e sinonimă cu Dumnezeu, universul e sinonim cu Dumnezeu. *A fi* înseamnă a fi în Dumnezeu – nu se poate altfel. A respira înseamnă a respira în Dumnezeu – nu se poate altfel. A dormi înseamnă a dormi în Dumnezeu, iar a te trezi înseamnă a te trezi în Dumnezeu – nu se poate altfel. Poţi alege să dormi și tot în Dumnezeu ești. Poţi alege să uiţi de Dumnezeu, dar tot în Dumnezeu ești. Poţi alege să-l negi pe Dumnezeu, dar tot în Dumnezeu ești. Singurul lucru

* *God* este cuvântul englezesc care înseamnă *Dumnezeu*. (n. trad.)

imposibil e să nu fii în Dumnezeu – spun că e singurul lucru imposibil.

Așadar, nu se pune problema să faci ceva ca să meriţi. Dar eu nu spun să trăiești fără să faci ceva. Nu spun să fii leneș, nu spun să fii un om de nimic. Nu spun să devii un escapist. Nu spun să nu contribui cu nimic la această existenţă. Însă contribuţia ta nu trebuie să fie un mijloc de a ajunge la Dumnezeu, asta spun eu. Contribuţia ta faţă de existenţă trebuie să fie izvorâtă din recunoștința că ești deja în Dumnezeu. N-ar trebui să fie un mijloc de a ajunge la Dumnezeu, pentru că ești deja acolo. Ar trebui să fie o revărsare de bucurie datorată faptului că ești deja acolo. Distincţia aceasta trebuie să-ţi fie foarte limpede.

Împărtășește-ţi bucuria, iubirea, extazul. Fă viaţa cât mai frumoasă cu putinţă. Din pură gratitudine pentru că existenţa te-a ales pe tine ca să fii, că ţi s-a permis să fii, că ţi s-a dat viaţă. Ce altceva poţi face? Dacă poţi să cânţi un cântec, cântă-l cu toată fiinţa ta! Dacă poţi picta, pictează și pune-ţi toată inima în asta. Dacă poţi să dansezi, dansează în abandon de sine, așa încât să dispari complet în dans și să nu mai existe dansatorul, să rămână doar dansul.

Dar acestea, aș vrea să-ţi reamintesc, nu sunt mijloace prin care să ajungi la Dumnezeu, ci reprezintă doar exprimarea modestelor noastre mulţumiri, a recunoștinţei noastre izvorâte din inimă. Rugăciunea e autentică atunci când se naște din recunoștinţă. Rugăciunea e falsă atunci când nu reprezintă decât un mijloc de a-l convinge pe Dumnezeu, de a-l seduce pe Dumnezeu, de a cere ceva – chiar dacă ceri dumnezeirea, tot înseamnă

că rugăciunea ta mustește de dorinţă. Iar când rugăciunea e plină de dorinţă, ea e prea grea, nu poate avea aripi. Nu poate decât să bâjbâie în negura pământului; nu se poate avânta în înaltul cerului luminat de soare.

Când rugăciunea e lipsită de dorinţă, ea are aripi, poate ajunge la absolut. Și când rugăciunea este imponderabilă, când izvorăște din gratitudine, când nu dă glas nici unei dorinţe, ci e menită doar să exprime recunoștinţa ta faţă de tot ceea ce s-a făcut deja pentru tine...

Spui: „E suficient ca noi să fim și atât? Dar eu simt instinctiv că trebuie să fac lucruri ca să simt că valorez ceva, să îmi aduc contribuţia personală, să ofer ceva...“

Nu instinctiv simţi asta, ci o simţi ca urmare a condiţionării minţii tale de către societate. Societatea ţi-a spus întruna, fără încetare, zi și noapte, încă din fragedă pruncie – la școală, la facultate, la biserică, preotul, politicianul, părinţii, profesorii, cu toţii s-au unit într-o conspiraţie cu scopul de a-ţi inocula ideea că așa cum ești, nu meriţi mare lucru. Trebuie să faci ceva, să dovedești de ce ești în stare, și abia atunci vei avea valoare.

Aceasta este strategia societăţii pentru a te exploata; e modalitatea urâtă a societăţii de a face sclavi din voi – nu creatori, ci sclavi. Ai fost condiţionat prin mijloace sofisticate, frumos lucrate. Cuvinte frumoase, care ascund realităţi foarte urâte. Realitatea urâtă e că societatea vrea să te folosească în chip de sclav, societatea vrea să te manipuleze, societatea vrea să te controleze. Și reușește s-o facă în două moduri.

În exterior e statul, poliţistul, magistratul; aceștia impun legi, însă legile nu pot fi niciodată absolute,

iar omul poate găsi mereu modalităţi prin care să le încalce. Atunci societatea își ia încă o măsură de siguranţă: dă naștere în tine unui cuget; te hipnotizează constant, spunându-ţi iar și iar că trebuie să devii vrednic de răsplată. Iar copilul neajutorat nu are altă cale decât să-și dea silinţa, decât să capituleze. E în joc întreaga lui viaţă; el nu poate supravieţui de unul singur. Trebuie să beneficieze de sprijin din partea părinţilor săi. Trebuie să fie mereu atent la ce își doresc aceștia, ce apreciază ei, ce comportamente ale lui sunt răsplătite de ei. Dacă primește răsplata lor, atunci se simte demn, se simte bine; dacă e pedepsit de ei, se simte nedemn, se simte prost în propria-i piele.

Încet, încet, pătrunde adânc în inima ta ideea că nu e suficient doar să fii; ideea aceasta se fixează acolo, devenind aproape a doua ta natură. Pentru arbori e de ajuns să fie pur și simplu, pentru animale, pentru păsări e de ajuns să fie și atât, numai omul are ideea aceasta stupidă că nu e suficient doar să fii. E vorba despre o tactică foarte șireată menită să anuleze libertatea individului, să-i distrugă respectul de sine, să dea naștere unui adânc sentiment de vinovăţie în el. Sentimentul acesta a pătruns adânc, cu siguranţă – atât de adânc, încât îl simţi în mod greșit ca fiind „instinctiv". Nu e câtuși de puţin instinctiv.

Însă eu nu sunt împotriva creativităţii, reţineţi. Sunt cu totul în favoarea ei. Vreau ca oamenii mei să fie creativi – dar dintr-un cu totul alt motiv, cu o intenţie total diferită. Vreau să fiţi cu toţii creativi; nu vreau să vă închideţi în mănăstiri, vreau să trăiţi în lume și să trăiţi

plenar, să trăiţi viaţa în întreaga ei diversitate. Exprimaţi-vă întregul vostru potenţial! Înfloriţi în cât mai multe moduri cu putinţă! Căci numai atunci vă veţi simţi împliniţi! Însă nu trebuie s-o faceţi ca mijloc de a ajunge undeva, de a dobândi ceva. Toate acestea trebuie să fie doar o pură expresie a bucuriei voastre, a celebrării voastre. Și atunci calitatea se schimbă.

Când folosești ceva ca pe un mijloc de a ajunge undeva, înseamnă că nu te interesează lucrul respectiv, în sine. De exemplu, dacă pictezi doar ca să fii apreciat, centrul atenţiei tale e aprecierea, nu faptul de a picta; inima ta nu e acolo. Deja îţi imaginezi, deja visezi la aprecierea pe care o vei primi. Iar pentru că preocuparea ta permanentă e să fii apreciat, vei picta ceva ce nu va veni din tine în mod spontan, vei picta ceva ce va fi pe placul celorlalţi. Vei picta ţinând cont de ei. Vei deveni un pictor slab. Nu vei permite geniului tău să se manifeste, fiindcă geniul nu e ușor de apreciat, reţine. Cu cât ești mai talentat, cu cât e mai veritabilă inteligenţa ta, cu atât e mai mică posibilitatea de a fi apreciat cu ușurinţă. Mai probabil e că vei fi condamnat. De ce? Deoarece un geniu aduce ceva nou în lume, atât de nou, încât vechile criterii nu mai sunt potrivite pentru a-l evalua. Iar vechile criterii sunt adânc înrădăcinate în mintea omenească; ele nu pot dispărea cu ușurinţă.

Geniul trebuie să creeze nu doar poezia, pictura, dansul, muzica lui, ci trebuie să creeze și noi criterii în funcţie de care să fie judecat. Vincent van Gogh n-a fost apreciat în timpul vieţii – unul dintre cei mai mari pictori pe care i-a cunoscut omenirea. A trăit în sărăcie extremă;

fratele lui l-a întreţinut. Însă nici fratele lui nu-i prea agrea picturile, din cauză că acestea nu-i aduceau nici un ban – și-atunci ce sens are să faci ceva ce nu aduce nici un venit? Dimpotrivă, din cauza picturilor sale, oamenii îl credeau nebun pe van Gogh. Picta într-un mod foarte inedit – picta cum nu se mai pictase până la el. Avea viziunea lui proprie. Era un geniu! În picturile lui, arborii sunt atât de înalţi încât ajung la stele; stelele sunt foarte aproape, iar arborii cresc până foarte departe. Și-atunci cine să aprecieze o astfel de pictură?

Orice copil de școală va spune: „E o prostie! Stelele nu sunt atât de aproape, iar pomii... cine a văzut pomi atât de înalţi, care să treacă dincolo de stele?“ Dar Vincent van Gogh obișnuia să spună: „Atunci când văd un arbore, sentimentul meu e că pământul încearcă să ajungă la stele, să treacă dincolo de stele și face asta prin intermediul pomilor. Ei sunt mâinile pe care pământul le întinde către neștiut, către transcendental. Iar eu îmi iubesc pământul, de aceea stelele mele sunt mici, iar pomii, mari. Eu aparţin acestui pământ; sunt și eu o mână a lui. Pentru mine, stelele sunt mici“.

Aici nu e o chestiune de astronomie, de fizică, de matematică: e o viziune cu totul diferită. Pomii sunt văzuţi ca manifestare a năzuinţei pământului, a poveștii de dragoste dintre cer și pământ. Dar cine îl va aprecia pentru așa ceva?

Într-una dintre picturile sale, soarele e pictat negru. Cine a mai văzut un soare negru? Dar el spunea că soarele care strălucește în exterior *este* negru în comparaţie cu soarele dinăuntru. E o comparaţie. Kabir va fi de acord;

Kabir spune: „Când am văzut soarele interior, atunci am știut că soarele din afară nu e decât o gaură neagră. Când mi-am văzut viaţa lăuntrică, am știut că viaţa din afară nu e altceva decât o altă denumire pentru moarte".

Când ai ajuns să-ţi cunoști interiorul, brusc exteriorul începe să pălească. Van Gogh vorbește într-o manieră mistică – el e un mistic –, dar cine să-l înţeleagă? E nevoie de ani de zile pentru ca oamenii să ajungă să înţeleagă. Van Gogh a trăit și a murit neapreciat, neștiut. A rămas absolut necunoscut.

Veţi fi surprinși să aflaţi că acum fiecare dintre tablourile lui e atât de valoros încât nici un alt tablou nu poate concura cu el. Nici picturile lui Picasso nu sunt atât de valoroase – milioane și milioane de dolari pentru o singură pictură. Cât a trăit, van Gogh nu și-a putut vinde nici măcar un tablou. A fost nevoit să-și împartă picturile prietenilor sau bărbatului care îi oferea gratuit o ceașcă de ceai, dimineaţa. Acum, aceleași tablouri costă milioane și milioane de dolari. Oamenii le-au aruncat; ei le acceptau doar din politeţe, altminteri, din punctul lor de vedere erau nimicuri, așa că de ce să le adune?

Vincent van Gogh s-a sinucis când avea numai treizeci și trei de ani. Îi era imposibil să mai trăiască, nu putea să câștige nici un ban. Fratele său îi dădea bani, dar numai atât cât să supravieţuiască. Avea nevoie de bani ca să picteze – pentru pânză și pentru culori și pensule. Așa că făcuse aranjamentul acesta: primea bani în fiecare duminică pentru toată săptămâna următoare, iar în fiecare săptămână mânca timp de trei zile și timp de patru zile postea, ca să economisească banii necesari

pentru cumpărarea pânzelor, culorilor și altor lucruri de care avea nevoie.

Pentru mine, postul lui van Gogh e mult mai semnificativ decât toate posturile așa-zișilor voștri sfinţi. Postul lui are în el ceva frumos, ceva spiritual. Când așa-zișii voștri sfinţi postesc, postul lor e un mijloc prin care încearcă să ajungă în rai și să se bucure de plăcerile de-acolo. Dar postul lui van Gogh are o calitate total diferită: el reprezintă dragostea lui de a crea.

Și de ce s-a sinucis? Și lucrul acesta are o semnificaţie imensă, nu e o sinucidere de rând. De fapt, nimic din ceea ce face un om ca van Gogh nu poate fi lucru de rând. El s-a sinucis spunând că: „Am pictat tot ce-am vrut să pictez. Acum e lipsit de orice sens să mai trăiesc doar de dragul de a trăi. Am oferit ceea ce am avut de oferit lumii; acum pot să mă întorc la sursa din care provin. Nu e nevoie să mai trăiesc în corp. Mi-am adus contribuţia".

Au trecut ani și ani, apoi a început să fie, încet-încet, apreciat. Acum e considerat a fi unul dintre cei mai mari pictori din lume.

Așa s-a întâmplat dintotdeauna cu toate geniile: la vremea lor sunt condamnate – condamnate de mase, condamnate de mulţime, condamnate de preoţi, condamnate de politicieni. Sunt apreciate de foarte puţini oameni – cei sensibili, receptivi, inteligenţi –, care au capacitatea să vadă ceva nou, necunoscut, ceva fără precedent; numai de către foarte puţini oameni, care pot să-și lase deoparte mintea și să privească cu ochi noi.

Aș vrea ca voi să fiţi creativi, dar nu vă bateţi capul cu aprecierea venită din partea celorlalţi, nu vă bateţi capul

să deveniţi celebri, să vă faceţi un nume prin ceea ce creaţi. Ori de câte ori motivul e să câștigaţi ceva de pe urma creativităţii, înseamnă că interesul vostru faţă de actul creativ în sine e pierdut. Deveniţi tehnicieni, nu mai sunteţi artiști. Puteţi să executaţi pictura și s-o executaţi perfect din punct de vedere tehnic, dar ea nu va avea suflet, nu va fi vie, fiindcă voi nu veţi fi prezenţi acolo; voi veţi sta cu gândul numai la cei care urmează să o aprecieze. Și veţi picta întotdeauna avându-i pe ei în minte, ca ei să aprecieze rezultatul.

Există oameni care spun doar ceea ce vor ceilalţi să audă. Oamenii aceștia vor deveni cunoscuţi, apreciaţi, respectaţi, dar ei rămân oameni mediocri. Omul de geniu dă glas acelor lucruri care răsar în inima lui, fără să-i pese câtuși de puţin dacă are să fie pe placul cuiva sau nu. El exprimă direct, fără ocolișuri – nu se gândește niciodată la rezultate și la consecinţe.

Fiţi creativi în sensul acela, iar atunci creativitatea voastră va deveni o ofrandă adusă lui Dumnezeu. Dumnezeu v-a dat atâtea daruri; din sentimentul de adâncă recunoștinţă trebuie înfăptuit ceva. Dar reţineţi: fără nici un motiv, nu ca un mijloc, ci ca un scop în sine. Artă de dragul artei și creaţie de dragul creaţiei și iubire de dragul iubirii și rugăciune de dragul rugăciunii; în acest fel deveniţi, încetul cu încetul, religioși. Persoana religioasă trăiește în momentul prezent; ea nu-și face griji cu privire la viitor, nici măcar cu privire la momentul următor. Când acesta va veni, va veni. Ea nu se pregătește pentru el. Trăiește momentul de faţă, iar din acest moment prezent se va naște următorul. Iar dacă momentul acesta

e frumos, dacă momentul acesta e o binecuvântare, atunci următorul va fi, desigur, o binecuvântare încă și mai mare.

Spui: „Simt că trebuie să *fac* lucruri ca să simt că valorez ceva...“ Nevoia de a face poate fi instinctivă, fiindcă avem prea multă energie, iar energia vrea să danseze, energia vrea să picteze, energia vrea să cânte, energia vrea să FACĂ ceva. Dar ceea ce spui mai departe nu poate veni din instinct: „Trebuie să *fac* lucruri ca să simt că valorez ceva“. Sentimentul acesta e unul care ţi-a fost inoculat – așa cum introduc oamenii de știinţă electrozi în creierul unei persoane, după care aceasta poate fi manipulată. Exact în același fel a procedat societatea de-a lungul timpului; ea a dat naștere în tine unui cuget: „Fă așa, pentru că așa e bine, așa câștigi respectul și aprobarea oamenilor. Nu face invers, fiindcă nu e demn de tine să faci așa. Vei fi condamnat dacă faci așa“. Și în tine se produce un fel de divizare între bine și rău, între „ar trebui“ și „n-ar trebui“.

Problema e că nici un „ar trebui“ nu poate fi vreodată un fenomen fix, ci se schimbă odată cu viaţa. Nici un bine nu e întotdeauna bine și nici un rău nu e întotdeauna rău, așa că a decide dinainte e periculos. Eu nu vă învăţ să aveţi un cuget; cuget înseamnă că binele și răul sunt ca niște lucruri hotărâte o dată pentru totdeauna: acesta e un trandafir, iar acela e un lotus, aceasta e o piatră, iar acela e un diamant – lucru hotărât. Hotărât o dată pentru totdeauna! Binele și răul nu sunt lucruri. Ele se schimbă. Viaţa e un fenomen asemenea unui râu. Ceea ce e bine astăzi s-ar putea ca mâine să nu mai fie.

Un maestru zen și-a întrebat discipolul: „Ce e Dumnezeu?“

Discipolul s-a înclinat și a rămas tăcut. Maestrul l-a binecuvântat și a zis: „E bine. Mă bucur“.

A doua zi, maestrul l-a întrebat din nou pe discipol: „Ce e Dumnezeu?“

Sigur că cum discipolul știa deja ce are de făcut, așa că s-a înclinat, a făcut o plecăciune încă și mai adâncă decât în ziua precedentă, a rămas tăcut, ba chiar a închis ochii, iar maestrul l-a pocnit zdravăn în cap, zicându-i: „Nătărăule!“ Discipolul a fost uluit și a întrebat: „Dar ce s-a întâmplat? Ieri ai fost atât de mulţumit, iar răspunsul meu a fost tot acesta – ba chiar răspunsul de azi a fost mai reușit decât cel de ieri!“

Maestrul i-a zis: „Tocmai aici e greșeala: ieri a fost ieri, azi e azi. Acum nu faci decât să repeţi o formulă învăţată pe de rost. Acum nu mai ești sincer, nu mai ești spontan, nu mai ești responsabil. Acum ai învăţat trucul. Cum ar mai putea același răspuns să fie corect și astăzi? Au trecut douăzeci și patru de ore, a curs multă apă pe Gange!“

Existenţa e dinamică, nu e statică – nu e o baltă cu apă stătută. Este un flux permanent, continuu. Nici un răspuns nu poate fi vreodată fix, iar în această privinţă te amăgește societatea. Ea îţi oferă răspunsuri fixe. Răspunsurile fixe au o parte bună – datorită căreia ne agăţăm de ele – și anume aceea că îţi dau un fel de certitudine, de siguranţă. Poţi fi sigur că ai dreptate. Însă viaţa e în continuă schimbare, iar „dreptatea“ ta rămâne rigidă. Și atunci întreaga ta viaţă se transformă în suferinţă, deoarece răspunsurile tale nu se potrivesc

niciodată cu întrebările. Atunci întreaga ta viaţă e un efort de a potrivi lucruri imposibil de potrivit între ele – te chinuiești toată viaţa și e foarte frustrant. Și asta numai din cauză că nu vezi niciodată că viaţa se schimbă.

O persoană cu adevărat conștientă se schimbă împreună cu viaţa. O persoană cu adevărat conștientă nu-și poate permite să fie consecventă. Consecvenţa e un atribut al minţii mediocre. Eu nu spun să fiţi inconsecvenţi în mod deliberat; eu doar afirm un fapt, acela că a fi consecvent înseamnă a fi stupid, a fi consecvent înseamnă a rămâne în trecut, orb faţă de prezent. Dacă te uiţi la prezent, va trebui să te schimbi odată cu viaţa.

Din acest motiv, vei găsi o mie de contradicţii în afirmaţiile lui Iisus și tot astfel va fi și în cazul lui Gautama Buddha. Așa au stat lucrurile întotdeauna cu iluminaţii, fiindcă ei nu au răspunsuri de-a gata. Tu tânjești după răspunsuri gata făcute, ca să te poţi năpusti asupra lor, să le poţi apuca și ţine strâns în mână și astfel să fii sigur.

Suferi din cauza incertitudinii – iar incertitudinea este natura vieţii. Certitudinea face parte din moarte. Acumulează certitudini și vei fi astfel mort. Rămâi fluid, rămâi în incertitudine, rămâi disponibil faţă de împrejurările schimbătoare și vei rămâne astfel tot mai viu și mai viu.

A fi pe deplin viu înseamnă a trăi în momentul prezent, fără ca trecutul să se amestece câtuși de puţin – atunci răspunzi momentului, iar răspunsul vine din conștiinţa ta, nu din cugetul tău. Cugetul e o înșelătorie, cugetul e un șiretlic social. Societatea a dat naștere cugetului.

Iar funcţia maestrului este să-ţi nimicească cugetul, și conștiința ta să poată fi astfel eliberată.

Ceea ce simţi tu nu vine din instinct. Ai fost păcălit. Nu e nevoie să faci nimic ca fii un om valoros – ești deja valoros. Dacă n-ai fi fost astfel, nu te-ai mai fi aflat aici. Dumnezeu ţi-a dat naștere, te-a creat, ceea ce înseamnă că a văzut el ceva valoros în tine. Dacă ești lipsit de valoare, înseamnă că Dumnezeu nu e un creator prea original; înseamnă, de fapt, că nu e cine știe ce creator! Altminteri, cum să fi creat o persoană lipsită de valoare?

Societatea te face să te simţi lipsit de valoare, fiindcă numai așa te poate exploata. Atunci tu îţi vei da toată silința să devii un om de valoare, fiindcă numai în felul acesta îţi poţi câștiga respectul de sine. Iar ca să fii valoros, faci ce-ţi poruncește societatea.

Societatea îţi inoculează frica – frica de a fi lipsit de valoare, frica de a fi condamnat, frica de a fi lăsat singur, frica de a fi un nimeni, frica de a fi anonim. Și atunci ești gata să cedezi, să te înclini în faţa oricărui nonsens.

Părinţii lui Simon au fost cuprinși de disperare când acesta a fost exmatriculat. Au încercat să-l trimită la fiecare dintre școlile din oraș – private, de stat, la școala progresivă, la academia militară – dar el s-a arătat la fel de dezinteresat. În cele din urmă au încercat o școală catolică. În ziua în care Simon a venit acasă cu primele note trecute în carnet, părinţii săi au fost surprinși să vadă numai rezultate excelente.

„Ce s-a întâmplat?“, l-au întrebat ei.

„Ei", a răspuns el, „când l-am văzut pe amărâtul ăla răstignit oriunde întorceam capul, mi-am dat seama că oamenii erau puși pe treabă!"

Inoculează frica... provoacă-le oamenilor cât mai multă frică posibil. Aceasta a fost politica societăţii. Iadurile au fost create numai ca tu să te simţi încolţit; raiurile au fost create numai ca răsplată pentru cei care vor urma poruncile. Toate sunt simple închipuiri: nu există iad, nu există rai. Dar recompensele și pedepsele acestea sunt strategii subtile; ele au dat rezultate până acum și au distrus toată demnitatea omului.

Ceea ce simţi nu vine din instinct. Instinctul și cugetul creat de societate s-au amestecat. Simţi instinctiv că trebuie să FACI ceva – da, acela e un sentiment ce vine din instinct. Când ai energie, îţi vine să faci ceva; aceasta e o pornire firească. Energia vrea să se manifeste. Dar dacă o faci motivat de dorinţa de a deveni un om de valoare... înseamnă că aici a intervenit cugetul, care s-a amestecat cu instinctul. Fă distincţia clară.

Societatea te-a derutat în toate felurile posibile. Ai ajuns atât de confuz, încât trebuie să te bizui pe altcineva în afară de tine. Fie te duci la preot – pe vremuri oamenii mergeau la preot. În India încă se mai merge la preot. În Occident și-a făcut apariţia noul preot: psihoterapeutul, psihiatrul, psihologul – mergi la el. Și culmea e că preotul e exact ca tine, poate e chiar mai dat peste cap, dar cu toate astea tu te duci la el să-ţi dea sfaturi bune. Da, el repetă sfaturile bune ca un papagal. Psihoterapeutul tău, psihiatrul tău, psihanalistul tău poate să fie chiar și mai chinuit de neliniști, și mai tensionat decât tine.

Chiar alaltăieri seară mă întreba unul dintre sannyasinii mei: „Osho, data trecută când am venit aici, mi-ai spus: «Caută partea bună a lucrurilor în viaţă, numără trandafirii și nu lua în seamă spinii. Ei sunt acolo, îi vezi, dar nu le acorda prea mare atenţie». Însă psihanalistul mi-a spus: «Abordarea aceasta e periculoasă, te va duce la reprimarea emoţiilor». Așa că sunt derutat, nu mai știu ce să fac".

I-am spus: „Așteaptă câteva zile numai și psihanalistul tău va veni și el aici...!" Dar nu știam că sannyasinul acesta este el însuși psihanalist. Abia după aceea am aflat că și el e tot psihanalist. Deci un psihanalist se duce la alt psihanalist – pentru ce? Și s-ar putea ca psihanalistul celălalt să se ducă și el la altul.

Fondatorul psihanalizei, Sigmund Freud, a fost una dintre persoanele cele mai dereglate pe care vi le-aţi putea imagina; era foarte superstiţios. Veţi râde, dacă îi studiaţi biografia, cum de un astfel de om a devenit fondatorul psihanalizei. Cum de un astfel de om a fost considerat demn de crezare, oamenii au crezut că era adevărat ce spunea el.

Unul dintre prietenii lui i-a sugerat ideea că tot așa cum fiecare femeie are un ciclu de douăzeci și opt de zile atunci când îi vine menstruaţia, exact așa fiecare bărbat are un ciclu de douăzeci și trei de zile. Lucrul acesta era întru câtva adevărat – nu e vorba de douăzeci și trei de zile, ci de exact douăzeci și opt. Acum s-au efectuat mult mai multe studii în această privinţă. Acele patru, cinci zile în care o femeie este la menstruaţie sunt zile triste, depresive, mohorâte, negative – exact la fel, bărbatul

trece și el printr-o stare negativă timp de patru sau cinci zile în fiecare lună. Sigur, menstruaţia lui nu prea e vizibilă, dar ea există; e un fapt psihologic. Trebuie să existe, căci bărbaţii și femeile nu sunt foarte diferiţi.

Așadar, ideea prietenului se apropia foarte mult de adevăr. Lui Sigmund Freud i-a venit brusc o idee – cum stătea el întins în pat, gândindu-se la douăzeci și opt și douăzeci și trei – brusc i-a încolţit în minte o idee: douăzeci și opt plus douăzeci și trei înseamnă cincizeci și unu, după care n-a mai putut să închidă ochii toată noaptea. Până dimineaţa era convins că avea să trăiască până la cincizeci și unu de ani – o „intuiţie" extraordinară. Și a început să vorbească despre asta: douăzeci și opt plus douăzeci și trei fac cincizeci și unu de ani, vârsta la care va muri el.

Cei cincizeci și unu de ani au venit și au trecut... iar el n-a murit. Atunci a trebuit să găsească altceva. În ziua în care aștepta să moară, i-a fost schimbat numărul de telefon, iar ultimele două cifre ale acestuia erau șase și doi. Așa că și-a zis: „Iată, un indiciu nou: înseamnă că o să mor la șaizeci și doi de ani". Ziua aceea a venit și a trecut. Dar oamenii ca Sigmund Freud nu se lasă cu una, cu două... găsesc ei ceva. Stătea la un hotel, iar numărul camerei sale era optzeci și doi, așa că și-a zis: „Iată, un alt indiciu venit de sus: am să mor la optzeci și doi de ani. Nu încape nici o îndoială". Iar ziua aceea a trecut și ea. A murit când avea optzeci și trei de ani.

Astfel de oameni superstiţioși... îi era foarte frică de moarte, de aceea era atât de preocupat de ea. I-a fost atât de frică de moarte, încât a leșinat de cinci ori în public din

cauză că cineva începuse să vorbească despre moarte. Simpla idee a morții îl făcea să cadă lat la pământ! Și un astfel de om patologic, nevrotic a devenit fondatorul psihanalizei.

Avea obiceiul să se autoproiecteze: credea că tot ceea ce era adevărat în cazul lui era adevărat și în cazul tuturor celorlalte ființe omenești. Așa ceva frizează nonsensul. Tot ceea ce a spus el despre om nu este despre om, ci despre Sigmund Freud. Sigmund Freud e un singur individ; el nu reprezintă toate ființele omenești. Nimeni nu reprezintă toate ființele omenești, nimeni nu ar putea vreodată.

Așadar, poate câțiva oameni sunt ajutați de psihanaliză – foarte puțini oameni, eu rareori am văzut pe cineva care să fi fost ajutat de psihanaliză – dar acei oameni sunt cei de același fel cu Sigmund Freud.

Acum s-au efectuat multe cercetări și s-a descoperit că aceia care sunt ajutați, nu sunt ajutați de psihanaliză, ci de altceva. Într-un experiment, douăzeci și cinci de persoane au fost supuse psihanalizei timp de șase luni, iar altor douăzeci și cinci de persoane li s-a spus, în timp ce erau ținute în așteptare: „În curând va începe psihanalizarea voastră". Sufereau toate de același fel de afecțiune, iar rezultatul a fost foarte surprinzător. Cele douăzeci și cinci care beneficiaseră de psihanaliză au fost ajutate puțin, dar celelalte douăzeci și cinci care stăteau în așteptare au fost ajutate cu mult mai mult. Faptul de a fi ținute în așteptare le-a ajutat cu mult mai mult. De fapt, secretul acesta e cunoscut în Orient, el a fost pus în practică secole de-a rândul. Dacă duci o persoană care

suferă de o afecţiune mentală într-o mănăstire zen, călugării o vor duce într-o încăpere şi o vor lăsa în izolare timp de trei săptămâni; nimeni nu va vorbi cu ea – tocmai invers de cum se procedează în psihanaliză – nimeni nu-i vorbeşte, nimeni n-o ascultă. O ţin complet izolată; cineva vine şi, fără să scoată o vorbă, îi pune mâncarea în încăpere, după care iese. Persoana respectivă e nevoită să trăiască cu ea însăşi timp de trei săptămâni... iar practica aceasta a făcut miracole de-a lungul timpului.

Simplul fapt de a ţine acel om trei săptămâni în izolare îl face să se calmeze – fără psihanaliză, fără terapie, doar izolare. El, de fapt, suferea prea mult din cauza oamenilor, din cauza stresului de a fi în permanenţă în mulţime. Se poate ca nu de la psihanaliză să vină adevăratul ajutor, ci de la durată – psihanaliza continuă timp de doi ani, trei ani, patru ani. Ea continuă atât timp cât ţi-o poţi permite; de tine depinde. Dacă ai destui bani, poate continua toată viaţa. De fapt, psihanaliza nu cunoaşte sfârşit. Nu are cum, fiindcă mintea e foarte inventivă. Ea continuă să inventeze tot mai multe şi mai multe prostii. Şi încetul cu încetul începe să-i placă tot acest proces, căci cu cât mai multe prostii scoate la iveală, cu atât e mai fericit psihoterapeutul. Văzându-l cum se bucură, mintea se grăbeşte să vină cu tot mai multe nimicuri. Oricare ar fi aşteptările psihoterapeutului, mintea i le împlineşte.

Pacienţii sunt oameni cu adevărat răbdători, foarte îndatoritori, foarte amabili. Sunt oameni de treabă! Din cauza asta suferă; nu sunt oameni duri. Din cauză că sunt aşa de buni suferă. Cei duri nu suferă; cei duri îi fac pe alţii să sufere. Cei buni la inimă sunt victimele. Trei,

patru ani în care stai întins pe canapea, înșirând nimicuri, așteptând, așteptând, așteptând – toate acestea te ajută să te detensionezi, să devii puţin mai relaxat. Iar cineva te ascultă cu foarte mare atenţie sau cel puţin se preface că te ascultă foarte atent.

Din câte am observat eu, atenţia acordată de psihoterapeut valorează enorm. Trăim într-o lume în care nimeni nu-ţi acordă atenţie. Dacă soţul vrea să discute cu soţia, aceasta îi spune: „Am multă treabă de făcut la bucătărie, vasele sunt murdare, n-am timp de discuţii". Dacă soţia vrea să vorbească cu soţul, acesta e obosit după ziua de lucru și din cauza traficului, așa că vrea să se uite la televizor. Un sondaj spune că, în medie, soţul și soţia din SUA comunică numai treizeci și trei de minute pe zi – iar aceasta e media. Iar în acele treizeci și trei de minute poţi să pui la socoteală certurile, cicăleala, aruncatul cu perne și tot felul de lucruri. Numai treizeci și trei de minute între soţ și soţie – din douăzeci și patru de ore?

O mare nevoie de a fi ascultat a luat naștere în om. De aceea ajută psihoterapeutul – el e un ascultător profesionist. E singura lui calitate, singura calificare reală. Te poţi apuca de meseria asta – nu e nevoie de nici o altă calificare – dacă știi un singur lucru: cum să stai lângă pacient și să-l asculţi cu atenţie. Simpla ascultare atentă va ajuta. Persoana din faţa ta începe să-și zică: „Însemn și eu ceva, dacă un om..." – și cu cât a plătit mai mulţi bani, cu atât se face mai simţit ajutorul, fiindcă persoana care ascultă nu e un psihoterapeut de rând, nu e fitecine – „...un om foarte special, foarte cunoscut, un profesionist de renume mondial mă ascultă cu atâta atenţie". Ideea

în sine îi creează sentimentul valorii: „Înseamnă că spun ceva de o mare frumuseţe".

Poţi să bolborosești cuvinte fără sens – ceea ce în jargonul psihologilor se cheamă „asociere liberă" –, să spui orice îţi vine în minte. Când cineva ascultă cu atât de mare atenţie o astfel de bălmăjeală, o mare nevoie a ta interioară e împlinită – te simţi valoros, te simţi important, simţi că ești cineva.

Reţineţi, societatea aceasta v-a adus în asemenea hal de confuzie încât omul e aproape pe punctul de a înnebuni. A dispărut orice urmă de iubire, a dispărut orice urmă de comunicare, orice urmă de prietenie, de sensibilitate estetică. Oamenii au ajuns ca niște zombi. Vorbesc unii cu alţii, dar de fapt nu vorbesc, nu se întâlnesc. Societatea aceasta e o societate bolnavă, iar când spun „societatea aceasta" mă refer la toate societăţile care există în lume. Mai mult sau mai puţin, într-un fel sau altul, ele sunt bolnave – deoarece în trecut noi am creat, secole de-a rândul, un model de fiinţă umană care e greșit. Le dăm oamenilor idealuri și le spunem: „Până când nu împlinești idealurile acestea, vei fi lipsit de orice valoare". Iar idealurile acelea sunt imposibile. Le dăm oamenilor idealuri de perfecţiune. Iar odată ce ideea de perfecţiune pătrunde în fiinţa cuiva, ea îl transformă pe acel om într-un nevrotic.

Acceptă-ţi limitările, acceptă-ţi imperfecţiunile. Asta înseamnă să fii o fiinţă umană! Și acceptă-te așa cum ești – cu bucurie, nu dintr-un sentiment de neputinţă. Fiindcă existenţa te acceptă – aceasta este învăţătura mea fundamentală –, existenţa te acceptă așa cum ești,

așadar acceptă-te și tu; iubește-te. Lasă-ţi iubirea de sine să ţâșnească și să te cuprindă. Datorită acestei iubiri vei începe să devii creativ; o persoană care se iubește pe ea însăși devine inevitabil creativă. Nu spun că vei deveni faimos; nu spun că vei deveni un Picasso sau un Ezra Pound sau un Pablo Neruda, nu – poate vei deveni, poate nu. Dar aspectul acesta e irelevant! Ceea ce contează e să te bucuri de creativitate. Indiferent ce faci, fă acel lucru cu bucurie. Fii prezent cu toată inteligenţa ta în timp ce-l faci, fii meditativ în timp ce-l faci.

Spui: „Iar tu spui că Dumnezeu e în mine – îmi dau seama că eu caut înăuntrul meu ceva ce îmi spune mie mintea că trebuie să găsesc, conform unui concept primit din exterior". Genul acesta de Dumnezeu nu-l vei găsi niciodată în tine. Va trebui să renunţi la toate conceptele pe care le-ai primit din afară, fiindcă Dumnezeu nu e o persoană. Nu există nici un tablou al lui Dumnezeu, nu e posibilă crearea nici unei statui care să-l redea. Dumnezeu e o experienţă! Dacă ai o noţiune privitoare la Dumnezeu primită de la părinţi și de la societate, vei pătrunde în tine cu ideea aceea, iar ideea respectivă va fi un obstacol – nu-ţi va permite să vezi ceea ce este. Iar Dumnezeu *este* ceea ce este. Nu e nevoie de concepte ca să vezi lucrul acesta; conceptele te orbesc. Lasă deoparte toate conceptele.

Dacă chiar vrei să pătrunzi înăuntrul tău, pătrunde ca un agnostic. Cuvântul acesta e foarte frumos. Poate că ai auzit cuvântul *gnostic*; *gnostic* înseamnă cineva care cunoaște – *gnosis* înseamnă cunoaștere. *Agnostic* înseamnă cineva care nu cunoaște; agnostic înseamnă

cineva care nu știe decât un singur lucru, și anume știe că nu știe. Fii un agnostic – acesta e începutul adevăratei religii. Nu fi credincios, nu fi necredincios. Nu fi hindus, nu fi jainist și nu fi creștin, altminteri vei bâjbâi în întuneric de-a pururi. Până când nu lași deoparte toate ideologiile, toate filosofiile, toate religiile, toate sistemele de gândire și nu pătrunzi în tine gol, fără nimic în mâini, fără nici o idee... Cum ai putea avea idee cu privire la Dumnezeu? Nu l-ai cunoscut. Pătrunde doar cu o mare dorinţă de a afla, dar fără să ai nici o idee privitoare la ceea ce vei afla; cu o dorinţă intensă de a cunoaște, cu o mare pasiune de a cunoaște ce se află acolo, dar fără să duci cu tine nici o idee primită de la alţii. Lasă-le pe toate afară, căci ele reprezintă cea mai mare barieră pentru cel aflat în căutarea adevărului.

Dumnezeu e acolo, dar tu nu-l poţi vedea din cauză că ochii-ţi sunt orbiţi de conceptele care ţi s-au dat. Dumnezeu nu e evreu, așa că dacă ai o idee evreiască privitoare la Dumnezeu, nu-l vei găsi. Am auzit o poveste frumoasă despre un mistic sufist, Farid:

Într-o noapte, el visează că prin graţia lui Allah a ajuns în paradis. Și întreg paradisul e împodobit, peste tot milioane de lumini și de flori – se serbează ceva – și cântă muzica.

„Ce se întâmplă?“, întreabă el.

„E ziua de naștere a lui Dumnezeu“, i se răspunde, „și îl sărbătorim. Ai venit la momentul potrivit“.

Așa că se așază el sub un pom, ca să privească la ce se petrece, tocmai când o mare procesiune începe să se pună în mișcare pe drum. Un bărbat stă pe un cal. „Cine

e bărbatul acesta?", se interesează Farid. „Nu-l cunoști? E Hazrat Mahomed", i se răspunde. În spatele lui merg milioane și milioane de oameni, iar el întreabă: „Oamenii aceștia cine sunt?" „Aceștia sunt musulmanii, adepţii lui Mahomed", vine răspunsul. Apoi trece Iisus, iar în urma lui sunt milioane de oameni. Apoi trece Krishna în caleașca lui de aur, urmat și el de milioane de oameni. Și tot așa mai departe... procesiunea continuă, continuă, continuă.

Apoi, într-un final, călare pe un măgar bătrân trece un bărbat bătrân. În urma lui nu e nimeni, e singur. Uitându-se la acest om, Farid începe să râdă – e hilar, așa cum merge el fără să fie urmat de nimeni. Și de ce e călare pe măgar? Îl întreabă: „Dumneata cine ești, domnule? I-am văzut pe Mahomed, pe Iisus, pe Krishna, pe Mahavira, pe Buddha – dumneata cine ești? Pari un fel de glumă! Și nu te urmează nimeni.

Foarte trist, bătrânul îi răspunde: „Da, sunt Dumnezeu. Azi e ziua mea. Dar oamenii au devenit ba musulmani, ba creștini, ba evrei, ba hinduși, iar cu mine n-a mai rămas nimeni".

Din cauza șocului, Farid s-a trezit. Le-a spus a doua zi discipolilor: „De acum nu mai sunt musulman. Visul acesta a fost o mare revelaţie. De-acum nu mai fac parte din nici o religie organizată, ci voi fi pur și simplu eu însumi. Vreau să fiu cu Dumnezeu, cel puţin un om să îl urmeze pe el".

Dacă ai o idee anume privitoare la Dumnezeu, nu vei fi capabil să-l vezi. Însăși ideea ta va deveni bariera. Renunţă la toate ideile pe care le-ai primit din afară; numai atunci poţi pătrunde în tine.

Spui: „E ca și cum m-aș uita noaptea într-o fântână. Văd reflecţii și am impresia că e fundul apei, când de fapt nu e decât suprafaţa ei. Chiar și când știu că tot ce am de făcut e să mă detașez și să aștept, în loc să mai caut ceva..." Așa este; păstrează viziunea aceasta. Dacă ești în căutarea a ceva, nu vei putea să vezi, deoarece însăși ideea de a căuta ceva înseamnă că ai o noţiune a ceea ce cauţi. A căuta ceva anume e un fel de orbire.

Poţi să vezi numai atunci când nu cauţi ceva anume; pur și simplu ești acolo, deschis, disponibil. Și-atunci ţi se dezvăluie ceea ce este. Nu-l căuta pe Dumnezeu, dacă vrei să-l vezi. Tu doar așteaptă – lasă deoparte totul și așteaptă. Dumnezeu e ceva ce se întâmplă! Dacă ești tăcut, deschis, iubitor cu fiinţa ta, conștient, atunci se va întâmpla. În orice moment, atunci când intri în rezonanţă cu existenţa, el se va întâmpla.

Dumnezeu e acolo, tu ești acolo, nu e nevoie decât să intri în rezonanţă cu el. Și asta e ceea ce vă învăţ eu, cum să intraţi în rezonanţă. Dând deoparte toate ideologiile, vă pregătiţi să intraţi în rezonanţă cu el. Iar odată ce sunteţi în rezonanţă cu existenţa, aţi ajuns la beatitudine. Aţi ajuns acasă.

Unul dintre cele mai frumoase și relaxante spații pe care le cunosc e acela al lui „da" și al acceptării față de mine însumi și față de ceilalți. Ai vrea să vorbești despre „da" ca parte a rebeliunii?

În accepţiunea obișnuită a termenului, rebeliunea e asociată mai lesne cu „nu" decât cu „da", mai degrabă

cu nesupunerea decât cu supunerea, mai degrabă cu îndoiala decât cu încrederea. Dar aceasta în accepţiunea obișnuită a termenului. Rebeliunea despre care vorbesc eu este cu siguranţă un „nu" adresat trecutului – tuturor superstiţiilor, tuturor acelor lucruri care au făcut rău umanităţii, tuturor acelor lucruri care au împiedicat dezvoltarea conștiinţei umane, care au făcut un iad din lumea aceasta. Însă nu-ul acesta nu reprezintă partea fundamentală a rebeliunii.

Partea fundamentală a rebeliunii este „da"-ul. Da unui bărbat nou, da unei femei noi, da unui nou tip de relaţie de iubire, da unei lumi noi, fără familii, fără naţiuni, fără religii; da unei umanităţi nedivizate, unei umanităţi ca o singură familie. Da unei lumi de pace, de iubire, de bucurie – care pentru mine sunt componentele esenţiale ale religiozităţii. Da unei lumi pline de cântece și de muzică și de dans și de creativitate.

„Nu"-ul reprezintă o parte foarte mică. Componenta reprezentată de „nu" e exact precum demolarea unei clădiri vechi în care e primejdios să se mai locuiască, care se poate prăbuși în orice clipă, care nu mai are viaţă lungă și pe care e bine s-o demolezi, altminteri va omorî oameni. Partea reprezentată de „nu" seamănă perfect cu felul în care sculptorul lucrează cu piatra, tăind și înlăturând bucăţi din ea – aceasta este partea reprezentată de „nu".

Dar partea reprezentată de „da" e crearea unui frumos Gautama Buddha sau a unui Iisus Hristos. Pentru fiecare creaţie e nevoie, în chip de pregătire, de o anumită distrugere – distrugerea buruienilor pentru crearea unei

grădini de trandafiri. Într-o astfel de măsură, „nu"-ul e absolut esenţial. Dar el este în slujba lui „da".

Spui: „Unul dintre cele mai frumoase și relaxante spaţii pe care le cunosc e acela al lui «da»." Dar nu trebuie să uiţi că un „da" nu poate exista fără un „nu" care să pregătească terenul pentru el. Aceasta este dialectica vieţii: pentru a crea ceva, trebuie ca un alt lucru să fie distrus. Nu poţi crea ceva fără să distrugi altceva.

Am auzit despre o biserică veche: era atât de uitată de vreme, încât oamenii încetaseră să mai intre în ea, căci până și o rafală mai puternică de vânt o făcea să se clatine. Era atât de șubredă, încât putea să cadă în orice clipă. Până și preotul începuse să-și ţină slujba afară, în câmp deschis, departe de ea.

În cele din urmă, consiliul de administraţie a organizat o ședinţă; ceva trebuia făcut. Dar problema era că biserica era foarte veche și era gloria orașului. Orașul lor era vestit în lung și-n lat datorită vechii biserici; aceasta era poate cea mai veche biserică din lume. Nu era cu putinţă să fie demolată și să se construiască alta nouă. Însă, pe de altă parte, era periculos să fie lăsată așa cum era, fiindcă avea să omoare oameni.

Nimeni nu mai intrase în ea de ani de zile – nici măcar preotul nu avea destul curaj să intre, fiindcă cine putea ști în ce moment avea să se prăbușească, pur și simplu? Așa că trebuia făcut ceva.

Consiliul era într-o foarte mare dilemă: era necesar să se facă ceva, dar nu trebuia să se facă nimic din cauză că biserica era străveche. Iar omul e foarte atașat de lucrurile străvechi. Așa că au adoptat o rezoluţie cu patru clauze

incluse. Prima era aceasta: „Vom construi o biserică nouă, dar va fi exact precum cea veche. Va fi construită din același material din care e construită cea veche – nu se va utiliza nimic nou, așa încât să rămână străveche. Va fi ridicată în același loc în care se află cea veche, fiindcă locul acela a devenit sfânt datorită vechimii sale.

Iar ultimul lucru menţionat în cadrul rezoluţiei era: „Nu vom demola vechea biserică până când cea nouă nu va fi gata".

Erau cu toţii fericiţi că au ajuns la o concluzie. Dar cine să-i întrebe pe idioţii aceia: „În ce fel veţi proceda?" Cea veche nu trebuia să fie demolată până când nu era gata cea nouă, iar cea nouă trebuia construită exact din ceea ce fusese construită cea veche, în același loc în care se afla ea, cu exact aceeași arhitectură. Nu i se putea adăuga nimic nou: aceleași uși, aceleași ferestre, același geam, aceleași cărămizi – tot ceea ce avea să se întrebuinţeze trebuia să provină de la biserica veche. Iar ultima condiţie era ca aceea veche să nu fie atinsă până când nu era gata cea nouă. „Când cea nouă va fi gata, atunci o putem demola pe cea veche."

Așa e mintea omenească: se agaţă de vechi, vrea și noul, așa că încearcă să ajungă la un compromis – noul să fie ca vechiul. Dar unele lucruri sunt imposibile, natura pur și simplu nu le permite.

Mai întâi trebuie să spui „nu". Și trebuie să înveţi să spui „nu" având o inimă iubitoare, pentru că îl spui în slujba „da"-ului; nu e deloc negativ. Doar pentru că e un „nu", nu înseamnă că trebuie să fie negativ. În limbaj e negativ. Dar în realitate, dacă e în slujba „da"-ului, dacă e

un slujitor al „da"-ului, cum poate fi negativ? Ceea ce servește pozitivului – ceea ce pregătește terenul pentru pozitiv, netezește calea pentru venirea pozitivului – nu poate fi negativ.

Rebelul meu are o inimă plină de „da", însă „da"-ul lui nu e neputincios. Da-ul lui e capabil să spună o mie de nu-uri în slujba da-ului. Va distruge tot ceea ce împiedică noul să se nască. Va distruge toate legăturile vechi, toate lanţurile vechi, toate închisorile vechi – psihologice, spirituale – în favoarea libertăţii, în favoarea iubirii, în favoarea adevărului. Atunci nu-ul trece printr-o transformare, devine parte a unui da mai mare. Iar un da ce nu are în el nici o parte capabilă să distrugă... da-ul acela rămâne neputincios, fiindcă nu poate crea. Nici o creaţie nu e posibilă fără distrugere.

Așa că reţine un lucru: distrugerea în sine nu trebuie să fie ţelul. Atunci e urâtă, atunci nu e decât un simplu „nu", atunci e negativă. Atunci e împotriva vieţii și împotriva existenţei. Fiecare distrugere ar trebui să fie în slujba unei creativităţi. Atunci nu e negativă. Atunci nu e în slujba morţii, ci e în slujba vieţii; afirmă viaţa. Iar a transforma un nu în da reprezintă întreaga artă a rebelului meditativ.

Rebelului obișnuit începe să-i facă plăcere distrugerea și uită complet în ce scop distruge; distrugerea devine un scop în sine. Nesupunerea devine egoul lui, încăpăţânarea lui, atitudinea lui neclințită faţă de viaţă. Eu nu vreau rebeli politic; eu vreau rebeli spiritual, al căror interes nu e deloc distrugerea. Aceștia nu vor distruge nici măcar

un lucru cât de mic, decât dacă e absolut necesar pentru creaţia cea nouă, pentru lumea cea nouă.

Paddy se pregătea să pună cinci dolari în cutia milei din biserica la care mergea. „Ce se va întâmpla cu banii aceștia?", l-a întrebat el pe preot.

„Vor merge la Domnul", i-a răspuns preotul.

„A, păi atunci", a zis Paddy, retrăgându-și banii, „cum eu am șaptezeci de ani, înseamnă că o să-l văd pe Domnul înaintea unui tânăr ca dumneata și pot să-i dau banii personal".

Aceasta pare a fi o atitudine absolut pozitivă! Ce rost are să dai cinci dolari unui preot tânăr, câtă vreme tu ai să-l întâlnești pe Domnul înaintea lui? Retrage-ţi cei cinci dolari – e mai bine să-i înmânezi personal decât printr-un mijlocitor care percepe și el comisionul lui. Și cine știe dacă vor ajunge vreodată la Domnul sau nu? N-ai nici o garanţie.

Trebuie să-ţi aduci aminte să nu iei nimic prea în serios, ci să-ţi păstrezi mereu spiritul ludic, să rămâi lipsit de sobrietate; căci cu cât ești mai ludic și mai glumeţ, cu atât înţelegi lucrurile mai limpede.

Un om sobru încetează să mai înţeleagă, el deja a luat o anumită atitudine, fixă, imuabilă; a început să aibă prejudecăţi. Da-ul tău n-ar trebui să fie o prejudecată, altminteri nu va fi da în sensul despre care vorbesc eu. Da-ul meu implică nu-ul. Creativitatea mea implică distrugerea, fiindcă, fără nu, da-ul devine neputincios. Nu-ul are anumite calităţi pe care da-ul nu le are. Atât numai, să nu-l lași să devină stăpânul și șeful tău.

Da-ul rămâne valoarea ta supremă, iar nu-ul devine un servitor – atunci nu e nici o problemă cu nu-ul. Are și el o frumusețe a lui. Când nu e decât o umbră a da-ului, e imens de frumos. Iar da-ul unei persoane care nu poate spune nu e lipsit de orice semnificație.

Așadar, eu vă învăț da-ul ca valoare supremă, ca scop ultim, iar nu-ul trebuie să fie instrumentul pus în slujba lui. Atunci utilizați întreg procesul dialectic al vieții. Atunci utilizați opușii pentru un țel unic. Transformați opoziția lor diametrală într-o unitate complementară, organică.

2

Înțelegere înseamnă eliberare

Toate societăţile au grijă să facă mintea din ce în ce mai puternică, așa încât, dacă există vreun conflict între inimă și minte, mintea să fie cea care câștigă. Dar fiecare victorie a minţii asupra inimii e o suferinţă. E o victorie a celorlalţi asupra firii tale, asupra fiinţei tale – asupra ta. Ţi-au cultivat mintea ca să servească scopurilor lor.

Preoții, călugărițele şi rudele care mi-au modelat viața sunt acum bătrâni şi ofiliți. Majoritatea au murit. Pare fără rost rebeliunea împotriva acelor bătrâni nevolnici. Eu nu sunt preotul şi doctrinele. Simt că rebeliunea împotriva a orice din afara mea e o pierdere de timp şi că e pur şi simplu irelevant, iar lucrul acesta face situația mult mai frustrantă şi mai încurcată. Am impresia că sinele trebuie să fie rebel împotriva sinelui. Accept că nu sinele fundamental – fața originară – e cel care trebuie să fie rebel, ci sinele instruit, subterfugiul. Dar acela e singurul „sine" pe care îl am sau

de care am cunoştinţă şi cu care pot fi rebel. Cum devine rebel subterfugiul împotriva subterfugiului?

Rebeliunea despre care vorbesc eu nu e una care să fie îndreptată împotriva cuiva. Ea nu e o rebeliune în adevăratul sens al cuvântului, ci numai o înţelegere. Nu e cazul să te cerţi cu preoţii, călugăriţele, părinţii din exterior, nu. Şi nu e cazul nici să te cerţi cu preoţii, călugăriţele, părinţii dinăuntrul tău. Fiindcă e totuna dacă sunt în exterior sau în interior, tot separaţi de tine sunt în ambele cazuri. Ceea ce e în exterior e separat, ceea ce e în interior e de asemenea separat. Interiorul nu e decât reflecţia exteriorului.

Ai perfectă dreptate atunci când spui: „Pare fără rost rebeliunea împotriva acelor bătrâni nevolnici". Eu nu-ţi spun să fii rebel împotriva acelor bătrâni nevolnici. Şi nu-ţi spun nici să fii rebel împotriva a tot ceea ce au implantat în tine. Dacă eşti rebel împotriva minţii tale va fi vorba despre o reacţie, nu despre o rebeliune. Observă diferenţa. Reacţia vine din furie; reacţia e violentă. În timpul unei reacţii eşti orb de furie; reacţia te face să treci la extrema cealaltă.

De exemplu, dacă părinţii tăi te-au învăţat să fii curat şi să faci baie zilnic şi ţi s-a spus dintotdeauna că curăţenia te apropie de Dumnezeu, într-o zi începi să fii rebel şi atunci ce începi să faci? Refuzi să mai faci baie. Începi să trăieşti în mizerie. Sunt oameni care fac asta. Li s-a spus că prin curăţenie se apropie de Dumnezeu; acum ei cred că rămânând murdari se apropie de Dumnezeu, că mizeria îi conduce la Dumnezeu. De la o extremă

au trecut la cealaltă. Asta nu e rebeliune. Asta e furie, asta e răzbunare.

Reacţionând faţă de părinţi și faţă de așa-zisa lor idee despre curăţenie, rămâi în continuare atașat de ideea respectivă. Ea te obsedează în continuare, are încă putere asupra ta, ești încă stăpânit de ea. E încă hotărâtoare, îţi hotărăște viaţa în continuare, chiar dacă te comporţi acum exact opus de cum îţi dictează ea; dar ea e cea care decide. Nu poţi să faci baie cu ușurinţă, îţi amintești de părinţii care te obligau să faci baie în fiecare zi. Acum nu mai faci baie deloc.

Cine te domină? În continuare te domină părinţii. Încă nu ai reușit să lași în urmă ceea ce ţi-au făcut. Atitudinea ta e o reacţie, nu o rebeliune.

Și atunci ce este rebeliunea? Rebeliunea este pură înţelegere. Înţelegi, pur și simplu, cum stau lucrurile. Atunci nu mai ești obsedat în mod nevrotic de ideea de curăţenie, asta e tot. Nu începi să stai murdar. Curăţenia are frumuseţea ei, atât numai că nu trebuie să devii obsedat de ea, fiindcă obsesia e boală.

De exemplu, un om care se spală întruna pe mâini cât e ziua de lungă e un nevrotic. Spălatul mâinilor nu e un lucru rău, dar să te speli toată ziua pe mâini e o nebunie. Însă dacă de la a te spăla în permanenţă pe mâini treci la a nu te mai spăla deloc, niciodată, atunci iarăși cazi pradă unei alte nebunii, tipului opus de nebunie.

Un om care înţelege se spală pe mâini atunci când e nevoie. Când nu e nevoie, nu stă cu obsesia spălatului. Se comportă pur și simplu natural, spontan. Trăiește în mod inteligent, asta e tot.

Și nu-ţi prea dai seama de diferenţa dintre inteligenţă și obsesie, dacă nu privești cu foarte mare atenţie. Dacă vezi un șarpe pe drum și sari în lături, sari de frică, așa cum e și firesc. Frica aceasta e inteligenţă. Dacă ai fi neinteligent, stupid, atunci nu te-ai feri din calea lui și ai invita inutil pericolul în viaţa ta. Un om inteligent sare imediat când vede șarpele. De frică o face, dar frica aceasta e inteligentă, pozitivă, în slujba vieţii. Însă frica poate deveni și obsesivă. De exemplu, nu poţi să stai într-o casă, fiindcă, cine știe, ar putea să cadă. Doar se știe că s-a mai întâmplat să cadă case. Într-adevăr, uneori casele s-au prăbușit; nu greșești întru totul. Poţi veni cu argumentul că „dacă alte case au căzut, asta de ce n-ar cădea?“ Acum îţi e frică să trăiești sub orice acoperiș, fiindcă s-ar putea să cadă. Aici e vorba de obsesie și e dovadă de lipsă de inteligenţă.

E bine să ai grijă ca hrana pe care o consumi să fie curată. Dar eu cunosc un bărbat, un mare poet... A călătorit odată cu mine. Soţia lui mi-a spus: „Acum o să vezi cât de greu e să trăiești cu omul ăsta“. Am întrebat-o: „De ce, ce problemă e?“ Mi-a răspuns: „O să afli singur“. Refuza să bea orice ceai, orice apă de oriunde. Era extrem de dificil, pentru că spunea: „De unde știu că nu sunt microbi în ceai sau în apă?“ Nu mânca în nici un restaurant. Era o adevărată pacoste. Aveam de călătorit treizeci și șase de ore cu trenul, iar el prefera să moară de foame și de sete în tot acest timp.

Am încercat să-l conving în fel și chip. Mi-a zis: „Nu. Cine știe, poate sunt microbi, și-atunci? E mai bine să rabd de foame treizeci și șase de ore. N-o să mor, nu-ţi

face griji." Dar vedeam cum omul se chinuia. Era vară toridă și îi era sete. Am încercat în fiecare staţie – i-am adus apă carbogazoasă, i-am adus Coca-Cola și tot felul de băuturi. Îmi spunea: „Las-o baltă, nu pot să consum nimic până când nu sunt absolut sigur. Și ce siguranţă am? Ce garanţie?"

Și e adevărat că nu greșea întru totul. Știţi cum e India și știţi cum sunt gările și restaurantele din India. Știţi bine! Avea dreptate, dar ducea logica prea departe.

I-am spus: „Atunci ar trebui să-ţi ţii și respiraţia!" M-a întrebat: „De ce?" I-am zis: „Păi, cine știe, ce garanţie ai? Nu mai respira! Ori bea apa asta, ori nu mai respira!" Atunci și-a venit în simţiri, pentru că eram din cale-afară de nervos. „De ce mai respiri? Cine știe, poate sunt microbi, peste tot sunt microbi."

A băut o ceașcă de ceai, dar cum a băut-o! Ce faţă avea... nu pot să uit. Au trecut de-atunci zece ani, dar nu pot să-i uit faţa – de parcă îl omoram! Eram un criminal, iar el îmi făcea voia.

La staţia următoare a coborât și-a zis: „Nu pot să călătoresc cu tine; o să mă întorc acasă". „L-am întrebat: „Ce s-a întâmplat?" Mi-a zis: „Erai atât de furios, încât păreai gata să mă iei la bătaie. Și mi-ai zis: «Nu mai respira». Cum să nu mai respir?" I-am răspuns: „Era doar un argument, încercam să-ţi spun că dacă poţi să respiri, atunci de ce nu poţi să bei și apă? Apa e tot indiană, ca și aerul. Nu-ţi face griji".

A refuzat să mai călătorească cu mine. Am fost nevoit să călătoresc singur. S-a întors acasă și de atunci nu l-am mai văzut.

Orice poate deveni o obsesie. Iar ceva ce poate fi inteligent în anumite limite poate să devină nevrotic, dacă mergi prea departe. Reacţie înseamnă să treci la extrema cealaltă.

Rebeliunea e o înţelegere foarte profundă, o înţelegere adâncă a unui anumit fenomen. Iar rebeliunea te ajută să rămâi mereu la mijloc, îţi dă echilibru.

Nu trebuie să te cerţi cu nimeni, nici cu călugăriţele, nici cu preoţii, nici cu părinţii, fie ei exteriori sau interiori. Nu trebuie să te cerţi cu nimeni, fiindcă dacă începi să te cerţi, nu mai știi unde să te oprești. Cearta te face să-ţi pierzi conștienţa și să aluneci într-un comportament extrem. Poţi să observi lucrul acesta.

De exemplu, stând împreună cu prietenii, spui: „Filmul la care am fost ieri nu merită văzut". Poate că tu ai spus-o în treacăt, dar atunci cineva spune: „Nu e adevărat. Am văzut și eu filmul. E unul dintre cele mai frumoase care s-au făcut vreodată". Acum ești provocat și îţi sare ţandăra. Spui: „E de doi bani, cel mai prost văzut vreodată!" Și începi să-l critici. Dacă și celălalt insistă, te înfurii din ce în ce mai mult și începi să spui lucruri la care nici măcar nu te-ai gândit. Iar mai târziu, dacă privești în urmă la tot ce s-a întâmplat, vei fi surprins să-ţi dai seama că atunci când ai spus în treacăt că nu merită văzut, ai făcut-o fără nici un pic de patimă, dar la finalul disputei merseseși până la extrem. Spuseseși tot ce-ţi trecuse prin minte, cele mai jignitoare cuvinte pe care le știai. L-ai criticat în toate felurile în care ai fost în stare să-l critici. La început n-ai fi făcut asta; dacă nu

to-ar fi contrazis nimeni, ai fi uitat cu totul de film. N-ai fi ajuns niciodată să arunci astfel de vorbe.

Așa se întâmplă, când începi să te cerți ai tendința să ajungi la extrem.

Eu nu te învăț să lupți cu condiționările tale, ci să le înțelegi. Devino mai inteligent în privința lor. Trebuie doar să vezi în ce fel te domină, în ce fel îți influențează comportamentul, în ce fel ți-au modelat personalitatea, în ce fel te afectează într-ascuns. Privește, atât numai! Fii meditativ. Și într-o zi, când îți vei da seama de felul în care lucrează condiționările tale, brusc ajungi la un echilibru. Simpla înțelegere îți aduce eliberarea.

Înțelegere înseamnă eliberare, iar eliberarea aceea o numesc eu rebeliune.

Adevăratul rebel nu e un om care poartă lupte, ci un om care înțelege. Inteligența, nu furia lui e cea care se dezvoltă. Nu poți să te transformi fiind furios pe trecutul tău, deoarece atunci trecutul va continua să te domine; trecutul va rămâne centrul ființei tale, centrul atenției tale. Vei rămâne concentrat pe trecut, atașat de el. Chiar dacă vei trece în extrema cealaltă, tot vei rămâne atașat de trecut.

Ferește-te de acest lucru! Nu așa procedează un om care meditează; nu așa procedează un sannyasin. Sannyasul este rebeliune – rebeliune prin înțelegere. Tot ce ai de făcut este să înțelegi.

Treci pe lângă o biserică și simți un imbold puternic să intri și să te rogi. Sau treci pe lângă un templu și inconștient te pleci în fața zeității templului. Doar observă-te. De ce faci aceste lucruri? Eu nu spun să te revolți. Spun

să observi. De ce te înclini în faţa templului? Fiindcă ai *fost învăţat* că templul acesta e adevăratul templu, că zeitatea acestui templu e adevărata imagine a lui Dumnezeu. Știi tu toate astea sau ele ţi-au fost spuse și tu le-ai dat crezare? Observă-te!

Când vezi că nu faci decât să repeţi un program primit de la alţii, că în mintea ta se derulează mereu aceeași casetă înregistrată, că te comporţi în mod automat, ca un robot, atunci vei înceta să mai faci plecăciunea. Nu pentru că ai făcut vreun efort, ci pur și simplu pentru că uiţi cu totul de ea. Va dispărea, te va părăsi fără să lase vreo urmă. Atunci când reacţionezi, urma e prezentă. În rebeliune însă nu rămâne nici o urmă; rebeliunea aduce libertate deplină.

Și întrebi tu: „Cine trebuie să se lupte cu cine?" Întrebarea aceasta apare numai dacă trebuie să aibă loc o luptă. Din moment ce nu trebuie să fie nici o luptă, întrebarea nu-și mai are locul.

Trebuie doar să fii un martor. Iar starea de martor e faţa ta originară; cea care observă ca un martor e adevărata ta conștiinţă. Cea care e observată este condiţionarea. Cea care observă e sursa divină a fiinţei tale.

De ce a trebuit, în primul rând, să fie oamenii distrași de la sinele lor originar?

Omul se naște cu un potenţial necunoscut și incognoscibil. Faţa lui originară nu vine pe lume odată cu el. El trebuie să o găsească. Va fi o descoperire, și aceasta e frumuseţea ei. Și prin aceasta se deosebește fiinţa de obiect.

Un obiect nu are potenţial, el e ceea ce e. O masă e o masă, un scaun e un scaun. Scaunul nu va deveni nimic altceva, el nu are potenţial; are doar materialitate. El nu e o sămânţă a ceva.

Omul nu e un obiect. De aici tot necazul și toată bucuria, toate provocările, toate tulburările.

Copilul vine pe lume gol, fără nimic scris pe el, fără măcar să fie însoţit de indicii referitoare la ce are să devină – toate dimensiunile îi sunt deschise.

Acesta este primul lucru fundamental care trebuie înţeles: un copil nu e un obiect, un copil e o fiinţă. El nu este încă, ci urmează să fie. El e un proces și nu e cu putinţă să prezici unde se va sfârși acest proces, care va fi rezultatul ultim al experienţelor lui din viaţă, al suferinţelor, neliniștilor, extazelor lui; nu e cu putinţă să prezici unde va ajunge el, în cele din urmă. Suma globală de la finalul vieţii lui nu e prestabilită la începutul vieţii.

El nu vine însoţit de o hartă. Astrologii v-au păcălit mereu, ghicitorii în palmă v-au înșelat și au putut s-o facă deoarece le-aţi oferit posibilitatea aceasta. Părinţii vor să știe ce va fi cu copilul lor. Iar dorinţa aceasta a lor vine din iubire, de aceea pot fi exploataţi de tot felul de șarlatani. Șarlatanii pot să prezică: „O să fie așa și pe dincolo". Dar răul pe care-l fac ei nu e mare; doar exploatează și ei puţin. Prezicerile lor nu se adeveresc niciodată.

Problema mai mare vine de la preot, de la politician, de la pedagog. Politicianul nu e interesat să știe care e adevăratul potenţial al copilului. Pe el îl interesează ca fiecare copil să slujească egoului lui. Pentru el, fiecare copil înseamnă o investiţie, pentru că orice copil este

un potenţial prieten sau dușman și-atunci e bine să începi să te ocupi de el cât mai devreme cu putinţă. Așa că, înainte ca un copil să-și aleagă singur drumul în viaţă, el e abătut către o cale care să împlinească dorinţa politicianului, însă în felul acesta sămânţa din interiorul copilului va fi nimicită.

Preotul are și el interesul lui. Papa va fi un papă mai mare, dacă are mai mulţi catolici în toată lumea. Dacă dispar catolicii, ce valoare mai are un papă? Cui i-ar mai păsa de el? Fiecare copil care se naște are o anumită putere ce poate fi exploatată de către politicieni și de către preoţi.

Curând, copilul va deveni un cetăţean al lumii cu drepturi depline, așa că trebuie pusă gheara pe el. Trebuie să devină un catolic dacă se naște din părinţi catolici sau, dacă, din fericire, e orfan, atunci se poate ocupa Maica Tereza de el și-l poate converti la catolicism. E un prilej de mare fericire: cu cât sunt mai mulţi orfani pe lume, cu atât mai multe Premii Nobel poate lua Maica Tereza – mai mulţi orfani înseamnă mai mulţi catolici. Cu cât sunt mai mulţi săraci pe lume... aceștia pot fi lesne convertiţi la creștinism.

Iisus spune că omul nu poate trăi numai cu pâine. Lucrul acesta e adevărat în cazul unui om autentic, dar nu e adevărat în ceea ce privește masele. Dacă e vorba despre mase, vă pot spune că omul trăiește numai și numai cu pâine. Și nu există decât mase – unde e omul autentic? Politicienii aceștia, pedagogii aceștia nu lasă nici un om în seama lui însuși, astfel ca el să poată deveni

autentic, să-și poată dobândi faţa lui originară, să se poată autodescoperi.

Pretutindeni sunt persoane interesate să pună stăpânire pe soarta fiecărui copil. Iar copilul e *tabula rasa*, nu are nimic scris pe el, de aceea tentaţia e mare pentru oricine să scrie ceva pe el. Părinţii, desigur, ar vrea să-și scrie religia lor, casta lor, filosofia lor, politica lor, deoarece copilul ar trebui să-i reprezinte. Copilul trebuie să ducă mai departe moștenirea primită de la ei. Dacă ei au fost secole de-a rândul hinduși, copilul trebuie să fie hindus, să transmită moștenirea hindusă mai departe, generaţiilor care vor veni. Nu-i interesează pe ei potenţialul copilului – nu interesează pe nimeni lucrul acesta –, ci îi interesează propria lor investiţie și, bineînţeles, toată lumea investește.

Părinţii investesc atât de mult în copil, dându-i naștere, crescându-l, educându-l, iar toate acestea sunt făcute cu anumite condiţii – că o spun sau nu cu voce tare, n-are nici o importanţă. Va veni o zi când îi vor spune: „Am făcut atâtea pentru tine, acum e timpul să devii conștient de toate acestea și să ne răsplătești". Fiindcă așa au fost și ei crescuţi de părinţii lor – generaţie după generaţie, același proces. Profesorul e interesat ca elevul să-l reprezinte. Învăţătorul spiritual e interesat ca discipolul să fie un model care să reprezinte învăţăturile lui.

Ceea ce vreau eu să reţineţi e că toată lumea are în privinţa copilului interese care pe copil nu-l reprezintă câtuși de puţin. Însă copilul e neajutorat, el nu se poate lupta cu oamenii aceștia. Ei sunt puternici. Viaţa lui depinde de ei; dacă ei vor să facă din el ceva anume,

el trebuie să se supună. Atâta lucru îi e absolut limpede copilului, anume că dacă face altfel de cum îi spun părinţii înseamnă că nu se poartă cum trebuie, că îi trădează. Ideile acestea îi sunt inoculate de părinţi, de preoţi, de profesori. Din cauza lor, se simte vinovat. Orice afirmare a sinelui său autentic se transformă în vinovăţie, iar fiecare comportament prefăcut prin care le face pe plac părinţilor, preoţilor religioși, educatorilor, politicienilor – și care e pur prefăcut – va fi răsplătit gras. Copilul începe să înveţe politică încă din primii ani de viaţă, învaţă că e esenţial să fie ipocrit. Dacă ești autentic, vei fi pedepsit. Acum, copilul își face o socoteală simplă și nu-l putem condamna pentru asta.

În copilăria mea – fiindcă pornind de la ea pot să vorbesc cu mai multă autoritate, copilăria voastră n-o cunosc, doar pe-a mea o cunosc – mi se cerea zi de zi un lucru: să fiu sincer. Și i-am zis tatălui meu: „De fiecare dată când îmi ceri să fiu sincer, trebuie să-ţi aduci aminte un lucru, și anume că sinceritatea trebuie răsplătită, în caz contrar mă obligi să nu mai fiu sincer. Eu am bunăvoinţa să fiu sincer".

Nu mi-a fost deloc greu să-mi dau seama că adevărul nu e răsplătit, ci pedepsit. Minciunile sunt răsplătite. Așa că era o chestiune de o foarte mare importanţă, de importanţă decisivă. Le-am spus clar părinţilor mei că trebuia să se înţeleagă clar: „Dacă vreţi să fiu sincer, atunci adevărul trebuie să fie răsplătit, și nu într-o viaţă viitoare, ci aici și acum, fiindcă eu aici și acum sunt sincer. Iar dacă adevărul nu e răsplătit, dacă sunt pedepsit pentru el, atunci mă obligaţi să mint. Așadar, lucrul

acesta să fie clar înțeles și atunci pentru mine nu e nici o problemă, o să spun întotdeauna adevărul".

Nu cred că toți copiii încearcă să găsească o astfel de rezolvare și fac cu părinții lor un contract precis formulat. Dar eu am făcut un contract cu tatăl meu în această privință. Nu conta cât de mult îl afecta adevărul, nu conta cât de mult îi afecta acesta moralitatea, familia, societatea, respectul; ceea ce conta era ca eu să spun adevărul. Și pentru asta trebuia să fiu răsplătit pe loc, „altminteri data viitoare voi spune ceea ce vrei tu să auzi, dar, reține, va fi o minciună".

În ziua în care i-am spus asta pentru prima dată tatălui meu, el mi-a zis: „Lasă-mă să mă gândesc, pentru că am impresia că vrei să mă duci de nas. Adică tu faci cine știe ce poznă și o recunoști sincer, iar eu va trebui să te răsplătesc pentru ea!"

I-am zis: „E treaba ta să hotărăști dacă vrei să fiu sincer sau nu. Eu o să fac oricum ce vreau eu să fac. Pozna oricum va avea loc. Mai întâi o fac și pe urmă se va pune problema să fiu sau nu sincer. Așa că ce rost are să aducem în discuție pozna? Ea deja s-a petrecut, acum nu se mai poate face nimic în privința ei. Nu ai cum s-o anulezi. Tot ce poți să faci e să mă obligi să mint, iar eu pot să mint. Și pot să mint cu asemenea expresie pe față încât o să crezi că spun adevărul curat. O să învăț. Dacă așa stau lucrurile, atunci așa să fie, dar ține minte că ești responsabil pentru faptul că m-ai abătut de la adevăr, deoarece ai răsplătit minciunile și ai pedepsit adevărul. Poți să-ți iei timp de gândire. Eu nu mă grăbesc. Tu ai fost cel care a pus întrebarea".

Ceea ce se întâmplase era că ceva mai încolo de familia mea locuia o familie de brahmini, niște brahmini foarte ortodocși. Brahminii își tund tot părul și lasă netunsă numai o porţiune mică pe cap, în dreptul celei de-a șaptea chakre, iar părul acela crește mereu. Ei și-l leagă și și-l ţin sub căciulă sau sub turban. Iar ce făcusem eu era că tăiasem părul tatălui. În India, oamenii dorm vara afară, pe stradă. Își scot paturile pe stradă. Tot orașul doarme noaptea pe străzi, fiindcă e foarte cald în casă.

Așadar, brahminul acesta dormea... și n-a fost vina mea! Avea un *choti* foarte lung – șuviţa aceea de păr se numește choti. N-o mai văzusem niciodată, fiindcă o ţinea mereu ascunsă sub turban. În timp ce dormea, ea îi atârna până la pământ. Era atât de lungă încât n-am putut rezista tentaţiei; am dat fuga acasă, am luat foarfecele, am tăiat-o complet și am luat-o cu mine și am dus-o în camera mea.

Dimineaţa probabil că a constatat că îi dispăruse. Nu i-a venit să creadă, fiindcă toată puritatea lui stătea în ea, toată religia lui stătea în ea – acum toată spiritualitatea lui era spulberată. Dar toţi cei care locuiau în vecinătate știau că dacă se întâmpla ceva... la mine trebuiau să vină mai întâi. Iar el a venit imediat. Eu stăteam afară pentru că știam că avea să se înfăţișeze. S-a uitat la mine. M-am uitat și eu la el. M i-a zis: „La ce te uiţi?"

I-am spus: „Tu la ce te uiţi? La fel și eu".

Mi-a zis: „La același lucru?"

I-am zis: „Da. La același lucru. Zi-i tu pe nume".

M-a întrebat: „Unde e tatăl tău? Nu vreau să vorbesc cu tine".

A intrat în casă. A ieșit apoi împreună cu tatăl meu, iar tatăl meu m-a întrebat: „I-ai făcut ceva acestui om?"

Am răspuns: „Nu i-am făcut nimic acestui om, dar am tăiat un choti care în mod sigur nu poate aparţine acestui om, fiindcă el ce făcea în timp ce îl tăiam? Putea să mă împiedice s-o fac".

Omul a zis: „Dormeam".

Am continuat: „Dacă ţi-aș fi tăiat degetul în timp ce dormeai, ai fi dormit mai departe?"

Mi-a zis: „Cum să mai dorm, dacă îmi taie cineva degetul?"

I-am spus: „Asta arată clar că părul e mort. Poţi să-l tai fără ca persoana respectivă să simtă vreo durere, fără să curgă sânge. Și-atunci ce atâta tărăboi? Atârna acolo un lucru mort. Și m-am gândit că ai purtat fără rost lucrul ăsta mort în turbanul tău, toată viaţa, așa că de ce să nu te scap de el? E în camera mea. Iar cu tatăl meu am un contract să spun adevărul".

I-am adus din casă *choti*-ul și i-am zis: „Dacă ești atât de pasionat de el, poţi să-l iei înapoi. Dacă el reprezintă spiritualitatea ta, brahmanismul tău, poţi să-l înnozi și să ţi-l pui sub turban. Oricum e ceva mort; era mort când îţi era prins de cap, era mort când l-am desprins. Poţi să-l ţii în turban".

Și, de faţă cu omul acela, i-am cerut tatălui meu: „Răsplata?"

Omul a întrebat: „Ce răsplată cere?"

Tatăl meu i-a răspuns: „Aici e necazul. Ieri mi-a propus un contract conform căruia, dacă spune adevărul... și dacă îl spune cât se poate de cinstit, adică nu doar că spune

adevărul, ci îmi aduce și dovada că a spus povestea în totalitate – iar aceasta are și logică –, faptul că era un lucru mort, și-atunci de ce să facem caz de un lucru mort? Și nu-mi ascunde nimic".

M-a răsplătit cu cinci rupii. Pe vremea aceea, în orășelul acela, cinci rupii însemnau mult. Omul s-a aprins de furie împotriva tatălui meu. I-a zis: „O să-l răzgâi pe copilul ăsta. Ar trebui să-l baţi, nu să-i dai cinci rupii. Acum o să le taie și altora *choti*-ul. Dacă primește cinci rupii pentru fiecare *choti*, toţi brahmanii din oraș sunt terminaţi, fiindcă toţi dorm noaptea afară; iar în somn nu poţi să-ţi mai ţii *choti*-ul în mână. Ce faci? O să se transforme într-un precedent".

Tatăl meu i-a zis: „Dar ăsta e contractul meu. Dacă vrei să-l pedepsești tu, e treaba ta; eu n-o să intervin. Eu nu-l răsplătesc pentru poznă, eu îl răsplătesc pentru sinceritate – și toată viaţa mea am să-l răsplătesc pentru sinceritate. Cât despre poznă. ești liber să faci ce vrei cu el".

Omul i-a zis tatălui meu: „Mă bagi în încurcătură. Dacă îi fac ceva băiatului ăstuia, crezi tu că se va opri aici? Am familie: am soţie, am copii, am o casă – mâine îmi găsesc casa arsă". Era din cale-afară de furios și a zis: „Mai ales acum e o problemă, fiindcă mâine particip la o ceremonie în orașul vecin, iar când oamenii de-acolo mă vor vedea fără *choti*..."

I-am spus: „Nu e cazul să-ţi faci griji, îţi dau *choti*-ul înapoi. Ai putea să mă răsplătești și tu cu ceva pentru că-ţi dau *choti*-ul înapoi. Nu ai decât să nu-ţi scoţi nici o secundă turbanul de pe cap în orășelul vecin; chiar și noaptea ţine-l pe cap. Asta e tot. Nu e mare problemă,

e vorba de o singură noapte. Și cine o să te caute noaptea în cap să vadă dacă ai *choti*-ul? Toată lumea o să doarmă".

Mi-a zis: „Ia nu-mi da tu mie sfaturi. Îmi vine să te bat, dar mă abţin pentru că știu prea bine că asta ar crea un lanţ întreg de reacţii".

I-am spus: „Lanţul s-a creat deja. Ai venit să te plângi; nu mă răsplătești pentru că am fost cât se poate de sincer și cinstit și ţi-am spus că n-am putut rezista tentaţiei. Și n-am făcut nici un rău nimănui – n-a curs nici o picătură de sânge din *choti*-ul tău. Doar pentru că ai venit să te plângi tatălui meu ai creat deja un lanţ de reacţii".

S-a întors spre tatăl meu: „Poftim!"

Tatăl meu i-a zis: „Nu mă privește".

Iar eu i-am zis tatălui meu: „Asta e învăţătura brahmanismului – lanţul de reacţii".

Tatăl meu mi-a zis: „Ţine-ţi filosofia pentru tine. Și nu te mai tot duce să asculţi ce predică sadhușii și călugării și mahatmașii, fiindcă tot ce auzi de la ei reușești cumva să duci spre astfel de concluzii ciudate".

I-am zis: „Dar eu asta spun, și nu e nimic ciudat. E exact teoria karmei: dacă acţionezi, reacţia va urma. El a acţionat venind să se plângă împotriva mea, acum va urma reacţia".

Și a urmat reacţia, fiindcă îmi spusese că urma să se ducă în orașul vecin... Era foarte furios pe mine, dar când ești furios, ești furios – iar el își ieșise din minţi de furie. Așa că a fost furios cu nevasta, cu copiii... Eu priveam totul, iar el a reușit într-un final să-și strângă lucrurile și a plecat cu o șaretă. În momentul în care a plecat, i-am zis soţiei lui: „Tu îţi dai seama unde pleacă el? Pleacă

de tot – iar tu habar n-ai! A venit să-i spună asta tatălui meu, să-i spună că pleacă de tot și nu se mai întoarce".

Femeia a început deodată să plângă și să ţipe: „Opriţi-l!" Oamenii au fugit și i-au oprit șareta.

El a întrebat: „De ce mă opriţi? Trebuie să prind trenul!"

Ei i-au zis: „Nu azi. Soţia ta plânge și se bate cu pumnii în piept – o să moară!"

El a zis: „Dar e ciudat. De ce să plângă și de ce să se bată cu pumnii în piept?" Însă oamenii nu-l lăsau să plece și trăgeau de geanta lui și de geamantan.

Omul care mâna șareta i-a zis: „Eu nu te duc. Dacă așa stau lucrurile, dacă îţi părăsești nevasta și copiii și pleci de tot, eu nu fac așa ceva".

Brahminul a răspuns: „Nu plec de tot, o să mă întorc, dar n-am timp să te conving. O să pierd trenul – iar gara e la două mile depărtare".

Dar nimeni nu-l asculta, iar eu îmboldeam oamenii: „Opriţi-l, altminteri nevasta lui, copiii lui... o să trebuiască să aveţi voi grijă de ei, fiindcă cine să le dea de mâncare?"

L-au adus înapoi cu bagajele și bineînţeles că era mânios și a aruncat cu geanta în nevastă. Aceasta l-a întrebat: „Ce-am făcut noi? De ce...?" Iar eu eram acolo afară, în mulţime.

El a zis: „N-a făcut nimeni nimic. Băiatul ăla mi-a spus că o să urmeze o reacţie. Motivul e că în urmă cu trei zile, în templu, predicam despre filosofia acţiunii și reacţiei, iar băiatul ăsta era prezent acolo. Acum mă învaţă el pe mine." Mi s-a adresat: „Iartă-mă și n-o să mai spun niciodată nici un singur cuvânt despre acţiune și reacţie. Și poţi să tai *choti*-ul oricui vrei, n-o să mă plâng. Poţi

să-mi tai capul și n-o să mă plâng, fiindcă vreau să pun capăt definitiv acestui lanţ. Acum trenul meu s-a dus".

Atunci toată lumea a întrebat: „Ce s-a întâmplat? Nu înţelegem. Cine ţi-a tăiat *choti*-ul?"

Eu am zis: „Uite! Lanţul e imposibil de oprit. Oamenii aceștia întreabă: «Care *choti*? Cine l-a tăiat? Unde e *choti*-ul?»" Le-am zis: „Uitaţi-vă sub turbanul lui!" Iar un bărbat care trecea drept un luptător în oraș a venit și i-a scos de pe cap turbanul, iar *choti*-ul a căzut.

Era și tatăl meu de faţă și a văzut totul. În drum spre casă mi-a zis: „Eu am să te răsplătesc, dar nu profita de contractul nostru".

Eu i-am spus: „Nu profit. Asta nu ţine de contractul dintre noi. Contractul cere ca eu să-ţi spun mereu adevărul, iar tu să mă răsplătești pentru asta". Și s-a ţinut de cuvânt. Indiferent ce făceam, oricât de greșit în ochii lui, el mă răsplătea mereu. Dar e greu să găsești un tată ca acesta – tatăl trebuie să-ţi impună forţat idealurile lui.

Tatăl meu a fost condamnat de tot orașul în care locuiam: „Îl răzgâi pe copil".

El spunea: „Dacă ăsta e destinul lui, să fie răzgâiat, atunci să fie răzgâiat. Nu mă amestec eu în destinul lui; el nu va putea niciodată să spună: «Tatăl meu m-a răzgâiat». Iar dacă e fericit răzgâiat, atunci ce e rău în a fi răzgâiat? Indiferent unde și indiferent ce se întâmplă în viaţa lui, eu nu vreau să mă amestec. Tatăl meu s-a amestecat în viaţa mea, iar eu știu că aș fi fost o cu totul altă persoană dacă n-ar fi făcut-o. Și știu că băiatul are dreptate, fiecare tată își transformă copilul într-un ipocrit, fiindcă eu, unul, am fost transformat într-un ipocrit.

Când vreau să râd, stau serios, iar când vreau să fiu serios trebuie să râd. Măcar un om să râdă atunci când îi vine să râdă și să fie serios atunci când vrea să fie serios."

Spunea el: „Am unsprezece copii, dar o să consider că am numai zece". Și întotdeauna a considerat că are numai zece. Pe mine nu m-a pus niciodată la socoteală printre copiii lui; zicea: „I-am dat libertate totală să fie el însuși. De ce să preia vreo imagine de-a mea?"

Într-o societate mai bună... iar când spun o societate mai bună, mă refer la o societate care înţelege integritatea fiecărei persoane, respectă chiar și ființa unui copil mic și nu-i impune nimic. Dar o astfel de societate pare să fie departe, foarte departe, fiindcă toţi oamenii au diverse interese personale la care nu pot să renunţe; trebuie să folosească și să exploateze oamenii.

Cineva devine președinte; tu nu te gândești niciodată că plătești un preţ pentru că el a devenit președinte, că ceva în tine a fost ucis pentru ca omul acesta să poată deveni președintele ţării. Dacă fiecare om ar fi lăsat să rămână unic, original, ar fi imposibil ca aceia care sunt președinţi și prim-miniștri, care conduc lumea întreagă și care distrug lumea de mii de ani încoace să mai continue s-o facă.

Când vom avea indivizi, vom avea cu totul altfel de societăţi: vor fi comune, nu societăţi. Nu vor mai exista naţiuni, fiindcă nu e nevoie de ele.

Ce nevoie e de naţiuni? Pământul întreg e unul. Numai pe hărţi continuaţi să trasaţi linii și din cauza acelor linii vă luptaţi și vă omorâţi și vă masacraţi. E un joc atât

de stupid încât, dacă nu cumva întreaga omenire e nebună, e imposibil de înţeles cum de continuă.

Ce nevoie e de naţiuni? Ce nevoie e de pașapoarte și de vize și de graniţe? Acest întreg pământ e al nostru: oriunde vrea un om să fie, are dreptul să fie. Soarele nu e proprietatea nimănui, pământul nu e proprietatea nimănui, luna nu e proprietatea nimănui; vântul, norii, ploaia – nimic nu e proprietatea nimănui. De ce trageţi aceste linii?

E lesne de înţeles... în curând veţi vedea linii pe lună. Deocamdată nu sunt, dar în curând veţi vedea zona rusă, zona americană, zona chineză. Nu trăiește nimeni acolo, nu va trăi nimeni niciodată acolo. Nu pare să existe posibilitate ca viaţa să se dezvolte pe lună. Luna e moartă – nu se găsește pe ea nici măcar o singură picătură de apă. Da, poţi sta acolo câteva ore cu masca de gaze și cilindri de oxigen și toate cele necesare, dar oamenii nu pot trăi așa acolo. Însă deja și-au pus steagurile... Nu e nimeni acolo să vadă steagul, nimeni care să salute steagul – nici măcar vreo pasăre care să se găinăţeze din când în când pe el! Primul lucru pe care l-au făcut americanii a fost să pună un stâlp și să ridice steagul. Ce idioţenie! Și pentru cine? Dar vor urma și alţi netoţi. Se vor duce pe Marte, se vor duce pe alte planete și vor face același lucru peste tot.

Nu e nevoie de naţiuni – atât numai că politicienii au nevoie de naţiuni, pentru că fără naţiuni nu va exista politică; atât numai că generalii au nevoie de naţiuni, pentru că fără naţiuni nu vor fi războaie; atât numai că fabricile care produc arme vor rămâne fără producţie. Ce se va întâmpla cu fabricile voastre de arme nucleare

și cu toată energia implicată în ele? – căci dacă nu mai există naţiunî, nu mai e nevoie să fabrici arme nucleare. Pentru cine?

Soluţia cea mai simplă pentru a salva umanitatea este să fie înlăturate de pe hartă toate liniile – și doar de pe hartă; pe pământ nu există linii. Doar de pe hartă înlăturaţi toate liniile și nu veţi mai avea al treilea război mondial și nu veţi mai avea nevoie de atâtea armate în toată lumea.

Milioane de oameni nu fac altceva decât să se întoarcă la stânga, la dreapta... Dacă ar privi cineva de sus, ar fi surprins. De ce se întorc oamenii la dreapta, apoi la stânga, apoi stânga-mprejur, apoi mărșăluie, apoi se întorc, se împrăștie – în fiecare zi, milioane de oameni pe tot cuprinsul pământului? Cu siguranţă se va gândi că e ceva în neregulă – trebuie strâns pe undeva vreun șurub, vreo piuliţă.

Naţiunile acestea pot exista numai dacă personalitatea ta e falsă. Bisericile și religiile acestea pot exista numai dacă tu nu ţi-ai dobândit faţa ta originară, fiindcă un om care își are faţa originară – ce treabă are el așa încât să fie nevoie să se ducă la papă? Pentru ce? Nu există nici un motiv pentru care ar trebui să se ducă la vreun învăţător religios sau la vreun templu sau la vreo sinagogă. Și de ce să devină musulman, creștin, hindus? De ce?

Când ai ajuns să-ţi cunoști faţa ta originară, te simţi atât de mulţumit, atât de imens de împlinit și în largul tău încât nu va mai rămâne nici o căutare; ai găsit-o.

Dar acești oameni nu-ţi vor permite s-o găsești. Ei te vor distrage, pentru simplul motiv că ei au de ajuns undeva, au niște idei ale lor, iar tu trebuie să fii sacrificat pentru ideile lor. Politicienii te vor sacrifica pentru politica lor. Religiile te vor sacrifica pentru genul lor de politică. Nimeni nu e interesat de copil, iar motivul e limpede: copilul trebuie modelat după un anumit tipar care se potrivește într-o societate, într-o naţiune, într-o anumită ideologie.

În Rusia, copilului a trebuit să-i fie predat comunismul încă de la început. El a trebuit să știe numele lui Karl Marx, al lui Friedrich Engels, al lui Lenin; aceștia erau zeii lui. În ţările noncomuniste e același lucru, doar numele diferă. Toată lumea e sacrificată unei ideologii, teologii, politici, religii stupide. De aceea sunt oamenii distrași.

Însă copilul permite lucrul acesta pentru simplul motiv că el nu știe cine are să devină el. În mod firesc, el se bizuie pe părinţii lui, pe cei mai în vârstă – pe aceia care știu mai bine. Și nu-și dă seama că aceia nu știu nici ei mai bine decât el; sunt în aceeași situaţie, la fel de neștiutori precum copilul. Singura diferenţă este că un copil e și inocent. Ei sunt vicleni, dar neștiutori. Și tocmai din cauza vicleniei lor continuă să-și ascundă neștiinţa în spatele cunoștinţelor împrumutate.

Bunicul meu obișnuia să mă ia la orice mahatma, la orice sfânt, spunându-mi: „Dacă nu vii, atunci nu mă duc nici eu, fiindcă e foarte plictisitor. Tu însufleţești atmosfera". Iar eu nu făceam decât să pun niște întrebări foarte simple. Ce poate să facă un copil?

Un călugăr hindus, Swami Vidyananda, venea de fiecare dată în orașul nostru în anotimpul ploios. Timp de patru luni ţinea acolo cuvântări – era un învăţător renumit. În prima zi în care m-am dus cu bunicul meu, m-am ridicat în picioare; și din cauza bunicului meu, nimeni nu putea să mă dea afară sau să-mi spună să stau jos. Toată lumea știa despre el că era un om primejdios când venea vorba despre asta. Dacă spunea cineva: „Băiete, stai jos, nu înţelegi tu lucruri atât de mari", bunicul meu îi spunea: „Dar nici eu nu le înţeleg, iar eu am șaptezeci de ani. Așa că ţine-ţi gura, ai înţeles?" Și apoi îmi spunea mie: „Întreabă".

Era clar că nu puteau să mă dea afară, nu puteau să mă oprească, așa că l-am întrebat pe Vidyananda: „Un lucru vreau să știu în legătură cu ceea ce spui: e vorba de cunoștinţe împrumutate sau vorbești din experienţa ta? Nu uita că stai în templul lui Dumnezeu". Era un Rama Mandir, cel mai bun loc din oraș, cel mai preţios templu din oraș, cu o sală de marmură foarte frumoasă – așa că cele mai importante discursuri erau ţinute acolo. I-am zis: „Uită-te la statuia lui Rama; și adu-ţi aminte că ești într-un loc sacru, și adu-ţi aminte de roba pe care o porţi, de faptul că ești călugăr. Nu-ţi face de rușine veșmântul și nu-ţi face de rușine Dumnezeul; spune adevărul: lucrurile pe care le spui, le știi prin experienţa ta? Îl cunoști pe Dumnezeu? L-ai văzut pe Dumnezeu exact așa cum mă vezi pe mine? Ai vorbit cu Dumnezeu așa cum vorbești cu mine? Sau doar ai învăţat din cărţi?" S-a lăsat o tăcere adâncă. Omul ezita.

I-am zis: „Ezitarea ta spune tot. Ai face mai bine să spui adevărul, căci dacă l-ai văzut pe Dumnezeu, de ce să eziţi? Ţi-e puţin frică, văd sudoare pe fruntea ta, iar aici înăuntru e răcoare".

Omul a zis: „Nu m-am gândit niciodată la asta. Dar fiindcă sunt sannyasin și fiindcă sunt în templul lui Dumnezeu, nu pot să fiu nesincer. Nu vorbesc din experienţa mea. Spun și eu ce am auzit și citit și studiat".

Atunci i-am zis: „Ieși afară! Ieși din locul acesta imediat. Găsește pe cineva care a ajuns prin el însuși la cunoaștere și adu-mi-l aici. Arunci gunoaie împrumutate în capul bieţilor oameni adunaţi aici și îi faci să creadă că și ei știu... fiindcă îi știu eu pe proștii ăștia, sunt toţi din orașul meu și vorbesc ca și cum ar ști".

Le-am zis oamenilor: „Ascultaţi ce spune gurul vostru!" El era aproape gurul întregului oraș, fiindcă ani la rând – la vremea respectivă cred că avea șaizeci de ani –, ani la rând venise în orașul nostru, stând câte patru luni în fiecare an. Dar aceea a fost ultima dată. De atunci n-am mai auzit de el în orașul acela.

În timpul călătoriilor mele prin India am tot întrebat ce s-a întâmplat cu Vidyananda, dacă a murit sau mai trăiește; ce s-a întâmplat? În cele din urmă l-am întâlnit într-un loc în care nu mă așteptasem vreodată să-l găsesc, lângă Madras, în Adyar. Adyar este sediul mișcării teozofice. Mă dusesem acolo ca să ţin câteva discursuri în Madras, iar gazda mea voia să meargă să vadă Adyarul. Adyarul e frumos, teozofii chiar făcuseră o treabă bună acolo. Făcuseră un loc frumos, dar el zace acum părăsit,

nu se duce nimeni acolo. Făcuseră case frumoase, căsuţe, o grădină mare – o întreagă colonie.

Adyar are poate cel mai mare copac banyan. Când mișcarea teozofică era în viaţă, sub acel banyan se ţineau de obicei conferinţele lor; mii de oameni pot sta așezaţi la umbra lui. Iar Adyarul are poate una dintre cele mai valoroase biblioteci din lume. Teozofii adunaseră manuscrise din China, Tibet, Ladakh, Mongolia, Coreea – locuri neobișnuite, limbi neobișnuite – și au o bibliotecă subterană foarte mare, cu manuscrise străvechi. L-am găsit pe acest om acolo, în bibliotecă; lucra ca bibliotecar, dar nu mai era călugăr.

L-am întrebat: „Ce s-a întâmplat?“

Mi-a zis: „În ziua aceea mi-ai schimbat viaţa cu totul. După aceea n-am mai putut să vorbesc cu aceeași autoritate cu care vorbisem până atunci; mi-am pierdut curajul. Am încercat, dar de fiecare dată apărea în mine întrebarea că, dacă eu nu știu, atunci de ce le vorbesc acestor oameni? Poate că e adevărat ce spun eu, poate că nu e adevărat – cine știe? Comit un păcat, fiindcă oamenii aceștia vor începe să creadă despre ei înșiși că știu. În ziua aceea din orașul tău...“ El nu mă recunoscuse, a trebuit să-i aduc eu aminte, fiindcă el mă văzuse ultima dată când eram copil. Eu l-am recunoscut, deși avea acum aproape nouăzeci de ani; însă de la șaizeci la nouăzeci nu se produce prea mare schimbare... Da, îmbătrânești mai mult, dar nu se petrece nici o schimbare fundamentală. Era mai bătrân, mai fragil, dar într-un fel mai tânăr, mai viu.

I-am zis: „Ești acum cu treizeci de ani mai bătrân, dar văd că ochii tăi sunt mai tineri, mai vii“.

Mi-a spus: „Da, pentru că am renunţat la viaţa aceea de prefăcătorie. Acum sunt doar ceea ce sunt. Nu am ajuns la cunoaștere; caut, dar nu știu dacă va fi posibil să ajung la cunoaștere în viaţa asta, fiindcă mult din ea s-a irosit."

I-am zis: „Să nu fii niciodată pesimist. Se poate întâmpla în orice zi – se poate întâmpla astăzi. Dacă nu se întâmplă, înseamnă că undeva încă mai cari cunoștinţele împrumutate. Pot să-ţi mai pun, după treizeci de ani, încă o întrebare?"

Mi-a zis: „Ţi-aș fi recunoscător, fiindcă acea primă întrebare mi-a făcut un mare bine. M-a scăpat de călugărie, de mahatmașie, de adepţi – de tot".

I-am spus: „De ce ai început să lucrezi ca bibliotecar la bibliotecă? – fiindcă și de data asta e cam aceeași treabă. Acum cauţi în scrieri vechi găsite în Tibet, găsite în Ladakh, găsite în Nepal. Încă nu cauţi în tine. Înainte căutai adevărul în cărţi tipărite, acum îl cauţi în manuscrise străvechi, crezând că oamenii aceștia trebuie să fi știut. Dar faci din nou aceeași prostie. Nici tiparniţa nu știe. Tipărește Biblie după Biblie – milioane de Biblii –, iar ea rămâne tot o simplă tiparniţă; nici măcar nu devine creștină. Crezi că în manuscrise vei putea să găsești? Oamenii aceștia nu făceau decât să lucreze ca scribi. Nu făceau decât să copieze și erau plătiţi pentru asta. Nu erau niște cunoscători ai adevărului; erau copiști, iar ceea ce făceau ei era o metodă primitivă de tipărire. În vremurile acelea tipărirea nu era posibilă, așa că oamenii scriau de mână, copiau de pe un manuscris pe un alt

manuscris și de-acolo pe un altul și le vindeau. Crezi că oamenii aceștia erau cunoscători?"

Mi-a zis: „Ai dreptate și de data asta. Mă aflu de douăzeci de ani aici, în biblioteca aceasta subterană, cercetând tot felul de metode și ideologii ciudate – foarte impresionante, foarte logice –, dar e clar că fac același lucru; nu privesc în mine. De-acum n-o să mă mai găsești nicăieri".

A părăsit slujba aceea în ziua respectivă. A plecat cât eu încă eram în Adyar. Când am revenit după ce mă plimbasem prin împrejurimi... E un loc mare, care era cândva o comună plină de viaţă; când trăia Annie Besant, mii de oameni locuiau acolo. Când am revenit la biroul central și am întrebat de Vidyananda, mi-au spus: „A plecat. Ce i-ai zis? – fiindcă după întâlnirea cu tine din bibliotecă a venit în birou și a zis: «Plec, și plec pentru totdeauna. Am terminat cu cărţile. Chiar dacă sunt mult prea bătrân... Dar poate sunt de-ajuns câteva zile sau cel puţin înainte să mor ar trebui să încep cum trebuie. Poate că în viaţa viitoare îmi pot încheia căutarea, dar măcar ar trebui să încep»".

Nimeni nu întreabă: „Ceea ce știi tu e cunoașterea ta proprie?" Dacă nu e cunoașterea ta proprie, las-o deoparte, fiindcă n-are nici o valoare. „Ceea ce faci tu corespunde aspiraţiei tale? Simţi cu adevărat un clopoţel sunând în inima ta?" Dacă nu e așa, atunci nu mai irosi nici o singură clipă.

Oamenii continuă să facă lucruri pe care alţi oameni i-au forţat să le facă – iar oamenii vor continua să-i forţeze. E foarte puţin probabil ca părinţii să înceteze să-i mai oblige pe copii să fie întruchiparea propriilor lor idei,

ca profesorii să înceteze să le mai impună cu forţa tot ce „știu“ ei, ca și cum chiar ar ști. Vor continua să pretindă că știu.

Directorul meu din liceu era matematician. Eu nu aveam ore de matematică, dar mergeam în biroul lui ori de câte ori vedeam că e singur și vorbeam despre matematica superioară – fiindcă acum matematica mai veche nu mai e aplicabilă în fizică, în biologie, în chimie, în biochimie. Acestea au depășit-o.

Într-o zi el mi-a zis: „De ce nu începi să vii la orele mele de la clasă?“

I-am zis: „Pentru mine nu e nici o problemă, eu nu am ore de matematică, dar de fiecare dată când voi fi liber, iar tu ai o oră de curs mi-ar plăcea foarte mult să vin, dacă-mi permiţi. Dar atunci să nu fii deranjat de prezenţa mea, fiindcă eu nu voi sta acolo ca mortul, voi fi viu“.

M-a întrebat: „Cum adică vei fi «viu»?“

I-am zis: „Exact în sensul propriu: voi fi viu. Dă-mi ocazia și ai să vezi“.

Am fost întotdeauna interesat de multe lucruri, am încercat să aflu dacă se bazau într-adevăr pe cunoaștere sau erau numai ipotetice – fiindcă dacă erau ipotetice, atunci nu erau cu adevărat reale; erau doar pragmatice, utile, convenabile. De exemplu, geometria euclidiană – aceasta era lecţia pe care o preda în prima zi în care mi-a permis să particip. Acum, definiţiile lui Euclid – până și un copil poate vedea că sunt greșite. Euclid spune: „O linie are lungime, dar nu și lăţime“. Dar fără lăţime, cum poate o linie să existe? E atât de simplu, nu e nevoie să fii matematician; eu nu sunt matematician și nu eram câtuși

de puţin la vremea aceea. L-am întrebat: „E stupid ceea ce spui, că are lungime, dar nu și lăţime – are lăţime. Trage pe tablă o linie fără lăţime, doar cu lungime, și atunci o să accept ipoteza ta".

Mi-a zis: „Acum știu ce-ai vrut să spui când ai zis că vei fi viu. Am făcut cursuri postuniversitare de matematică și întrebarea aceasta nu mi-a venit niciodată în minte. Euclid spune asta; toate școlile, toate colegiile și toate universităţile predau asta, așa că nu m-am gândit niciodată... dar poate că ai dreptate".

I-am zis: „E măsurabilă. Tragi cu creta o linie pe tablă și tot spui că nu are lăţime. «Iar punctul», spune Euclid, «nu are nici lungime, nici lăţime». Și-atunci cum poate el să fie? Poate că are o lungime foarte, foarte mică, o lăţime foarte, foarte mică, dar asta nu înseamnă că nu are deloc. E nevoie doar de o lupă. Așteaptă puţin și am să dau fuga până la laboratorul de chimie ca să aduc o lupă și să-ţi arăt".

Mi-a zis: „Nu e nevoie să te duci – înţeleg. Dar în cazul acesta, eu ce mai predau? S-a zis cu Euclid, fiindcă acestea sunt definiţii de bază".

I-am spus: „Acestea sunt ipoteze. Trebuie să accepţi un singur lucru, că ipotezele acestea sunt practice, dar nu reprezintă adevărul".

Așadar, trebuie să afli dacă ceea ce știi tu e doar ipotetic, util în viaţă sau realmente un adevăr pe care îl cunoști tu, pe care l-ai simţit, la care ai ajuns prin experienţă proprie. Dacă e doar o ipoteză, pune-o deoparte și vei simţi o mare despovărare. Toate ipotezele, toate cunoștinţele acumulate care s-au adunat acolo și pe care

le cari – târăști după tine o încărcătură cât un munte, ești strivit sub ea –, pur și simplu pune-le deoparte.

Fii neștiutor; acceptă că „sunt neștiutor". Și din acel punct poţi începe căutarea.

Fiecare copil urmează să fie împovărat. Eu sper că într-o zi nu se va mai întâmpla așa. De fapt, nu este nevoie, fiindcă atunci când predai Euclid, poţi să spui foarte simplu că nu e vorba despre adevăr, ci doar despre o ipoteză. Când le spui că e o ipoteză, devine mai simplu să înţeleagă triunghiul, cercul și tot restul. Dar ţine minte că la bază e o ipoteză și întreg edificiul e ipotetic.

Similar, Dumnezeul tău e o ipoteză și întreaga piramidă a teologiei e bazată pe nimic altceva decât ipoteza respectivă. Dacă începi să cercetezi lucrurile nu e nevoie de mare inteligenţă, e nevoie doar de inocenţă simplă ca să vezi.

Directorul acela m-a chemat la el în birou și mi-a zis: „N-o să mai vii la lecţiile mele fiindcă acum o să-mi fie greu să mă descurc cu copiii. Au văzut că sunt neștiutor. Până acum eram o autoritate; tu ai distrus asta". Dar era un om sincer, într-un fel. Mi-a zis: „Eu te înţeleg, dar nu face asta nici unui alt profesor fiindcă s-ar putea să nu înţeleagă. Și acum știu de ce vin întruna atâtea plângeri împotriva ta, spunând că deranjezi. Însă pe mine nu m-ai deranjat. Mi-ai deschis ochii și n-am să mai pot să fiu niciodată același. Dar ce mă nedumerește e că eu nu m-am gândit niciodată la asta, ci am acceptat pur și simplu".

Asupra acestui punct vreau eu să vă atrag atenţia. Până acum aţi acceptat totul: ce vi s-a spus, voi aţi acceptat. Trebuie să începeţi să puneţi sub semnul întrebării, să

puneţi la îndoială. Nu vă temeţi de autorităţi – nu există autoritate. Krishna sau Hristos, Mahomed sau Mahavira –, nimeni nu e o autoritate. Iar dacă ei sunt o autoritate, sunt o autoritate pentru ei înșiși, nu pentru voi.

Voi veţi fi o autoritate numai faţă de voi înșivă, dacă într-o zi ajungeţi să cunoașteţi adevărul feţei voastre originare. Atunci nici voi nu veţi fi o autoritate pentru altcineva. Nimeni nu poate fi o autoritate pentru nimeni altcineva. Ideea acesta a autorităţii trebuie să dispară în întregime din lume.

Da, oamenii își pot împărtăși experienţa, dar asta nu înseamnă autoritate.

Eu nu vreau să vă impun nimic cu forţa – nici un singur cuvânt, nici un singur concept. Tot efortul meu este să vă fac cumva vigilenţi și să vă păziţi de toate autorităţile. Iar în momentul în care vedeţi că o autoritate atârnă de fiinţa voastră, scuturaţi-vă de ea.

Terminaţi cu tot ceea ce vi s-a dat din afară, ce vi s-a impus din afară, iar faţa originară va începe să iasă la iveală. Nu știţi niciodată, nu puteţi nici măcar să vă imaginaţi care va fi faţa voastră originară, care va fi fiinţa voastră originară. Veţi ști numai atunci când veţi cunoaște, când veţi fi faţă în faţă cu voi înșivă, când nu va exista nici un obstacol de nici un fel, iar voi veţi fi lăsaţi cu desăvârșire singuri.

În singurătatea aceea au înflorit toate fiinţele care au înflorit.

Nu multe sunt cele care au înflorit. Doar din când în când... E o tragedie ciudată aceea că se nasc milioane de oameni și numai din când în când înflorește o

persoană. De aceea spun că nu există grădinar, nu există nici un Dumnezeu care să se uite în jur și să vegheze, să poarte de grijă; altminteri, milioane de arbori și numai un singur arbore ajunge să înflorească...? Primăvara vine și pleacă și numai un singur pom înflorește; milioane de pomi rămân pur și simplu sterpi, neroditori? Ce fel de grădinar are grijă de grădină?

Aceasta este o dovadă suficientă că nu există grădinar, nu există Dumnezeu; dar aceasta nu înseamnă că trebuie să devii pesimist. De fapt, în felul acesta capeţi o nouă dimensiune – aceea că trebuie să fii propriul tău grădinar. E bine că nu există Dumnezeu, fiindcă poţi fi tu propriul tău grădinar. Dar atunci întreaga responsabilitate îţi revine ţie, nu poţi să dai vina pe nimeni.

Îl înlătur pe Dumnezeu ca să nu mai puteţi da vina pe bietul moș. Destul a fost învinovăţit pentru toate: el a creat lumea, el a creat asta, el a creat ailaltă... iau întreaga vină de pe umerii lui – el nu există.

Voi l-aţi creat numai ca să aruncaţi responsabilitatea asupra lui. Luaţi-vă responsabilitatea înapoi.

Acceptaţi-vă singurătatea.

Acceptaţi-vă neștiinţa.

Acceptaţi-vă responsabilitatea și atunci veţi vedea petrecându-se miracole.

Într-o zi, vă veţi vedea deodată într-o lumină cu totul nouă, așa cum nu v-aţi mai văzut niciodată până atunci. În ziua aceea vă naşteţi cu adevărat. Până atunci n-a fost decât un proces premergător nașterii.

Există motive pentru care oamenii au fost distrași de la sinele lor originar. Mai întâi, voi nu știţi care e sinele

vostru originar. Apoi, sunt oameni care se reped să vă impună o idee a lor, fiindcă, odată ce v-a fost impusă ideea, sunteţi înrobiţi din punct de vedere psihologic. Un creștin nu poate găsi adevărul, un hindus nu poate găsi adevărul, fiindcă creștinismul e o închisoare, hinduismul e o închisoare. Cineva e împovărat de Coran, iar altcineva e împovărat de Tora.

Așadar, nu e vorba de ce anume trebuie aruncat – indiferent despre ce e vorba... De aceea, cu mine și evreul, și creștinul, și hindusul, și musulmanul, și jainistul, și budistul, și parsul, și sikhul – oricine poate găsi ceva ivindu-se în el, fiindcă ceea ce spun eu e aplicabil tuturor. Nu are nici o importanţă dacă eşti împovărat de Biblie sau de Coran. Nu mă interesează să aruncaţi Biblia, mă interesează să aruncaţi orice fel de gunoi pe care îl căraţi cu voi. Și-i spun gunoi deoarece v-a fost dat de către alţii; nu e al vostru.

Reţineţi: numai ceea ce dobândiţi prin experienţă proprie e al vostru.

Ceea ce cunoașteţi prin voi înșivă, numai aceea cunoașteţi cu adevărat.

N-are decât să fie ceva foarte mic, nu vă faceţi griji; seminţele sunt foarte mici, dar o sămânţă are potenţialitate. Ea nu e un lucru, e o fiinţă care e gata să izbucnească – are nevoie doar să i se ofere oportunitatea.

Și aceasta este, din punctul meu de vedere, funcţia maestrului: să creeze oportunitatea – nu să-ţi ofere cunoașterea, nu să-ţi ofere disciplină. nu să-ţi ofere o doctrină sau o dogmă, ci să creeze o oportunitate ca

toate aceste lucruri să dispară, încetul cu încetul. Ele nu stau agăţate de tine, tu te ţii strâns de ele.

Deci atunci când spun că dispar, vreau să spun că încet, încet deschizi pumnul. Bineînţeles că e nevoie de timp, fiindcă atâta amar de vreme ai crezut că ţineai în mână ceva preţios. Și chiar dacă înţelegi ce spun eu, îţi revine iar și iar ideea că poate totuși dacă lași să-ţi scape ce ai în mână ai putea pierde ceva preţios. Dar nu e nimic preţios aici.

Reţine un criteriu: preţios nu e decât ceea ce cunoști tu prin experienţă proprie și nu e chip să pierzi ceea ce știi. Orice lucru care poate fi pierdut și de care trebuie să ţii cu dinţii nu poate fi preţios, fiindcă se poate pierde. Asta arată că nu l-ai dobândit prin experienţă proprie.

Așadar, trebuie să acceptăm că societatea va continua așa cum a făcut-o și până acum, însă noi putem găsi oameni inteligenţi și-i putem scoate din societate.

Asta înţeleg eu prin sannyas.

Oamenii nu pot înţelege asta fiindcă au impresia că încerc să dau naștere unei anumite religii atunci când vă dau un anumit veșmânt, o anumită identitate. Nu, nu dau naștere nici unei religii. E o religie absolut ireligioasă. Veșmântul acesta pe care vi-l dau are doar rolul de a vă determina să vă distanţaţi de mulţime, astfel ca mulţimea să vă excludă și să nu vă lase să intraţi în mijlocul ei. Fiindcă voi aţi vrea să fiţi în rândul mulţimii. Cine vrea să fie exclus din mulţime? Acolo e atât de plăcut, de călduţ. Faptul că vă dau această îmbrăcăminte e doar o strategie, un tertip pentru ca oamenii să vă evite; oriunde vă duceţi, oamenii vă vor întoarce spatele. Acesta e

singurul mod de a vă salva; nu vă puteţi amesteca cu mulţimea. Altminteri ar fi fost mai ușor pentru mine și pentru sannyasinii mei, dacă nu i-aș fi făcut să arate diferit de ceilalţi oameni. Mult mai mulţi ar fi venit lesne aici. Dar pe mine nu mă interesează să fie mult mai mulţi oameni. Eu nu sunt politician, nu sunt papă; ce am eu a face cu „mulţi" oameni?

Pe mine mă interesează numai acei câţiva aleși – inteligenţi, curajoși, capabili să iasă în frig și să renunţe la confortul din mijlocul mulţimii și al gloatei. Doar la început ţi-e frig; curând după aceea corpul tău apelează la sistemul său propriu de generare a căldurii. Fiinţa ta începe în curând să creeze propria sa mireasmă.

Așadar, trebuie să continuăm să smulgem oamenii din mulţime și să continuăm să distrugem tot ceea ce le-a dat mulţimea – fiindcă atunci când smulgi o persoană din mulţime, persoana respectivă aduce mulţimea în mintea ei. Poţi să smulgi foarte ușor persoana din mulţime – nu e atât de greu –, dar ea aduce mulţimea în mintea ei. Atunci partea a doua a lucrării este mai dificilă: să scoţi mulţimea afară din mintea ei.

Trebuie făcute ambele lucruri: să smulgi persoana din mulţime și apoi să scoţi mulţimea din capul ei, ca ea să rămână pur și simplu singură.

Iar pentru mine nu e nimic mai măreţ decât să fii lăsat cu desăvârșire singur, în fiinţa ta pură, esenţială.

Toată viața am încercat să mă schimb; dar se pare că nimic nu se schimbă vreodată, rămân același. Nu există nici o speranță pentru mine?

Mai întâi de toate, de ce vrei să te schimbi?

Ești frumos așa cum ești, de ce nu te poţi accepta? Și miracolul este că atunci când te accepţi, se produce schimbarea. Ea nu se poate produce ca urmare a eforturilor tale, fiindcă cine te va schimba? Aceeași minte încearcă să se schimbe pe ea însăși? Mintea violentă încearcă să fie nonviolentă? Cum se va întâmpla asta? Însăși străduania de a fi nonviolent va avea violenţă în ea.

Mintea furioasă încearcă să nu mai fie furioasă? Poţi reuși, poţi să cultivi de jur împrejurul tău o duritate. Și poţi reprima furia, dar mintea e aceeași – furia rămâne prezentă. Stai așezat deasupra ei; stai pe un vulcan. Mintea stupidă încearcă să fie inteligentă? În însuși efortul de a fi astfel, stupiditatea se va adânci și mai mult...

Și-atunci care e calea de ieșire? Calea de ieșire e acceptarea – acceptarea e cheia magică. Acceptă-te așa cum ești! Iar în acceptarea aceea răsare inteligenţa. De ce răsare inteligenţa în acceptarea aceea? Fiindcă de fiecare dată când te accepţi, încetezi să mai fii divizat; scindarea dispare. Scindarea e între tine și *ar trebui*, între tine și *s-ar cuveni*. În asta e înrădăcinat tot secretul schizofreniei: „Sunt *asta* și trebuie să devin *ailaltă*".

În felul acesta ai două posibilităţi: fie o iei razna încercând să devii *ailaltă*... și va fi ca atunci când un câine încearcă să-și prindă coada sau ca și cum te-ai trage în sus de șnururile de la pantofi. S-ar putea să ţopăi puţin, să sari

puţin, dar cu asta nu vei reuși mare lucru. Asta e ceea ce fac întruna așa-zișii voștri oameni religioși: ţopăie, trăgându-se în sus de propriile șnururi. O clipă se ridică puţin de la pământ, dar recad la loc – și cu o bufnitură.

Nu aceasta e calea. Scindarea va deveni și mai profundă. Cu cât încerci mai mult, cu atât mai mult vei eșua, iar cu cât eșuezi mai mult, cu atât mai mult îţi vei pierde încrederea în sine, respectul faţă de sine – refugiindu-te în droguri, în alcool, în una, în alta, în vânarea de putere politică, în bani, în mulţime. Oamenii au inventat o mie de căi prin care să fugă de ei înșiși. Și a trebuit să le inventeze, fiindcă ideea lor despre ei înșiși e urâtă. A le spune: „Cunoaște-te pe tine însuţi!" înseamnă să-i șochezi. Ei nu vor să se cunoască pe ei înșiși.

Așa că oameni precum Socrate spun mereu: „Cunoaște-te pe tine însuţi", dar nu-i aude nimeni, nu-i ascultă nimeni. Nimeni nu vrea să se cunoască pe sine însuși, fiindcă ai hotărât deja că ești o fiinţă dezgustătoare. că ești bolnav, că ești urât, anormal, că ai în tine tot felul de răni puroiate. Cine vrea să intre acolo? E mai bine să nu te uiţi la rănile acestea; uită cu totul de ele.

Iar dacă încerci să te schimbi, ce vei face? Vei tăia o creangă de ici. una de colo. Iar problema e la rădăcină, nu la crengi. Dacă tai din ramurile unui pom, coroana lui va crește mai bogată. Și va avea și frunziș mai bogat; vor crește mai multe frunze, fiindcă pomul va răspunde provocării. Vrei să nimicești pomul? Îi tai o frunză, în locul ei vor crește trei – aceșta e răspunsul pomului. Taie o ramură: trei ramuri o vor înlocui. Pomul nu poate fi învins atât de ușor. El trebuie să supravieţuiască. Și poţi

să continui să tai frunzele și ramurile – nu se va întâmpla nimic. În adâncul tău vei rămâne același, fiindcă rădăcinile sunt intacte.

Japonezul era de multă vreme client al acestui restaurant grecesc, fiindcă descoperise că făceau orez prăjit deosebit de gustos. În fiecare seară intra şi cerea o porţie de „olez plăjit".

Aceasta îl făcea întotdeauna pe patronul restaurantului ca mai-mai să se tăvălească de râs. Uneori ţinea lângă el doi-trei prieteni doar ca să-l audă pe clientul japonez comandându-şi „olezul plăjit".

În cele din urmă, mândria clientului a fost atât de rănită încât a luat o lecţie specială de dicţie, numai ca să poată spune corect „orez prăjit".

Data viitoare când s-a dus la restaurant, a zis cât se poate de clar: „Orez prăjit, vă rog".

Nevenindu-i să-și creadă urechilor, patronul restaurantului grecesc i-a zis: „Domnule, vreţi, vă rog, să repetaţi?"

Japonezul i-a răspuns: „Ai auzit ce-am spus, cletin glec!"

Nu așa te schimbi. Poţi să schimbi o literă a alfabetului, dar adânc înăuntru ești tot japonez. Lucrul acesta va ieși la suprafaţă în altă parte. Fie vei înnebuni, fie vei deveni un ipocrit. Societatea ta, societatea ta nebună nu-ţi lasă decât două alternative: fie să înnebunești încercând să devii mai bun, trăgându-te de șnurul de la pantofi, fie, dacă ești puţin mai inteligent, să fii un ipocrit. Prefă-te și spune un lucru, dar fă exact opusul – păstrează o ușă

dosnică în viaţa ta. La ușa din faţă să ai o faţadă frumoasă – zugrăvește *ar trebui*-ul, idealul, *s-ar cuveni*-ul – și trăiește prin ușa din spate, trăiește cu adevărat natural prin ușa din spate.

Însă și aceasta creează o scindare: nu poţi niciodată să fii în largul tău. Minţi întruna și ai să fii prins iar și iar. Cât timp te poţi preface? Și nu-ţi iese cu prefăcătoria, fiindcă vecinii tăi se prefac și ei, așa că toată lumea știe ce fac ceilalţi. Știu că au uși dosnice, așa că știu că trebuie să ai și tu una.

De aceea, ori de câte ori auzi ceva de rău despre altcineva, crezi imediat, nu ceri dovezi. Ori de câte ori auzi ceva de bine despre altcineva, ceri dovezi. Dacă cineva spune: „Sfântul acela e fals; nu e cu adevărat sfânt. În realitate e un criminal, un depravat, lacom, violent", crezi imediat! Iar dacă cineva spune: „Omul acela e un adevărat sfânt", ești suspicios. Spui: „O să vedem. O să cercetez, o să mă interesez despre el".

Cunoști oamenii, știi cum sunt oamenii – cum să crezi atât de ușor că oamenii sunt buni? Știi că virtutea ta e falsă, iar asta te face să te gândești că virtutea oricui altcuiva trebuie să fie falsă. Această întreagă societate e formată din ipocriţi.

Te rog să încetezi cu străduinţa de a fi mai bun, să încetezi să te mai schimbi. Cum ai să te schimbi și în ce scop? Și cine va decide ce trebuie să fii tu? Dacă permiţi altcuiva să decidă cine ar trebui să fii, va fi o impunere din afară. Preotul, politicianul, aceștia încearcă să-ţi impună diverse idealuri. Și din cauza acelor idealuri nu poţi fi natural, nu poţi fi simplu; trebuie să cari înăuntrul

tău greutăţi masive. Și ești întotdeauna nenatural, arbitrar, artificial. Nu se poate să imiţi pe nimeni!

Cartea celebră scrisă de Thomas à Kempis este *Imitaţia lui Hristos*, dar eu n-am întâlnit vreodată un titlu mai fals și mai urât. „Imitaţia lui Hristos?" Și cartea e foarte respectată; e unul dintre tratatele creștine cele mai respectate. Dar întreaga idee e greșită. Dacă îl imiţi pe Hristos, nu vei fi decât un imitator – nu vei fi niciodată un Hristos. Iar a fi un imitator înseamnă a fi un ipocrit. Cum să-l imiţi pe Hristos? El a fost un om cu totul diferit. N-a imitat niciodată pe nimeni. Dacă ar fi imitat, ar fi fost iubit și respectat de evrei; dacă l-ar fi imitat pe Moise sau pe Avraam, n-ar fi fost răstignit. El n-a imitat niciodată pe nimeni! S-a manifestat exact așa cum era el; s-a respectat așa cum fusese făcut de Dumnezeu, fără nici o imitaţie. A fost un om original, nu o copie la indigo.

Thomas à Kempis va fi o copie la indigo; dacă îi reușește vreun pic, tot copie la indigo va fi, iar o copie la indigo e urâtă. Fii originalul. Când poţi să fii originalul, de ce să fii copia la indigo? Nu-l imita pe Buddha, nu-l imita pe Iisus, nu mă imita pe mine – nu imita niciodată pe nimeni. Învaţă de pretutindeni, dar nu imita niciodată. Fii doar tu însuţi. Trebuie să fii doar tu însuţi. Și nu e chip să știi dinainte cine ești. Cum ai să hotărăști cine ești, dacă nu pătrunzi în interior ca să vezi cine ești?

Așadar, primul lucru nu trebuie să fie efortul de a te schimba, ci primul lucru trebuie să fie efortul de a face cunoștinţă cu propria ta fiinţă. Cine locuiește înăuntrul tău? Privește acest oaspete care a venit la tine. Trupul tău e o gazdă... un străin locuiește în corpul tău, un străin

de dincolo a coborât în corpul tău. Acela ești tu! Privește, observă, meditează, fii conștient. Renunţă la orice efort de a te schimba. Pune-ţi toată energia în a te cunoaște, iar din acea cunoaștere se produce creșterea. Iar acea creștere va aduce faţa ta originară. Trebuie să fii numai tu însuţi. Trebuie să fii numai ceea ce ești deja.

Sunt conștient de nevoia mea de a primi aprobarea și acceptarea din partea celorlalți. Nu vreau să fiu condus de nevoia aceasta. Cum se poate rezolva?

Trebuie să vezi absurditatea ei. Nu e vorba de rezolvare. Trebuie să vezi ridicolul ei, și atunci ea se topește de la sine. N-o rezolvi – bolile nu se rezolvă, ele dispar. Încearcă să vezi absurditatea ei.

Îţi voi spune câteva anecdote:

O femeie, proaspăt sosită să locuiască într-un conac spaţios, s-a întâlnit cu femeia despre care știa că locuiește într-o căsuţă de la marginea moșiei sale.

„Bun venit în mica noastră comunitate“, a salutat-o locuitoarea căsuţei.

Proaspăta mutată și-a ridicat capul cu semeţie și a răspuns: „Te rog să nu mi te adresezi. Eu nu vorbesc niciodată cu o persoană inferioară mie“.

„O“, a replicat suav locuitoarea căsuţei, „și unde Dumnezeu ai întâlnit tu vreuna?“

Fiecare om e egoist. E dificil să-ţi dai seama că ești și tu în aceeași barcă, tot ce vezi e că ceilalţi sunt în aceeaşi barcă. Nu trebuie decât să-ţi dai seama de asta – că toţi

cei aflaţi în bezna neştiinţei rămân nişte egoişti, că gândesc mereu în termenii egoului. Nu e nimeni pe lume care să-ţi satisfacă ţie egoul; toată lumea încearcă să-şi împlinească egoul propriu. Cine are timp să-ţi împlinească ţie egoul? Iar dacă uneori cineva ţi-l satisface pe al tău, probabil o face pentru ca şi tu să-l satisfaci pe-al său.

În esenţă, fiecare om e interesat de el însuşi. Aşa cum eşti tu interesat de tine, ceilalţi sunt interesaţi de ei. Trebuie doar să devii conştient de lucrul acesta.

Toată lumea încearcă să se ia la întrecere; iar în competiţia aceasta, în cursa aceasta egoistă, ambiţioasă, oamenii distrug tot ceea ce e frumos. Distrug o viaţă frumoasă care ar fi putut să înflorească şi să devină o culme a existenţei – aşa cum s-a întâmplat cu Buddha, aşa cum s-a întâmplat cu Iisus, aşa cum s-a întâmplat cu Krishna. Dar fiecare om îi întreabă pe ceilalţi, cerşind: Aprobă-mă! Spune ceva care să mă facă să mă simt bine. Astfel, flatarea dă rezultate. Astfel, oricine te poate duce de nas doar flatându-te.

Iar oamenii continuă să facă lucruri pe care n-au vrut niciodată să le facă, dar le fac fiindcă numai aşa pot primi aprobarea celorlalţi. Fiecare e distras de la destinul său din cauză că ceilalţi îl privesc şi au o idee fixă referitoare la cum trebuie să fie ca să îl aprobe.

S-a întâmplat...

Tânăra căsătorită se întorsese în orășelul ei după ce fugise de-acasă cu viitorul soţ. „Presupun că fuga mea de-acasă a stârnit ceva senzaţie pe-aici", i-a zis ea singurului poliţist al orășelului.

„Ar fi stârnit", i-a răspuns el, „numai că în aceeași noapte a înnebunit câinele familiei Smith".

Oamenii continuă să-și irosească viaţa și energia. Nu e nevoie! Așa cum ești, ești perfect. Nu trebuie să ţi se adauge nimic. Dumnezeu nu creează niciodată pe nimeni imperfect. Cum ar putea să creeze pe cineva imperfect?

Ai auzit oamenii religioși predicându-ţi că Dumnezeu a creat lumea. Ei continuă să-ţi predice că ești creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea lui. Dar cu toate astea nu contenesc să te înveţe: „Devino perfect!" Așa ceva e pur și simplu absurd. Dumnezeu te-a creat după chipul său și totuși tu ai nevoie să te perfecţionezi? Atunci înseamnă că Dumnezeu e imperfect. Cum poate să iasă din mâinile lui Dumnezeu ceva imperfect? Creaţia poartă semnătura lui. Și tu porţi semnătura lui, deci încetează să mai cerșești! Unii cer bani, alţii cer pâine, alţii cer aprobare. Cu toţii sunt cerșetori.

Nu mai cere. Cerând, vei scăpa din vedere multe lucruri care deja îţi stau la dispoziţie. În loc să ceri, privește. Privește în tine și-l vei vedea acolo pe împăratul împăraţilor. Începe să te bucuri de asta, începe să trăiești adevărul acesta!

S-a întâmplat:

Celebrul atlet al universităţii tocmai se întorsese de la olimpiadă cu pieptul plin de medalii când a căzut bolnav la pat. La spital, doctorul i-a luat temperatura, a scuturat sceptic din cap și i-a zis: „Ai ajuns la o temperatură de 40,5 grade".

„O, da?", a răspuns cu voce pierită atletul. După care interesul i s-a trezit brusc și a întrebat: „Doctore, care e recordul mondial?"

Renunţă la tot acest nonsens. Deja ai toată aprobarea, altminteri n-ai fi putut fi aici. Dumnezeu te-a acceptat, ţi-a dat naștere. Dacă van Gogh pictează, orice pictură pe care o creează e deja aprobată – altminteri n-ar fi creat-o de la bun început. Dacă Picasso pictează ceva, în însuși actul pictării, pictura e aprobată. Pictorul și-a pus inima în ea. Tu doar pătrunde mai adânc în fiinţa ta – Dumnezeu a pus acolo toate bogăţiile de care ai nevoie. El te-a aprobat, te-a acceptat. E fericit că exiști!

Însă tu nu te uiţi acolo. Tu ceri de la alţii ca un cerșetor: Aprobă-mă! Iar ei sunt tot cerșetori ca tine. Cerșetorii cer altor cerșetori. Chiar dacă te aprobă puţin, vor aștepta ca și tu să-i aprobi pe ei. Va fi un târg. Și gândește-te numai: ei nu au nimic să-ţi ofere, din moment ce ei înșiși cerșesc, iar tu ce le poţi oferi, de vreme ce și tu cerșești? E nevoie doar de puţină vigilenţă și renunţi la orice cerșit. Și odată cu asta dispare ambiţia, dispare egoul. Începi să trăiești.

Dansează cât ești viu. Respiră în beatitudine cât ești viu. Cântă cât ești viu. Iubește, meditează cât ești viu. Iar odată ce te schimbi, odată ce schimbi focalizarea conștiinţei dinspre exterior către interior, te simţi extrem de fericit și de binecuvântat. Simplul fapt de a simţi „eu exist" e o binecuvântare atât de mare, încât nu mai e nevoie de nimic altceva. „Eu exist!" – tot dansul, tot cântecul, toate binecuvântările sunt cuprinse în el. „Eu exist!" – Dumnezeu e cuprins în el.

Nu face din Dumnezeul tău un cerșetor. Fii un Dumnezeu! Recunoaște-ți dumnezeirea și apoi nu mai ai nimic de dobândit. Trebuie doar să începi, trebuie să începi să trăiești. Trăiește ca un dumnezeu: acesta e mesajul meu către tine. Eu nu spun să devii un dumnezeu, spun că ești, deci începe să trăiești! Ești, deci recunoaște asta! Ești – ține minte! Ești – doar dă-ți seama de asta.

Nu ai nimic de realizat. Viața nu e o realizare, ci un dar. Ea ți-a fost deja oferită. Ce mai aștepți? Ușa e deschisă, iar gazda te-a invitat deja. Intră!

Ori de câte ori, în viață, am un acces de nefericire adâncă, vine întotdeauna un moment în care încep să râd de mine, simt libertatea reîntorcându-se și văd că singura problemă fusese că încetasem să mă mai iubesc. Înțelegerea aceasta, în sine, nu e, poate, deosebit de profundă, însă în momentul în care o am, sunt întotdeauna uimit să văd cât de ușor, pentru ce și cât de mult timp am fost dispus să întorc spatele iubirii față de mine însumi. E problema aceasta la rădăcina suferinței majorității oamenilor sau mi se întâmplă numai mie?

Nu ți se întâmplă numai ție. E o problemă care se află la rădăcina suferinței majorității oamenilor, însă nu cu sensul pe care i-l dai tu.

Nu din cauză că ai încetat să te mai iubești ajungi să fii nefericit, ci din cauză că ai creat un sine care nu există absolut deloc. Așa că uneori sinele acesta ireal suferă când îi iubește pe alții, fiindcă o irealitate nu poate iubi.

Și nu doar de o parte stau lucrurile așa: două irealităţi care încearcă să se iubească... mai devreme sau mai târziu aranjamentul acesta va cădea. Când aranjamentul cade, tu te întorci la tine – altundeva nu mai ai unde să te duci. Așa că te gândești: „Uitasem să mă iubesc pe mine".

Într-un fel, e o mică ușurare: cel puţin, în loc de două irealităţi, acum ai una singură. Dar ce vei face iubindu-te, și cât timp vei reuși să te iubești? Sinele e ireal; el nu-ţi va permite să-l vezi prea multă vreme, pentru că e primejdios: dacă-l vezi un timp îndelungat, acest așa-zis sine va dispărea, iar aceea va fi o *adevărată* eliberare de suferinţă.

Iubirea va rămâne fără adresă, neadresată altcuiva sau ţie însuţi. Iubirea va rămâne neadresată fiindcă nu are cui să-i fie adresată, iar când iubirea există, fără adresă, cunoști o mare beatitudine.

Dar sinele acesta ireal nu-ţi va permite să-l privești prea multă vreme. În curând te vei îndrăgosti iar de cineva, deoarece sinele ireal are nevoie de sprijinul altor irealităţi. Așa că oamenii se îndrăgostesc și se dezdrăgostesc, și iar se îndrăgostesc, și iar se dezdrăgostesc – și, ciudat lucru, o fac de zeci de ori și tot nu prind ideea. Sunt nefericiţi când sunt îndrăgostiţi de cineva; sunt nefericiţi când sunt singuri și neîndrăgostiţi – simt doar o mică ușurare, pe moment.

În India, când cineva moare, oamenii așază acel om pe ceva asemănător cu o targă și astfel îl cară pe umerii lor. Dar de-a lungul drumului pe care îl parcurg schimbă mereu umărul – de pe umărul stâng îl mută pe dreptul, iar după câteva minute îl mută din nou pe stângul. Când

îl muţi de pe umărul stâng pe dreptul te simţi uşurat. Nu se schimbă nimic, greutatea e tot acolo, tot pe tine apasă, dar umărul acesta stâng simte un fel de uşurare. E de moment numai, fiindcă în curând o să înceapă să te doară umărul drept şi va trebui să schimbi iar.

Aşa e şi viaţa voastră. Schimbaţi mereu partenerii, gândindu-vă că poate femeia asta, poate bărbatul ăsta vă vor aduce paradisul după care aţi tânjit mereu. Dar fiecare om aduce iadul – negreşit!

Şi nimeni nu e de condamnat pentru asta, fiindcă ei fac exact acelaşi lucru pe care îl faci şi tu: poartă în ei un sine ireal, din care nu poate creşte nimic. El nu poate înflori. E gol – decorat, dar înăuntru gol şi pustiu. Atunci când vezi pe cineva de departe, persoana respectivă pare atrăgătoare. Pe măsură ce te apropii, atracţia se micşorează. Când vă întâlniţi, nu e o întâlnire, ci o ciocnire. Şi deodată vezi că persoana cealaltă e goală şi că ai fost amăgit, înşelat, fiindcă persoana cealaltă nu are nimic din ceea ce fusese promis.

Aceeaşi este situaţia celeilalte persoane în relaţie cu tine. Toate promisiunile eşuează şi deveniţi o povară unul pentru celălalt, o nefericire pe capul celuilalt, o tristeţe unul pentru altul, distructivi unul cu celălalt. Vă despărţiţi. Pentru scurtă vreme simţi o uşurare, dar irealitatea ta interioară nu te poate lăsa în starea aceasta pentru multă vreme; în curând vei căuta altă femeie, alt bărbat şi vei recădea în aceeaşi capcană. Numai feţele sunt diferite; realitatea interioară e aceeaşi – goală.

Dacă vrei cu adevărat să scapi de nefericire şi de suferinţă, atunci va trebui să înţelegi că nu ai un sine.

Atunci va fi nu doar o mică ușurare, ci o ușurare imensă. Iar dacă nu ai un sine, nevoia de celălalt dispare. Nevoia de a fi în permanenţă hrănit de celălalt era nevoia sinelui ireal. Tu nu ai nevoie de celălalt.

Și ascultă cu atenţie: atunci când nu ai nevoie de celălalt, poţi iubi. Iar iubirea aceea nu va aduce nefericire.

Trecând dincolo de nevoi, de cerinţe, de dorinţe, iubirea devine o împărtășire foarte delicată, o mare înţelegere. Când te înţelegi pe tine, în acea zi ai înţeles întreaga umanitate. Atunci nimeni nu te mai poate face nefericit. Știi că ceilalţi suferă din cauza unui sine ireal și că-și aruncă nefericirea asupra oricui e aproape de ei.

Iubirea ta te va face capabil să ajuţi persoana pe care o iubești să scape de acest sine.

Iubirea îţi poate oferi un singur lucru: înţelegerea că nu exiști, că sinele tău e doar imaginar. Când înţelegerea aceasta se produce între două persoane, ea le face deodată să devină una, fiindcă două nimicuri nu pot fi două. Două ceva-uri vor fi două, însă două nimicuri nu pot fi două: două nimicuri încep să se topească și să fuzioneze. Ele nu pot decât să devină unul singur.

De exemplu, dacă stăm aici... Dacă fiecare dintre cei de aici este un ego, atunci sunt atâţia oameni câţi pot fi număraţi. Însă văd uneori că există niște momente – poate de multe ori și voi vedeţi – în care e liniște deplină. Atunci nu poţi să numeri câţi oameni sunt aici. Nu există decât o singură conștiinţă, o singură tăcere, un singur nimic, o singură absenţă a oricărui sine. Și numai în acea stare pot trăi două persoane în bucurie eternă, poate trăi

orice grup într-o imensă frumuseţe. Întreaga umanitate poate trăi în mare binecuvântare.

Dar încearcă să dai de urma sinelui și nu vei reuși.

Faptul că nu reușești să-l găsești are o mare importanţă. Eu am spus de multe ori povestea lui Bodhidharma și a întâlnirii lui cu împăratul chinez Wu – o întâlnire foarte stranie, foarte fecundă. La vremea aceea, împăratul Wu era poate cel mai mare împărat din lume; el domnea peste China, Mongolia, Coreea, întreaga Asie cu excepţia Indiei.

El ajunsese convins de adevărul învăţăturilor lui Gautama Buddha, însă oamenii care aduseseră mesajul lui Buddha erau învăţaţi. Nici unul dintre ei nu era mistic. Atunci s-a răspândit vestea că avea să sosească Bodhidharma și toată împărăţia aștepta cu mare emoţie evenimentul. Deoarece împăratul Wu începuse să fie influenţat de Gautama Buddha, drept consecinţă întreaga lui împărăţie începuse să fie influenţată de aceleași învăţături. Și acum un adevărat mistic, un buddha avea să vină – mare le era tuturor bucuria!

Împăratul Wu nu mai venise niciodată până atunci la graniţa dintre India și China ca să întâmpine pe cineva. Cu mare respect l-a primit pe Bodhidharma și i-a zis: „I-am întrebat pe toţi călugării și învăţaţii care au venit, dar nimeni nu mi-a fost de nici un ajutor – am încercat totul. Cum să scap de acest sine? Buddha spune: «Până ce nu devii un nonsine, nefericirea ta nu va avea sfârșit»".

Era sincer. Bodhidharma s-a uitat în ochii lui și a zis: „Am să stau într-un templu de pe malul râului, aproape de munte. Vino mâine dimineaţă, la patru fix, iar eu voi

termina cu sinele ăsta pentru totdeauna. Dar ţine minte, vei veni neînarmat, neînsoţit de nici o gardă; trebuie să vii singur".

Wu era puţin îngrijorat – omul era straniu! „Cum o să-mi distrugă el sinele așa repede? E nevoie – învăţaţii au spus-o – de vieţi și vieţi de meditaţie, abia apoi dispare sinele. Omul ăsta e bizar! Și vrea să vin la el pe întuneric, dis-de-dimineaţă la patru, singur, până și fără sabie, fără gărzi, neînsoţit de nimeni. Pare să fie un om ciudat – mi-ar putea face orice. Și cum adică o să-i facă el de petrecanie sinelui pentru totdeauna? Poate să-mi facă mie de petrecanie, dar cum o să-i facă asta sinelui?"

N-a putut să doarmă toată noaptea. S-a răzgândit iar și iar – să se ducă sau să nu se ducă? Dar era ceva în ochii acelui om, și era ceva în vocea lui, și era o aură de autoritate în jurul lui când a spus: „Vino la patru fix și am să termin eu cu sinele ăsta pentru totdeauna! N-ai de ce să-ţi faci griji".

Ce spusese el părea absurd, dar felul în care o spusese și felul în care se uitase părea să aibă multă autoritate: omul știa ce spune. În cele din urmă, Wu s-a hotărât să se ducă. S-a hotărât să-și asume riscul: „În cel mai rău caz, poate să mă omoare, ce altceva să-mi facă? Am încercat totul. Nu pot să ajung la acest non-sine, iar dacă nu ajung la non-sine, nefericirea nu va avea sfârșit".

A bătut la ușa templului, iar Bodhidharma i-a zis: „Știam că vei veni; mai știam și că întreaga noapte aveai să te tot răzgândești. Dar asta nu contează, ai venit. Acum stai jos în poziţia lotus, închide ochii, iar eu am să stau în faţa ta. În momentul în care găsești, înăuntrul tău, sinele,

pune mâna pe el ca să pot eu să-l omor. Ţine-l strâns și spune-mi că l-ai prins, iar eu am să-l omor și am terminat cu el. E chestiune de câteva minute".

Wu s-a speriat puţin. Bodhidharma părea a fi un nebun – e și pictat ca un nebun; el n-a fost așa, dar picturile sunt simbolice. Probabil că asta e impresia pe care o lăsa el oamenilor. Nu era faţa lui reală, dar probabil că asta e faţa pe care și-o aduceau oamenii aminte. Stătea așezat în faţa lui Wu, cu băţul lui mare în mână, și i-a zis: „Să nu-l lași să-ţi scape nici o clipă. Chiar în momentul în care pui mâna pe el – caută înăuntrul tău, în fiecare colţ și colţișor – deschide ochii și spune-mi că l-ai prins, iar eu am să termin cu el".

După aceea s-a lăsat tăcerea. A trecut o oră, au trecut două ore și soarele răsărea, iar Wu devenise alt om. În acele două ore a privit în el, în fiecare colţ și colţișor. A trebuit s-o facă, fiindcă omul acela stătea așezat acolo; ar fi putut să-l pocnească zdravăn în moalele capului cu băţul lui. Te puteai aștepta la orice, la absolut orice! Omul nu avea maniere; nu era de la curtea lui Wu, așa că Wu a trebuit să privească înăuntrul său cu mare atenţie, intens. Și pe măsură ce privea, se relaxa, fiindcă nu găsea nicăieri sinele. În căutarea lui, toate gândurile au dispărut. Căutarea era atât de intensă, încât toată energia lui era implicată în ea, nu-i mai rămăsese energie și pentru a gândi, pentru a dori, pentru una, pentru alta.

La răsăritul soarelui, Bodhidharma a văzut faţa lui Wu; nu mai era același om – o liniște atât de mare, o profunzime atât de mare. El dispăruse. Bodhidharma l-a scuturat și i-a zis: „Deschide ochii – nu e acolo. Nu

e nevoie să-l omor. Sunt un om nonviolent, nu omor nimic! Dar sinele acesta nu există. Din cauză că nu te uiți niciodată către el, el continuă să existe. Există pentru că nu cauți să-l vezi, pentru că trăiești inconștient. Acum a dispărut".

Trecuseră două ore, iar Wu cunoscuse o încântare imensă. Nu mai gustase niciodată o astfel de dulceață, o astfel de prospețime, de noutate, de frumusețe. Iar el nu era.

Bodhidharma își ținuse promisiunea. Împăratul Wu s-a înclinat, i-a atins picioarele și a zis: „Te rog să mă ierți fiindcă te-am considerat nebun, te-am considerat lipsit de maniere, ciudat, pentru că am crezut că ai putea fi periculos. Nu am cunoscut niciodată un om mai plin de compasiune decât tine... Sunt cu totul împlinit. Acum nu mai există în mine nici o întrebare".

Împăratul Wu a cerut ca atunci când va muri, pe piatra lui de mormânt să fie gravate în aur cuvintele despre Bodhidharma, pentru ca oamenii secolelor ce vor urma să știe... „A fost odată un om care părea nebun, dar care era capabil să facă miracole. Fără să facă nimic, el m-a ajutat să fiu un non-sine. Și de atunci totul s-a schimbat. Totul e la fel, dar eu nu mai sunt la fel, iar viața a devenit un cântec pur al tăcerii."

3

Te-ai născut curajos

Compromis nu înseamnă decât că ești pe un teren nesigur. În loc să faci compromisuri, găsește terenul solid, găsește-ți rădăcinile, individualitatea. Află ce simți în mod sincer, găsește sprijin în inima ta. Și atunci, oricare ar fi consecințele, nu contează. Cel care a ajuns la cunoaștere știe cât se poate de bine că nu i se poate face nici un rău. Poți să-l omori, dar nu-i poți face rău. Iar cel care nu a ajuns la cunoaștere, acela tremură mereu, se teme în permanență. În teama și în tremurul său, în tortura aceea el face mereu compromisuri cu toată lumea – ca să se pună la adăpost, ca să nu i se facă rău. Dar ce încerci tu să salvezi? Nu ai nimic de salvat.

Mă simt divizat în două: jumătate din mine tinde spre necunoscut, iar cealaltă jumătate, spre tot ceea ce îmi e familiar din trecutul meu. Când sunt pe punctul de a mă desprinde de ceea ce cred eu că e al meu, mă cuprinde panica - cu toate că tânjesc după necunoscutul despre care vorbești. Te rog să-mi dai curajul pentru a face pasul următor.

Adevărata problemă nu e curajul; adevărata problemă este că nu înţelegi că ceea ce e cunoscut este mort, iar necunoscutul e cel viu.

A te agăţa de cunoscut înseamnă a te agăţa de un cadavru. Nu e nevoie de curaj ca să renunţi la a mai sta agăţat de el; de fapt, e nevoie de curaj pentru a sta agăţat de un cadavru! Nu trebuie decât să vezi... ceea ce îţi e familiar, ceea ce ai trăit până acum, ce ţi-a dat? Unde te-a adus? Nu ești în continuare gol pe dinăuntru? Nu ai în suflet nemulţumire imensă, o frustrare adâncă și sentimentul lipsei oricărui rost? Reușești, cu chiu, cu vai, să mergi înainte, să ascunzi adevărul și să plăsmuiești minciuni ca să poţi rămâne angajat, implicat.

Aceasta este problema: să vezi limpede că tot ceea ce știi aparţine trecutului, s-a dus deja. E acum într-un cimitir. Vrei să fii într-un mormânt sau vrei să fii viu? Iar problema asta nu se pune doar astăzi; ea se va pune și mâine, și poimâine. Ea se va pune până când îţi vei da ultima suflare.

Tot ceea ce știi, tot ceea ce acumulezi – informaţii, cunoștinţe, experienţă – în momentul în care l-ai explorat, ai încheiat cu el. Acum, cuvintele acelea goale pe care le cari cu tine, încărcătura aceea moartă îţi strivește viaţa, apasă ca o corvoadă asupra ei, te împiedică să pătrunzi într-o fiinţă vie, cuprinsă de veselie – care te așteaptă în fiecare clipă.

Omul care înţelege este un om care moare în fiecare moment faţă de trecut și renaște faţă de viitor. Prezentul lui e mereu o transformare, o renaștere, o înviere. Nu e deloc o chestiune de curaj, acesta e primul lucru care

trebuie înţeles. E o chestiune de claritate, de a înţelege clar ce e una și ce e alta.

Iar în al doilea rând, ori de câte ori e într-adevăr o chestiune de curaj, pe acesta nu ţi-l poate da nimeni. Nu e ceva ce-ţi poate fi oferit în dar. E ceva cu care te naști, atât doar că nu i-ai permis să se dezvolte, nu i-ai permis să se afirme, din cauză că întreaga societate e împotriva lui. Societatea nu vrea lei, ea vrea o turmă de oi, fiindcă atunci e ușor să înrobești oamenii, să exploatezi oamenii, să faci ce vrei cu ei. Atunci nu mai au suflet, sunt aproape niște roboţi. Tu ordoni, ei se supun. Nu sunt indivizi liberi.

Nici o societate nu te vrea curajos. Toate societăţile te vor laș, însă n-o spune nimeni atât de sincer; au găsit cuvinte frumoase pentru asta. Nu vor spune: „Fii laș", fiindcă va părea jignitor pentru persoana în cauză, iar aceasta va începe să se gândească: „De ce-ar trebui să fiu laș?" – iar un laș nu e ceva tocmai respectabil. Nu, îţi vor spune: „Fii precaut. Gândește-te de două ori înainte să faci saltul. Nu uita că tradiţia, religia ta e veche de mii de ani; ea are înţelepciune. Tu ești un nou-venit, nu-ţi poţi permite să nu-i dai crezare. Nu te poţi tu compara cu ea. Tu abia ai sosit, pe când religia ta există de zece mii de ani, acumulând tot mai multă experienţă și cunoaștere. Ea e cât un munte, tu ești o pietricică. Nu ai cum să lupţi cu tradiţia – asta înseamnă să lupţi împotriva ta însuţi, e o atitudine autodistructivă. Nu poţi decât să te supui tradiţiei; așa e înţelept, așa e inteligent să procedezi. Când ești laolaltă cu mulţimea ești protejat, ești în siguranţă și ești la adăpost de rătăciri".

În foarte multe feluri ţi se va spune un lucru simplu: fii un laș. Rentează să fii laș; să fii curajos e periculos, fiindcă vei ajunge să fii în conflict cu toate grupurile de interese. Iar tu nu ești decât o ființă umană măruntă; nu te poţi pune cu lumea întreagă.

Bunicul meu îmi spunea adeseori: „Tot ce spui tu e adevărat. Eu sunt bătrân, dar îmi dau seama că spui niște adevăruri. Însă îţi sugerez să nu le spui nimănui, ca să nu dai de necazuri. Nu poţi să te împotrivești lumii întregi. Poţi să spui tu adevărul, dar nu adevărul contează; contează mulţimile. Poate că cineva minte" – și toate religiile au făcut asta, au minţit în legătură cu Dumnezeu, au minţit în legătură cu raiul, au minţit în legătură cu o mie de lucruri –, „dar mulţimea îl susţine. Minciunile sale sunt susţinute de uriașa umanitate și de lunga ei tradiţie. Tu ești nimeni".

Eram foarte apropiat de bunicul meu. Avea obiceiul să mă ia cu el la sfinţii care vizitau orașul. Se dădea în vânt după discuţiile mele în contradictoriu cu așa-zișii sfinţi, prin care cream o situaţie absolut penibilă pentru sfinţii respectivi, fiindcă nu erau capabili să-mi răspundă. Însă când ne întorceam, îmi spunea: „Ţine minte, astfel de lucruri pot fi făcute în joacă, dar să nu le faci în viaţă, fiindcă vei fi singur împotriva lumii întregi. Și nu poţi să ieși victorios împotriva întregii lumi".

Ultimul lucru pe care mi l-a spus a fost tot acesta. Înainte să moară, m-a chemat la el și mi-a zis: „Nu uita, să nu te pui cu lumea. Nu ai cum să ieși învingător".

I-am spus: „Acum ești pe moarte. Ai fost de partea lumii și ce-ai câștigat? Care e victoria ta? Eu nu pot să-ţi

promit ceea ce-mi ceri. Vreau să-ţi fie cât se poate de clar că oricare ar fi preţul... Poate am să pierd în luptă, dar va fi lupta mea și voi trăi o mulţumire uriașă pentru că am fost în favoarea adevărului. Nu contează dacă am să câștig sau am să pierd – e irelevant dacă va fi o înfrângere sau o victorie. Ceea ce contează e să susţii ceea ce simţi tu că e bine".

Curajul acesta se află în fiecare om. Nu e o calitate care trebuie exersată, ci e ceva care face parte din viaţa ta, din însăși respiraţia ta. Singura problemă e că societatea a ridicat atâtea bariere împotriva creșteriitale naturale încât ai început să te gândești de unde ai putea căpăta curaj; de unde ai putea căpăta inteligenţă, de unde ai putea căpăta adevăr.

Nu e nevoie să te duci nicăieri. Ai în tine, sub formă de sămânţă, tot ceea ce vrei să fii. Dându-ţi seama de lucrul acesta și văzând aspectul celălalt... Cu ce s-au ales oamenii care trăiesc de partea mulţimii? Au pierdut totul. De fapt, ei nici nu trăiesc vreun pic; ei doar mor. De la naștere încep să moară și continuă să moară până-și dau ultima suflare. Toată viaţa lor e o serie lungă de morţi. E suficient să te uiţi la mulţime. Poţi să fii în tabăra lor, dar vei avea aceeași soartă.

E foarte simplu, dacă ajungi să vezi: singurul mod de a trăi este să trăiești pe cont propriu. E un fenomen individual, e o independenţă, e libertate. E o despovărare continuă de tot ceea ce e mort, astfel ca viaţa să poată continua să crească și să nu fie strivită sub greutatea a ceea ce e mort.

Renunțarea la lume și la societate ține de un spirit rebel?

Întregul trecut al omenirii e plin de aceia care au renunţat la lume și la societate. Renunţarea a devenit parte a aproape tuturor religiilor, un principiu de bază al lor.

Rebelul renunţă la trecut. El nu va repeta trecutul; el aduce în lume ceva nou. Cei care au fugit de lume și de societate sunt escapiști. În realitate, ei au renunţat la responsabilităţi, însă fără să-și dea seama că în momentul în care renunţi la responsabilităţi renunţi și la libertate. Acestea sunt complexităţile vieţii: libertatea și responsabilităţile pleacă împreună sau rămân împreună.

Cu cât iubești mai mult libertatea, cu atât vei fi mai dispus să accepţi responsabilităţile. Dar în afara lumii, în afara societăţii nu există posibilitatea nici unei responsabilităţi. Și trebuie amintit că tot ceea ce învăţăm, învăţăm datorită responsabilităţilor pe care ni le asumăm.

Trecutul a distrus frumuseţea cuvântului *responsabilitate*. El a fost transformat aproape într-un echivalent al datoriei; nu e tocmai așa. O datorie este ceva de care te achiţi fără tragere de inimă, ca parte a sclaviei tale spirituale. Datoria faţă de bătrânii tăi, datoria faţă de soţ, datoria faţă de copii – acestea nu sunt responsabilităţi. E un lucru foarte semnificativ să înţelegi cuvântul *responsabilitate*. Trebuie să-l desparţi în două: *respons* și *abilitate*.*

Poţi acţiona în două moduri: unul e reacţia, celălalt e răspunsul. Reacţia vine din condiţionările tale trecute;

---

* În limba engleză, *responsability* e compus din *response* şi *ability*, care se traduc prin *răspuns*, respectiv *capacitate*. (n. trad.)

e mecanică. Răspunsul vine din prezența ta, din conștiența, din conștiința ta; el e non-mecanic. Iar capacitatea de a răspunde e unul dintre principiile cele mai importante ale dezvoltării. Nu urmezi nici un ordin, nici o poruncă, ci îți urmezi pur și simplu conștiența ta. Funcționezi ca o oglindă, reflectând situația și răspunzându-i – nu din memorie, nu din experiențe trecute ale unor situații similare; nu repetându-ți reacțiile, ci acționând într-un mod nou, actual, în chiar acest moment. Nici situația nu e veche, nici răspunsul tău – ambele sunt noi. Capacitatea aceasta e una dintre calitățile rebelului.

Renunțând la lume, fugind în pădure și-n munți, nu faci decât să fugi de o situație din care ai fi putut învăța. Într-o peșteră din Himalaya nu vei avea nici o responsabilitate, dar reține, fără responsabilitate nu poți crește; conștiința ta va rămâne blocată. Pentru creștere e nevoie să înfrunți, să întâmpini, să accepți provocările responsabilităților.

Escapiștii sunt lași, ei nu sunt rebeli – chiar dacă până acum așa s-a spus, că sunt spirite rebele. Nu sunt, sunt doar lași. N-au putut face față vieții. Și-au dat seama de slăbiciunile lor, de șubrezenia lor și s-au gândit că e mai bine să dea bir cu fugiții, fiindcă în felul acesta nu vor mai fi niciodată nevoiți să stea față în față cu slăbiciunea lor, cu șubrezenia lor, nu vor mai avea de-a face cu nici o provocare. Dar fără provocări, cum ai să crești?

Nu, rebelul nu poate renunța la lume și la societate, dar el renunță cu siguranță la multe alte lucruri. Renunță la așa-zisa moralitate impusă lui de către societate; renunță la așa-zisele valori impuse de societate; renunță

la cunoștințele primite de la societate. Nu renunță la societatea ca atare, ci renunță la tot ceea ce i-a dat societatea. Aceasta este adevărata renunțare.

Rebelul trăiește în societate, luptându-se, zbătându-se. A rămâne în mulțime și a nu asculta de ea, ci a asculta de conștiința ta proprie reprezintă o oportunitate uriașă de creștere. Te determină să dai tot ce ai mai bun din tine; îți oferă o demnitate.

Un rebel e un luptător, un războinic. Dar cum să poți fi un războinic într-o peșteră din Himalaya? Cu cine ai să te lupți? Rebelul rămâne în societate, dar nu mai face parte din societate – aceasta este renunțarea lui și aceasta este rebeliunea lui. Nu e încăpățânat, nu e inflexibil, nu e egoist; nu se luptă doar așa, pur și simplu, orbește.

Dacă el constată că ceva e bine, se conformează acelui lucru, dar se conformează pentru că simte el că e bine, nu pentru că așa poruncesc alții. Iar dacă vede că ceva nu e bine, atunci nu se conformează, oricare ar fi prețul pe care trebuie să-l plătească. Poate să accepte răstignirea, dar nu va accepta nici o sclavie spirituală.

Situația rebelului e extrem de pasionantă: în fiecare clipă întâlnește în cale probleme, fiindcă societatea are un regim fix de funcționare, un tipar fix, idealuri fixe. Iar rebelul nu poate urma acele idealuri fixe, el trebuie să-și urmeze vocea lui interioară. Dacă inima îi spune „nu", atunci nu există cale, nu există putere prin care să fie forțat să spună „da". Poți să-l omori, dar nu-i poți distruge spiritul rebel.

Renunțarea lui e mult mai mare decât a lui Gautama Buddha, a lui Mahavira și a altor milioane – aceștia

au renunţat pur şi simplu la societate, au fugit în pădure, în munţi. A fost o cale mai uşoară, însă foarte periculoasă deoarece e de natură a-ţi stăvili creşterea. Rebelul renunţă la societate, dar rămâne tot în ea, luptând clipă de clipă. În felul acesta el nu doar creşte, ci şi oferă societăţii ocazia să înveţe că multe lucruri nu sunt bune, dar au fost considerate a fi bune. Multe lucruri sunt imorale, dar au fost considerate morale; multe lucruri au fost considerate a fi foarte înţelepte, iar ele sunt tocmai invers.

De exemplu, toate societăţile din lume au lăudat virginitatea la femei. E un ideal universal acceptat acela ca femeia să rămână virgină până la căsătorie. Uneori există o membrană subţire, mică în vaginul unei femei, iar dacă femeia face dragoste cu cineva, bariera aceea împiedică sperma să ajungă la ovul.

Primul lucru pe care vrea să-l ştie bărbatul este dacă bariera aceea minusculă e sau nu intactă. Dacă nu e intactă, atunci fata nu e virgină. Uneori, dacă fata merge călare pe un cal sau se urcă într-un pom sau are un accident, bariera se poate rupe, se poate fisura, chiar dacă fata e virgină. În Evul Mediu era imposibil să-i faci rost de un soţ, de aceea existau doctori care confecţionau o membrană artificială şi o fixau acolo pentru ca femeia să pară virgină, indiferent dacă era sau nu astfel. Prostia n-are limite.

De fapt, virginitatea nu ar trebui să facă parte dintr-o societate cu adevărat înţelegătoare. Virginitate înseamnă că femeia nu află cu ce va avea de-a face după căsătorie. O societate mai plină de compasiune va permite băieţilor

și fetelor să cunoască sexul înainte de a se căsători, ca ei să știe exact ce urmează, să știe ce vor să aleagă. Unei femei ar trebui să i se permită a cunoaște cât mai mulţi bărbaţi posibil înainte de căsătorie și același lucru e valabil și în cazul bărbatului – fiindcă înainte de a te hotărî asupra unui partener potrivit, singura cale de a afla care e acela este să ai experienţe cu mulţi parteneri, cu oameni de diferite tipuri.

Însă neștiinţa a fost propusă în numele virginităţii, în numele moralităţii.

Neștiinţa nu poate fi susţinută sub nici o formă. Dacă în lume oamenii căsătoriţi sunt atât de nefericiţi, unul dintre motivele principale este acela că nu li s-a permis ca înainte de căsătorie să cunoască multe femei, mulţi bărbaţi; altminteri ar fi ales, în mai mare cunoștință de cauză, persoana potrivită, care le corespunde în mod armonios.

Sunt consultaţi astrologi, de parcă stelelor le-ar păsa cu cine te căsătorești tu, de parcă stelelor le-ar păsa de tine în vreun fel sau altul! Sunt consultaţi ghicitori în palmă, ca și cum în palma ta ar fi linii care pot da indicii cu privire la partenerul potrivit. Sunt consultate horoscoape... toate aceste lucruri sunt absolut irelevante. Momentul nașterii tale și momentul nașterii femeii nu au nici o legătură cu viaţa pe care ai s-o trăiești. Dar acestea sunt raţionalizări. În felul acesta omul își spune că a apelat la toate modalităţile posibile pentru a găsi partenerul potrivit.

Nu există decât o singură modalitate de a găsi partenerul potrivit, iar aceea este să le permiţi băieţilor

și fetelor să aibă relaţii cu cât mai mulţi parteneri și cât mai multe partenere cu putinţă, ca să poată afla diferenţele dintre diverșii bărbaţi, dintre diversele femei. Apoi pot ajunge să-și dea seama cu cine sunt total opuși, cu cine au o relaţie neutră și cu cine simt o potrivire armonioasă și pasională. Un alt mod de a găsi partenerul potrivit în afară de acesta nu există.

Un spirit rebel va trebui să cerceteze în mod lucid orice ideal, oricât de străvechi, și să răspundă conform conștienţei și înţelegerii sale, nu conform condiţionărilor societăţii. Aceasta este adevărata renunţare.

Lao Tzu, un rebel autentic – mai autentic decât Gautama Buddha și Mahavira, fiindcă a rămas în lume și a luptat în lume –, a trăit ghidat de lumina lui proprie, luptând, nu fugind. Înţelepciunea lui era atât de mare încât împăratul i-a propus să-i devină prim-ministru. El a refuzat, spunând: „N-o să meargă, fiindcă e puţin probabil ca noi doi să ajungem la aceleași concluzii asupra diverselor lucruri. Tu trăiești în funcţie de idealurile pe care le-ai preluat de la strămoșii tăi, eu trăiesc în funcţie de conștiinţa mea proprie". Dar împăratul a insistat; el nu vedea să fie vreo problemă.

În prima sa zi la curte, i-a fost adus un hoţ; acesta fusese prins în fapt în timp ce fura de la cel mai bogat om din capitală și a recunoscut că fura. Lao Tzu le-a dat șase luni de închisoare amândurora, și bogătașului, și hoţului. Bogătașul a întrebat: „Poftim? Eu am fost jefuit, eu sunt victimă și eu primesc pedeapsă? Nu ești în toate minţile? Nu s-a mai pomenit în toată istoria ca un om ai cărui bani au fost furaţi să fie pedepsit".

Lao Tzu a zis: „De fapt, tu ar trebui să primești mai multe luni în închisoare decât hoţul – sunt mult prea milostiv cu tine –, fiindcă ai adunat toţi banii orașului. Ai impresia că banii cad din cer? Cine i-a sărăcit într-atât pe oamenii aceștia încât sunt nevoiţi să devină hoţi? Tu ești responsabil pentru asta.

Și aceasta va fi judecata mea în cazul fiecărui furt; ambele persoane vor merge la închisoare. Infracţiunea ta e mult mai gravă, infracţiunea lui e o nimica toată. El e sărac și tu ești responsabil pentru asta. Iar dacă a furat și el câţiva gologani din averea ta, n-a comis cine știe ce infracţiune. Banii aceia aparţin multora dintre săracii de la care i-ai luat tu. Tu te-ai îmbogăţit din zi în zi, iar tot mai mulţi oameni au sărăcit din zi în zi".

Bogătașul s-a gândit: „Omul ăsta pare nebun, complet nebun". A zis: „Vreau să mi se permită să-l văd pe împărat". Era atât de bogat, încât și împăratul mai împrumuta bani de la el. I-a povestit împăratului cele întâmplate, zicându-i: „Dacă nu îl îndepărtezi de la curte pe omul acesta, vei ajuge după gratii la fel ca mine – fiindcă de unde ai tu toate bogăţiile? Dacă eu sunt un infractor, tu ești un infractor cu mult mai mare".

Împăratul a văzut logica celor spuse de acesta. I-a zis lui Lao Tzu: „Poate că ai avut dreptate când ai spus că ne va fi greu să ajungem la aceleași concluzii. Ești eliberat din funcţie".

Omul acesta era un rebel; el trăia în societate, se străduia să răzbată în societate. O minte rebelă nu poate gândi decât așa cum a făcut-o el. El nu reacţiona – altminteri existau precedente și cărţi de drept. El nu căuta

în cărţile de drept despre precedente; el căuta în el însuși, privea situaţia de faţă. De ce sunt atât de mulţi oameni săraci? Cine e responsabil pentru asta? Cu siguranţă cei care au devenit prea bogaţi sunt adevăraţii criminali.

Un rebel va renunţa la idealurile, la morala, la religia, la filosofiile, la ritualurile și la superstiţiile societăţii, dar nu la societate, în sine. El nu e un laș, e un războinic. Trebuie să lupte ca să-și croiască drum propriu și trebuie să deschidă cărări și pentru alţi rebeli care vor urma.

În ceea ce privește lumea... iar lumea și societatea nu sunt același lucru. În trecut, așa-zișii oameni religioși au renunţat și la societate, și la lume, la ambele. Rebelul va lupta împotriva societăţii, va renunţa la idealurile acesteia și va iubi lumea – fiindcă lumea, existenţa e însăși sursa vieţii noastre. A renunţa la ea înseamnă a fi împotriva vieţii. Însă toate religiile au fost împotriva vieţii, au negat viaţa.

Rebelul ar trebui să afirme viaţa. El va aduce cu el toate acele valori care fac lumea mai frumoasă, mai atrăgătoare, care fac ca lumea să fie mai bogată. Lumea aceasta e lumea noastră, noi facem parte din ea, ea face parte din noi; cum să renunţăm la ea? Unde ne putem duce ca să renunţăm la ea? Lumea e și în peștera din Himalaya la fel de mult pe cât e în piaţă.

Lumea trebuie să primească de la tine hrană, fiindcă și ea îţi oferă hrană. Lumea trebuie să fie respectată, fiindcă ea e însăși sursa vieţii tale. Toată seva care curge prin tine, toate bucuriile și celebrările pe care le cunoști vin din existenţa însăși. În loc să fugi de ea, ar trebui să te cufunzi mai adânc în ea; ar trebui să-ţi trimiţi

rădăcinile către surse mai adânci de viaţă și de iubire și de râsete. Ar trebui să dansezi și să celebrezi.

Celebrarea ta te va aduce mai aproape de existenţă, căci existenţa e într-o permanentă celebrare. Bucuria ta, beatitudinea ta, tăcerea ta vor aduce tăcerile stelelor și ale cerului; pacea ta cu care vei întâmpina existenţa va deschide ușile tuturor misterelor cuprinse în ea. Nu există altă cale de a deveni iluminat.

Lumea nu trebuie condamnată, ea trebuie respectată. Rebelul va cinsti existenţa, el va avea o reverenţă imensă faţă de viaţă în toate formele în care există ea – faţă de bărbaţi. faţă de femei, faţă de pomi, faţă de munţi, faţă de stele. Oricare ar fi forma în care există viaţa, rebelul va avea faţă de aceasta o adâncă reverenţă. Aceasta va fi recunoștinţa lui, aceasta va fi rugăciunea lui, aceasta va fi religia lui, aceasta va fi revoluţia lui.

A fi rebel reprezintă începutul unui cu totul alt fel de viaţă, unui cu totul alt stil de viaţă; e începutul unei umanităţi noi, al unui om nou.

Aș vrea ca întreaga lume să fie rebelă, fiindcă numai în rebeliunea aceea vom înflori pentru a ne împlini potenţialul, ne vom răspândi miresmele. Nu vom fi indivizi reprimaţi, așa cum a rămas omul veacuri de-a rândul... cel mai reprimat animal. Chiar și păsările sunt cu mult mai libere, cu mult mai naturale, cu mult mai în armonie cu natura. Când răsare soarele, el nu bate la ușa fiecărui pom, „Trezește-te, noaptea s-a sfârșit.“ El nu se duce la fiecare cuib de păsări: „Începeţi să cântaţi, e vremea trilurilor“. Nu, de îndată ce răsare soarele, florile încep să se deschidă de la sine. Iar păsările încep

să cânte – nu fiindcă li se poruncește de sus, ci dintr-un impuls interior de neoprit, dintr-o bucurie, dintr-o beatitudine.

Eram odată profesor la un colegiu sanscrit. Fiindcă nu erau disponibile imediat dormitoare destinate profesorilor, iar eu eram singur, au aranjat să stau într-un cămin studenţesc. Era un colegiu sanscrit, care urma tradiţia: în fiecare dimineaţă, toţi studenţii trebuia să se trezească la patru dimineaţa, să facă un duș rece și până la cinci să fie aliniaţi pentru rugăciune.

Mulţi ani de zile m-am trezit singur dimineaţa devreme de tot, înainte să se lumineze... iar ei nici măcar nu-și dăduseră seama că venisem ca profesor, fiindcă nu începusem încă să predau.

A fost o greșeală din partea guvernului să mă trimită la colegiul acela, fiindcă eu n-aveam calificarea necesară pentru a preda sanscrita. A durat șase luni până când guvernul și-a îndreptat greșeala. Birocraţia se mișcă cel mai încet, așa cum lumina se mișcă cel mai repede. Cele două sunt la polii opuși: lumina și birocraţia.

Așadar, eu n-aveam treabă acolo, iar studenţii n-aveau idee că sunt profesor... și în loc de rugăciune ei îl înjurau pe Dumnezeu, înjurau directorul, înjurau tot ritualul; în frigul iernii să faci un duș rece – era absolut obligatoriu. Eu auzeam tot ce se petrecea și mi-am zis: „Ciudat... în loc să se roage, ei fac tocmai opusul. Poate că acești șase ani petrecuţi în acest colegiu vor fi suficienţi pentru ei: nu se vor mai ruga niciodată, cât vor trăi. Nu se vor mai trezi niciodată devreme, niciodată. Acești șase ani de tortură le vor ajunge pentru toată viaţa“.

I-am zis directorului: „Nu e bine să faci ca rugăciunea să fie obligatorie. Rugăciunea nu poate fi făcută obligatorie; iubirea nu poate fi făcută obligatorie".

El mi-a răspuns: „Nu, nu e o chestiune de obligaţie. Chiar dacă elimin ordinul de a fi efectuată obligatoriu, tot se vor ruga".

I-am spus: „Încearcă".

A eliminat ordinul. În afară de mine, nimeni nu s-a mai trezit la patru. M-am dus și am bătut la ușa directorului la ora patru. El însuși dormea – el dormea întotdeauna, nu participa niciodată la rugăciune. I-am zis: „Acum vino și vezi; nici măcar un singur student din cinci sute nu s-a trezit și nici unul nu se roagă".

Păsările nu cântă din obligaţie. Cucul nu cântă ca urmare a unui ordin prezidenţial, nu cântă din cauză că s-a dat alarma; el se veselește pur și simplu împreună cu soarele, cu pomii.

Existenţa e o celebrare permanentă. Florile și-au deschis petalele nu pentru că au primit vreun ordin s-o facă. Nu e o datorie, e un răspuns – un răspuns faţă de soare, e respect, rugăciune, recunoștinţă. Un rebel trăiește natural, răspunde natural, se simte acasă și în largul lui în sânul existenţei. E o fiinţă existenţială. Acesta definește corect rebelul: fiinţa existenţială. Existenţa e templul lui, existenţa e sfânta scriptură a lui, existenţa e întreaga lui filosofie. El nu e un existenţialist, ci e un existenţial; trăiește experienţa vie.

E în largul lui cu arborii, cu râurile, cu munţii. El nu renunţă, nu are o atitudine de condamnare; nu are decât

o mare preţuire în inima lui, și gratitudine. Pentru mine, gratitudinea aceasta e singura rugăciune.

Unde s-a produs greșeala? De ce întâmpină oamenii noul cu mare reticență și cu frică, în loc să-l întâmpine cu bucurie nerăbdătoare?

Noul nu vine din tine, el vine de dincolo. El nu face parte din tine. E în joc tot trecutul tău. Noul aduce o discontinuitate în viaţa ta așa cum a fost ea până acum; de aici, frica. Ai trăit într-un anume fel, ai gândit într-un anume fel, ţi-ai clădit o viaţă confortabilă pe baza credinţelor tale. Apoi vine ceva nou și bate la ușă. Acum tot tiparul tău trecut va fi perturbat. Dacă permiţi noului să intre, nu vei mai fi niciodată același, noul te va transforma.

E riscant. Nu se știe niciodată unde te va duce noul. Vechiul îţi e cunoscut, familiar; trăiești cu el de mult timp, îl știi. Noul îţi e nefamiliar. Se poate dovedi un prieten sau se poate dovedi un dușman, nu se știe; nu e chip să știi. Singurul mod de a afla e să-i permiţi să intre; de aici neliniștea, teama.

Și nu poţi nici să-l respingi întruna, fiindcă vechiul încă nu ţi-a dat ceea ce cauţi. Vechiul ţi-a tot promis, dar promisiunile n-au fost împlinite. Vechiul e familiar, dar jalnic. Noul poate că va fi incomod, însă există posibilitatea să-ţi aducă beatitudinea. Așadar, nu poţi nici să-l respingi, nici să-l accepţi; de aceea oscilezi, tremuri, fiinţa ta trece printr-un chin. E ceva firesc, nu s-a produs nici o greșeală. Așa a fost dintotdeauna, așa va fi întotdeauna.

Încearcă să înţelegi apariţia noului. Orice om din lume vrea să devină nou, fiindcă nimeni nu e satisfăcut de vechi. Nimeni nu poate fi vreodată satisfăcut de vechi, fiindcă, orice ar fi, îţi e deja cunoscut. Odată cunoscut, a devenit repetitiv; odată cunoscut, a devenit plictisitor, monoton. Vrei să te descotorosești de el. Vrei să explorezi, vrei să te aventurezi. Vei să devii nou, însă cu toate acestea, când noul îţi bate la ușă, te dai înapoi, te retragi, te refugiezi în vechi. Aceasta e dilema.

Cum devenim noi? – și orice om vrea să devină nou. E nevoie de curaj, și nu de un curaj obișnuit; e nevoie de un curaj extraordinar. Iar lumea e plină de lași, de aceea oamenii au încetat să mai evolueze. Cum poţi să evoluezi, dacă ești un laș? De fiecare dată când ţi se înfăţișează o oportunitate nouă, tu te dai înapoi, închizi ochii. Cum ai putea să evoluezi? Cum ai putea să fii? Doar te prefaci că ești.

Și din cauză că nu poţi evolua, trebuie să găsești substitute pentru evoluţie. Tu nu poţi evolua, dar contul tău din bancă poate evolua; acesta e un substitut. Pentru așa ceva nu e nevoie de curaj; merge perfect cu lașitatea ta. Contul din bancă crește mereu, iar tu începi să crezi că tu ești cel care crește. Devii mai respectabil. Renumele tău crește, iar tu ai impresia că tu crești? Atunci nu faci decât să te amăgești. Numele tău nu e totuna cu tine, nici faima ta nu e totuna cu tine. Contul tău bancar nu e totuna cu fiinţa ta. Dar dacă te gândești la fiinţa ta începi să tremuri, căci dacă vrei să crești acolo va trebui să te lepezi de orice urmă de lașitate.

Cum devenim noi? Nu devenim noi prin noi înșine. Noutatea vine de dincolo, să zicem de la Dumnezeu. Noutatea vine din existenţă. Mintea e întotdeauna veche. Mintea nu e niciodată nouă, ea reprezintă acumularea trecutului. Noutatea vine de dincolo; ea e un dar de la Dumnezeu. E de dincolo și are parfumul acelui tărâm.

Necunoscutul și incognoscibilul, tărâmul de dincolo poate pătrunde cu ușurinţă în tine. El poate pătrunde în tine pentru că tu nu ești niciodată închis etanș și izolat; nu ești o insulă. Poate că tu ai uitat de tărâmul de dincolo, dar el n-a uitat de tine. Copilul poate să uite de mamă, dar mama n-a uitat de copil. Partea poate că a început să creadă: „Sunt separată", dar întregul știe că nu ești separat. Întregul are acces la tine. El e în continuare în contact cu tine. De aceea noul continuă să vină, chiar dacă nu-l primești cu braţele deschise. El vine în fiecare dimineaţă, vine în fiecare seară. Vine într-o mie de feluri. Dacă ai ochi să vezi, vei vedea cum vine încontinuu la tine.

Dumnezeu se revarsă întruna asupra ta, dar tu ești capsulat în trecutul tău. Ești aproape într-un fel de mormânt. Ai devenit insensibil. Din cauza lașităţii tale, ţi-ai pierdut sensibilitatea. A fi sensibil înseamnă că vei simţi noul – iar emoţia noului, pasiunea pentru nou și aventura vor răsări în tine și vei începe să pășești în necunoscut, neștiind încotro te duci.

Mintea e de părere că așa ceva e o nebunie. Mintea e de părere că nu e raţional să părăsești vechiul. Dar Dumnezeu e întotdeauna noul. De aceea nu putem folosi timpul trecut sau timpul viitor când vorbim de Dumnezeu.

Nu putem spune: „Dumnezeu a fost", nu putem spune „Dumnezeu va fi". Nu putem folosi decât prezentul: „Dumnezeu este". El e mereu proaspăt, neînceput. Și are acces la tine.

Reţine, orice lucru nou care vine în viaţa ta e un mesaj de la Dumnezeu. Dacă îl accepţi, ești religios. Dacă îl respingi, ești nereligios. Omul nu trebuie decât să se relaxeze un pic mai mult ca să accepte noul; să se deschidă un pic mai mult, ca să lase noul să pătrundă. Renunţă la orice împotrivire atunci când Dumnezeu pătrunde în tine.

Aceasta este toată semnificaţia rugăciunii sau meditaţiei – te deschizi, spui „da", spui „intră". Spui: „Te-am așteptat și te-am tot așteptat și-ţi mulţumesc pentru că ai venit". Întotdeauna primește noul cu bucurie mare. Chiar dacă uneori noul te pune în dificultate, tot merită. Chiar dacă uneori noul te duce într-un șanţ, tot merită, fiindcă numai prin greșeli înveţi și numai prin dificultăţi crești. Noul va aduce dificultăţi. De aceea alegi vechiul – el nu aduce nici o dificultate. El e un adăpost, o mângâiere.

Și numai noul, acceptat în mod profund și total, te poate transforma. Nu poţi aduce noul în viaţa ta; noul vine singur. Poţi fie să-l accepţi, fie să-l respingi. Dacă-l respingi, rămâi o piatră, închis și mort. Dacă-l primești, devii o floare, începi să te deschizi... iar în deschiderea aceea e celebrare.

Numai pătrunderea noului te poate transforma, nu există altă cale de transformare. Dar reţine, nu are nimic de-a face cu tine și cu eforturile tale. Dar faptul că nu are nimic de-a face nu înseamnă că tu trebuie să încetezi

să mai acţionezi, ci înseamnă să acţionezi fără voinţă sau direcţie sau impuls din trecutul tău. Căutarea noului nu poate fi o căutare obișnuită, fiindcă ţinta ei e noul. Cum ai putea să-l cauţi? Nu-l cunoști, nu l-ai întâlnit niciodată. Căutarea noului va fi pur și simplu o explorare deschisă. Nu știi dinainte. Trebuie să începi într-o stare de ne-știinţă și trebuie să pășești inocent ca un copil, captivat de posibilităţi – și infinite sunt posibilităţile.

Nu poţi face nimic ca să creezi noul, fiindcă tot ceea ce vei face va ţine de trecut, va veni din trecut. Dar aceasta nu înseamnă că trebuie să încetezi să mai acţionezi. Ci înseamnă să acţionezi fără voinţă sau direcţie sau impuls din trecut. Acţionează fără nici o voinţă sau direcţie sau impuls din trecut – și aceasta înseamnă să acţionezi în mod meditativ. Acţionează spontan. Lasă momentul să fie decisiv.

Și nu-ţi impune decizia ta proprie, căci decizia va veni din trecut și va distruge noul. Tu acţionează pur și simplu clipă de clipă, ca un copil. Abandonează-te cu desăvârșire momentului de acum – și vei găsi în fiecare zi deschideri noi, lumină nouă, înţelegere nouă. Iar acele noi înţelegeri te vor schimba în permanenţă. Într-o zi, vei vedea deodată că ești nou în fiecare clipă. Vechiul nu mai dăinuie, vechiul nu mai plutește în jurul tău ca un nor. Ești ca o picătură de rouă, proaspăt și tânăr.

Reţine, un buddha trăiește clipă de clipă. E ca și cum un val se ridică în ocean, un val maiestuos. Cu mare bucurie și dans se înalţă el, cu speranţă și vise să atingă stelele. Apoi, pentru o clipă, joaca, și apoi valul dispare. Va veni din nou, va avea o altă zi. Va dansa din nou și din

nou va pieri. La fel e și Dumnezeu – vine, dispare, vine din nou, dispare. La fel e și conștiința de buddha. În fiecare moment ea vine, acționează, răspunde și dispare. Din nou vine și apoi dispare. E atomică.

Între două momente e o pauză; în pauza aceea, Buddha dispare. Vă spun un cuvânt, apoi dispar. Apoi spun un alt cuvânt și sunt aici, apoi iar dispar. Vă răspund, iar după aceea nu mai sunt. Răspunsul vine din nou, apoi nu mai sunt. Intervalele acelea, spațiile acelea goale mențin prospețimea, fiindcă numai moartea poate menține un om absolut viu.

Mori o singură dată, după șaptezeci de ani. În mod firesc, acumulezi gunoiul a șaptezeci de ani. Un Buddha moare în fiecare clipă – nu se acumulează nici un gunoi, nu se acumulează nimic, nimic nu e posedat. De aceea spunea Buddha că a poseda semne înseamnă a fi un impostor, fiindcă orice posesie ține de trecut. A nu poseda semne înseamnă a fi un Buddha.

Gândiți-vă numai – fiecare clipă răsare, asemenea unei respirații. Inspiri, expiri. Din nou inspiri, din nou expiri. Fiecare respirație care intră e viață și fiecare respirație care iese e moarte. Te naști cu fiecare respirație care intră, mori cu fiecare respirație care iese. Lasă ca fiecare moment să fie o naștere și o moarte. Atunci vei fi nou.

Dar noul acesta nu are nimic de-a face cu trecutul tău, cu voința ta, cu direcția ta, cu impulsul tău, ci înseamnă să acționezi spontan. Nu e vorba de o reacție, ci de un răspuns. Tot ceea ce faci pornind de la trecut e vechi, așa că nimeni nu poate face nimic nou din proprie inițiativă.

A vedea aceasta înseamnă a încheia cu vechiul și cu trecutul și cu tine însuţi. Asta e tot ce putem face. Dar e maximumul, e totul. Când ai încheiat cu vechiul, noul poate să urmeze, poate să nu urmeze. Nu contează. Însăși dorinţa de nou e o dorinţă veche. Atunci ești cu desăvârșire deschis. Chiar și a cere noul reprezintă o dorinţă veche.

Un buddha nici măcar nu cere noul. Nu are nici o dorinţă către o direcţie anume, nici o dorinţă că „ar trebui să fie așa". Dacă există vreo dorinţă, vei duce lucrurile în direcţia respectivă, îţi vei impune voinţa asupra lucrurilor. Caută să vezi viaţa lipsit de orice dorinţă. Vezi viaţa fără nici un fel de condiţii. Vezi viaţa așa cum e – *yatha bhutam* – și vei fi încontinuu reînnoit, reîntinerit.

Aceasta este adevărata semnificaţie a învierii. Dacă înţelegi aceasta, te vei elibera de memorie, de memoria psihologică. Memoria e un lucru mort. Memoria nu e adevărul și nici nu va putea vreodată să fie, deoarece adevărul e mereu viu, adevărul e viaţă; memoria e persistenţa a ceea ce nu mai este. Ea înseamnă să trăiești într-o lume fantomatică, însă ea ne cuprinde, ea e închisoarea noastră. De fapt, ea e noi. Memoria creează nodul, complexul numit „eu", egoul. Și în mod firesc entitatea aceasta falsă numită „eu" se teme în permanenţă de moarte. De aceea îţi e frică de nou.

Acest „eu" se teme, nu adevăratul tu. Fiinţa nu cunoaște frica, dar egoului îi e frică, fiindcă egoul se teme foarte tare să nu moară. El e artificial, e arbitrar, e confecţionat. Se poate destrăma în orice moment. Iar când pătrunde noul, apare frica. Egoul se teme, s-ar putea dezmembra. Cumva a reușit până acum să se menţină la un loc,

să se menţină unitar, iar acum apare ceva nou – va fi ceva zguduitor. De aceea nu accepţi noul cu bucurie. Egoul nu-și poate accepta propria moarte cu bucurie – cum să-și poată accepta propria moarte cu bucurie?

Dacă n-ai înţeles că nu ești egoul, nu vei putea să primești noul. Odată ce ai văzut că egoul e memoria ta trecută și nimic altceva, că nu ești memoria ta. că memoria e exact ca un biocomputer, că e o mașină, un mecanism, că are rol utilitar, dar că tu ești mai presus de ea... Tu ești conștiinţă, nu memorie. Memoria e cuprinsă în conștiinţă, tu ești conștiinţa însăși.

De exemplu, vezi pe cineva mergând pe stradă. Îţi amintești faţa lui, dar nu-ţi poţi aminti numele. Dacă ai fi memoria, ar trebui să-ţi amintești și numele. Însă tu spui: „Recunosc faţa, dar nu-mi aduc aminte numele". Atunci începi să cauţi în memorie, intri în memoria ta, cauţi încoace, cauţi încolo și brusc numele iese la suprafaţă și spui: „Da, așa-l cheamă". Memoria e arhiva ta. Tu ești cel care caută în arhivă, nu ești memoria în sine. Și se întâmplă de multe ori ca, dacă devii prea tensionat în încercarea de a-ţi aminti ceva, să devină dificil să-ţi amintești acel lucru, din cauză că însăși tensiunea, însăși încordarea la care e supusă fiinţa ta nu permite memoriei să elibereze informaţia pe care o ceri. Încerci și tot încerci să-ţi amintești numele cuiva și acesta nu vine, chiar dacă spui că-ţi stă pe limbă. Știi că știi, dar totuși numele nu vrea să vină.

E destul de ciudat; dacă tu ești memoria, atunci cine te împiedică și cum de nu vine? Și cine e cel care spune: „Știu, dar n u-mi vine acum"? Și apoi încerci din răsputeri

și cu cât încerci mai mult, cu atât mai dificil devine. Apoi, sătul de toată chestia, te duci în grădină să te plimbi și, deodată, pe când te uiți la trandafiri, numele apare, iese la suprafață.

Memoria ta nu e totuna cu tine. Tu ești conștiință, memoria e conținut. Însă memoria e întreaga energie vitală a egoului. Memoria e, desigur, veche și se teme de nou. Noul poate fi deranjant, noul poate fi în așa fel încât să nu fie digerabil. Noul poate aduce necazuri. Vei fi nevoit să te modifici și să te remodifici. Va trebui să te reajustezi. Lucrul acesta pare anevoios.

Pentru a fi nou, e necesar să te dezidentifici de ego. Odată dezidentificat de acesta, nu-ți mai pasă dacă el trăiește sau moare. De fapt, știi că indiferent dacă trăiește sau moare, el e deja mort. E un mecanism. Folosește-l, dar nu fi folosit de el. Egoul se teme în permanență de moarte din cauză că e arbitrar. De aici frica. Aceasta nu răsare din ființă, nu poate răsări din ființă, deoarece ființa e viață. Cum poate viața să se teamă de moarte? Viața nu are știință de moarte.

Frica răsare din arbitrar, din artificial, din ceea ce, de bine, de rău, s-a închegat într-un tot, din fals, din contrafăcut. Însă un astfel de abandon, o astfel de moarte e cea care îl face pe om să fie viu. A muri în ego înseamnă a te naște în ființă, în Dumnezeu.

Noul este un mesager de la Dumnezeu, noul e un mesaj din partea existenței. E o evanghelie. Ascultă de nou, du-te împreună cu noul. Știu că-ți este frică. În ciuda fricii, du-te cu noul, iar viața ta va deveni tot mai bogată

și mai bogată, iar tu vei putea într-o zi să eliberezi splendoarea întemniţată.

Uneori, după o experiență de meditație, mă simt extraordinar de bine și de plin de lumină și atunci mi-e frică să nu fiu din nou influențat de oameni, aşa încât să recad în vechea mea minte. Ai putea spune ceva despre energii şi experiențe și despre modul în care putem merge prin piață fără să fim influențați de alți oameni, care nu au o energie atât de bună?

Lucrul fundamental pe care trebuie să-l ţii minte este acela că, atunci când te simţi bine, când ești într-o stare de extaz, să nu începi să te gândești că aceasta va fi starea ta permanentă. Trăiește momentul cât mai plin de bucurie, cât mai plin de voioșie cu putinţă, știind perfect că a venit și va pleca – exact așa cum o adiere vine în casa ta, cu tot parfumul și cu toată prospeţimea ei, și iese pe ușa cealaltă.

Acesta este lucrul fundamental. Dacă începi să gândești în termeni de permanentizare a momentelor tale extatice, deja ai început să le distrugi. Când vin, fii recunoscător; când pleacă, mulţumește existenţei. Rămâi deschis. Se va întâmpla de multe ori – nu discrimina, nu căuta să alegi. Rămâi neutru.

Da, vor exista momente în care vei fi nefericit. Și ce dacă! Există oameni care sunt nefericiţi și care nu au cunoscut nici măcar un singur moment de extaz; tu ești norocos. Chiar în toiul nefericirii, adu-ţi aminte că aceasta

nu va fi permanentă; va trece și ea, așadar n-o lăsa să te tulbure prea mult. Rămâi destins. Asemenea zilei și nopții, există momente de bucurie și există momente de tristeţe; acceptă-le ca făcând parte din dualitatea naturii, ca fiind însuși felul în care sunt lucrurile.

Tu ești doar un privitor: nu devii nici fericirea, nu devii nici nefericirea. Fericirea vine și pleacă, nefericirea vine și pleacă. Un singur lucru rămâne mereu – mereu și mereu –, iar acela e privitorul, cel care observă ca un martor. Încetul cu încetul, înrădăcinează-te tot mai mult și mai mult în privitor. Vor veni zile și vor veni nopți... vor veni vieți și vor veni morți... va veni succesul, va veni eșecul. Dar dacă ești centrat în privitor – fiindcă el reprezintă singura realitate din tine –, totul e un fenomen trecător.

Măcar pentru o clipă, încearcă să simți ceea ce spun. Fii un privitor. Nu te agăța de nici un moment doar fiindcă e frumos și nu respinge nici un moment din cauză că e nefericit. Încetează să mai faci asta. De vieți întregi procedezi așa. Deocamdată n-ai reușit nimic în felul ăsta și nici n-ai să reușești vreodată. Singurul mod de a transcende, de a te ridica deasupra este să găsești un loc de unde să poți privi toate aceste fenomene schimbătoare fără să te identifici cu ele.

Îți voi spune o poveste sufistă foarte veche...

Un rege și-a chemat înțelepții de la curte și le-a zis: „Urmează să-mi fac un inel foarte frumos. Am unul dintre cele mai bune diamante posibile. Vreau să pun înăuntrul inelului un mesaj care să-mi poată fi de ajutor într-un

moment de disperare covârșitoare. Mesajul trebuie să fie foarte scurt, ca să poată fi ascuns în inel, sub diamant".

Erau cu toţii înţelepţi, erau cu toţii mari învăţaţi; ar fi fost capabili să scrie tratate grandioase. Dar să-i dea un mesaj nu mai lung de două-trei cuvinte, care să-l ajute în momente de disperare cruntă... S-au gândit, au căutat în cărţile lor, dar n-au putut găsi nimic.

Regele avea un slujitor bătrân, care îi era aproape ca un tată – fusese slujitorul tatălui său. Mama regelui murise de timpuriu, iar slujitorul acesta avusese grijă de el, așa că nu era tratat ca un slujitor. Regele avea faţă de el un imens respect. Bătrânul i-a zis: „Eu nu sunt un înţelept, nu sunt un învăţat; dar știu mesajul – fiindcă nu există decât un singur mesaj. Iar oamenii aceștia nu ţi-l pot da; el nu poate fi dat decât de către un mistic, de un om care s-a cunoscut pe sine. În îndelungata mea viaţă la palat, mi-a fost dat să întâlnesc tot felul de oameni, iar printre ei am întâlnit odată un mistic. Fusese și el un oaspete al tatălui tău, iar eu am fost cel care s-a ocupat de el. La plecare, în semn de mulţumire pentru serviciile mele, mi-a dat acest mesaj", și bătrânul l-a scris pe o bucăţică de hârtie. L-a împăturit și i-a zis regelui: „Să nu-l citești, să-l ţii ascuns în inel. Deschide-l numai când orice altceva a dat greș, când nu mai există cale de ieșire".

Acel moment a venit nu peste multă vreme. Ţara a fost invadată, iar regele și-a pierdut regatul. Fugea pe calul său ca să-și salveze viaţa, iar dușmanii erau pe urmele lui. El era singur; ei erau mulţi. A ajuns într-un loc unde cărarea se termina, a ajuns într-un punct mort. Nu se putea întoarce, ar fi însemnat să dea peste dușman;

acesta se apropia, se auzeau copitele cailor. Înainte nu se putea duce, iar altă cale nu mai era...

Deodată și-a adus aminte de inel. L-a deschis, a scos hârtia și a găsit acolo un mesaj extraordinar de prețios. Stătea scris atât: „Și asta va trece". O mare tăcere l-a cuprins când a citit această propoziție: „Și asta va trece".

Şi a trecut.

Totul trece; nimic nu dăinuie în lumea aceasta. Dușmanii care îl urmăreau pesemne că s-au rătăcit prin pădure, pesemne că au apucat-o pe o altă cărare; încet, tropotul copitelor s-a stins, până când nu s-a mai auzit deloc.

Regele le-a fost cum nu se poate mai recunoscător slujitorului și misticului necunoscut. Cuvintele acelea s-au dovedit miraculoase. A împăturit hârtia, a pus-o la loc în inel, și-a adunat oastea din nou și și-a recucerit regatul. Iar în ziua în care intra victorios în capitala lui, pretutindeni era sărbătoare, muzică, dans – iar el se simțea foarte mândru de el.

Bătrânul era prezent și mergea pe lângă trăsură. El i-a zis regelui: „Acesta este de asemenea un moment potrivit ca să citești mesajul".

Regele i-a zis: „Ce vrei să spui? Acum sunt victorios, oamenii sărbătoresc. Nu sunt lovit de disperare, nu sunt într-o situație fără ieșire".

Bătrânul i-a spus: „Ascultă. Sfântul mi-a spus așa: mesajul ăsta nu e numai pentru restriște, el e și pentru ceasurile de veselie. Nu e numai pentru atunci când vei fi înfrânt; e și pentru atunci când ieși victorios – nu doar când ești cel de pe urmă, ci și când ești primul".

Iar regele a deschis inelul, a citit mesajul : „Și asta va trece". Și deodată aceeași pace, aceeași tăcere, în mijlocul mulţimilor jubilând, celebrând, dansând... dar mândria, egoul dispăruse.

Totul trece.

Regele l-a rugat pe bătrânul servitor să vină să șadă alături de el în trăsură. L-a întrebat: „Mai e și altceva? Totul trece... Mesajul tău mi-a fost de un ajutor imens".

Bătrânul i-a zis: „Al treilea lucru pe care l-a spus sfântul a fost: «Adu-ţi aminte că totul trece. Doar tu rămâi; tu rămâi pururi ca un martor»".

Deci acesta este răspunsul la întrebarea ta: totul trece, dar tu rămâi. Tu ești realitatea; orice altceva nu e decât un vis. Visele frumoase și coșmarurile se succedă pe rând... Dar nu contează dacă e un vis frumos sau un coșmar; ceea ce contează e cel care vede visul. Văzătorul este singura realitate.

În Orient, noi nu avem nimic în genul filosofiei. Învăţaţii au tradus cuvântul oriental *darshan*, care înseamnă „faptul de a vedea", prin „filosofie", întrucât nu au găsit un alt mod de a-i capta înţelesul. Însă între cele două nu există nici cea mai mică legătură; filosofie înseamnă *gândire*, nu vedere. Un orb se poate gândi la lumină, dar n-o poate vedea; cel care are ochi poate să vadă lumina și atunci nu mai are nevoie să se gândească la ea. În Orient nu există nimic asemănător cu filosofia; în Occident nu există nimic asemănător *darshanului*. Eu am inventat un cuvânt al meu care să traducă termenul de *darshan*, iar acela e *filosia*. *Filo* înseamnă iubire, iar *sia* înseamnă a vedea. *Sofia* înseamnă gândire, *sia* înseamnă

vedere. Și întregul Orient a lucrat secole la rând într-o singură dimensiune: aceea a găsirii văzătorului. Dincolo de el nu ai unde să te mai duci; el reprezintă absolutul. Totul e în faţa lui; el se află în spatele întregii realităţi, iar totul se schimbă în permanenţă...

Ești copil, vei deveni un tânăr, apoi vei îmbătrâni. Ești viu, vei muri – totul se schimbă în permanenţă.

Dar cel care vede e ceva absolut veșnic.

Doar o mică străfulgerare a lui și toate problemele tale vor începe să dispară, fiindcă o perspectivă cu totul nouă își va face apariţia – o nouă viziune, un nou mod de a trăi, un nou mod de a vedea lucrurile, de a vedea oamenii, de a răspunde situaţiilor. Iar cel care vede e întotdeauna prezent, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru; indiferent ce faci sau nu faci, el e acolo. E acolo de secole, de o veșnicie, așteptând ca tu să devii conștient de el.

Poate din cauză că e acolo dintotdeauna, de aceea ai uitat de el. Ceea ce e evident e întotdeauna dat uitării. Adu-ţi aminte de el atunci când ai o stare de bine, o euforie; adu-ţi aminte de el când suferi, când ești nefericit. Adu-ţi aminte de el în orice ambianţă, în orice stare de spirit – adu-ţi încontinuu aminte de el. În curând vei fi capabil să rămâi centrat în el, nu va mai fi nevoie să-ţi amintești.

Iar ziua aceea e ziua cea mai mare din viaţa unui om. În ziua aceea te iluminezi. În ziua aceea te trezești. În ziua aceea Zorba se transformă în Buddha.

4

Croiește-ți drumul mergând

Atunci când vezi un asfinţit frumos, te bucuri de frumuseţea lui... când vezi un Buddha, bucură-te de omul acela, bucură-te de autenticitatea lui, de tăcere, bucură-te de adevărul la a cărui realizare a ajuns acel om, dar nu deveni un adept al său. Toţi adepţii se rătăcesc. Rămâi tu însuţi – căci acest om, Gautama Buddha, a găsit adevărul fiindcă a rămas el însuși. Toate aceste frumoase nume – Lao Tzu, Chuang Tzu, Lieh Tzu, Bodhidharma, Nagarjuna, Pitagora, Socrate, Heraclit –, toţi purtătorii acestor nume frumoase, care i-au inspirat pe mulţi oameni, n-au fost niciodată inspiraţi de nimeni. În felul acesta şi-au protejat ei originalitatea; aşa au rămas ei înșiși.

Anarhie nu înseamnă decât absenţa autorităţii, ceea ce e frumos. Dar în limbajul obișnuit, ea are înţelesul de absenţă a disciplinei. De ce confuzia aceasta? Ai putea vorbi despre disciplină, mai ales în relaţie cu rebeliunea?

Anarhie e unul dintre cele mai frumoase cuvinte din limbajul uman. Da, el înseamnă absenţa autorităţii.

Înseamnă că ești acceptat ca un individ independent; nu mai ești un sclav.

Întrebarea ta este: de ce, în mintea oamenilor, a căpătat *anarhie* conotaţia de absenţă a disciplinei? E un fenomen psihologic foarte simplu. Toată disciplina pe care ai cunoscut-o ţi-a fost impusă de autoritate. Autoritatea părinţilor te-a disciplinat – ce să mănânci, ce să nu mănânci, când să mănânci, când să te culci și când să te trezești. Ce să faci și ce să nu faci n-a fost niciodată chestiune de decizie a ta, proprie. Părinţii au fost prima ta autoritate, exact așa cum Dumnezeu Tatăl a fost prima autoritate pentru Adam și Eva. El era tatăl, ei erau copiii, iar el le spunea să nu mănânce din pomul cunoașterii, să nu mănânce din pomul vieţii veșnice. Autoritatea te disciplinează.

Apoi mai sunt profesorii din școală, preotul din biserică, din templu, rabinul din sinagogă și sunt cu toţii figuri autoritare. Trebuie să faci ce spun ei, altminteri vei fi pedepsit într-un fel sau altul, fie aici, fie după moarte.

În mod firesc, autoritatea și disciplina au început să fie asociate una cu alta. Așa că, ori de câte ori autoritatea e înlăturată, te gândești că acum nu mai ai nevoie de disciplină.

În realitate însă, când autoritatea e înlăturată, atunci e nevoie reală de disciplină. Acum nu mai e nimeni care să-ţi dea vreun ordin; e responsabilitatea ta să trăiești o viaţă ordonată, disciplinată. De ce? Fiindcă acela care trăiește fără ordine începe să se dezarticuleze, să-și piardă coeziunea. Viaţa sa începe să-și piardă armonia. Un om care nu cunoaște disciplina trăiește o viaţă care

nu poate fi numită cu adevărat omenească; el recade în lumea regnului animal.

Disciplina te face să fii unitar, îţi dă o anumită cristalizare. Iar fără cristalizarea aceea nu poţi să fii mai conștient. Autoritatea e sclavie pentru tine. Disciplină înseamnă să trăiești o viaţă organică, armonioasă.

Nu trebuie decât să vezi cum autoritatea a distrus omenirea de-a lungul secolelor. Începe chiar cu începuturile... A fost porunca autoritară a lui Dumnezeu ca Adam și Eva să nu mănânce din acești doi pomi ai cunoașterii și ai vieţii veșnice. Și care a fost rezultatul? Rezultatul a fost nesupunerea. Orice supunere care îţi e impusă cu forţa dă naștere în tine, dacă ai oarece vână, nesupunerii. Vrei să faci tocmai opusul.

Când am citit prima dată povestea lui Adam și a Evei și a izgonirii lor, m-am dus la tatăl meu și i-am arătat povestea. El mi-a zis: „Dar de ce mi-o arăţi mie?"

I-am spus: „Ţi-o arăt ca să înţelegi: fără nici un «trebuie» și nici un «nu trebuie», altminteri o să încalc poruncile. Nici măcar Dumnezeu n-a reușit; n-o să reușești. Povestea e foarte clară".

Mi-a zis: „Tragi concluzii foarte ciudate! Povestea e spusă pentru ca oamenii să nu încalce poruncile, iar tu tragi concluzia că povestea spune că oamenii n-ar trebui să fie autoritari".

I-am spus: „E cât se poate de clar – fiindcă în Grădina Edenului erau milioane de pomi; dacă Dumnezeu n-ar fi fost atât de prost, nu cred că Adam și Eva ar fi găsit până în ziua de azi pomul cunoașterii și pomul vieţii. El e responsabil pentru nesupunerea lor, iar dacă trebuie cineva

să fie pedepsit, acela e Dumnezeu. Așa că eu nu-ţi spun decât că, dacă-mi ceri să fac ceva, eu am să fac exact opusul, oricare ar fi consecinţele. Se poate să-mi fac rău mie, se poate să-ţi fac rău ţie, se poate să fac rău oricui, dar un lucru e clar: supunerea n-o să fie calea mea în viaţă. Poţi, fără îndoială, să-mi dai sfaturi, dar întotdeauna eu voi alege ce să fac sau să nu fac". Toată familia mea dădea în permanenţă de bucluc. Și era firesc...

În orașul meu era un râu foarte frumos. Dar era un râu de munte, așa că în sezonul ploilor devenea brusc prea mare, imens, iar vara se micșora. În timpul ploilor, curentul era atât de mare încât să treci râul înot însemna aproape să chemi moartea. Eu însă i-am spus tatălui meu: „Râul ăsta e o provocare continuă pentru mine. Așa că sunt gata – chiar dacă e să mor, am să trec râul ăsta atunci când va fi viitura mai mare".

Atunci ajunge lat de aproape 1,6 km și îţi trebuie cam trei, patru ore să-l traversezi. Iar curentul e atât de puternic, încât nu-l poţi traversa direct. Curentul te împinge mereu în josul râului, așa că atunci când ajungi – dacă mai ești viu –, ajungi undeva la 8–9,5 km mai jos pe malul celălalt. Și atunci trebuie să mergi pe jos 19 km în susul râului ca să poţi reveni în locul din care ai pornit inițial. Îţi ia o zi întreagă.

Tatăl meu mi-a zis: „Să nu faci asta".

I-am spus: „Văd că nu mă sfătuiești, ci îmi poruncești. Am s-o fac".

Toată familia a fost cuprinsă de agitaţie: „Tu ești atât de mic, iar ceea ce vrei să faci e primejdios. Nimeni

n-a mai încercat vreodată; nici cei mai buni înotători din oraș n-au îndrăznit".

I-am zis: „Asta o face să fie cu atât mai mult o provocare".

M-am împotrivit întregii familii. M-au și amenințat că, dacă mă întorceam viu, n-aveau să mă lase să mai intru în casă. Le-am spus: „Nu-i nimic. Am să stau afară din casă".

A fost dificil, Am trecut prin momente în care mi-am zis: „S-ar putea să nu mai ajung pe malul celălalt". A fost foarte solicitant, extenuant, dar am reușit. Și apoi a trebuit să merg pe jos 19 km în susul râului.

Spre seară m-am întors. N-am intrat în casă, m-am așezat pe trepte. Au fost cu toții mirați să mă vadă, să vadă că mă întorsesem viu. Mama m-a întrebat: „De ce nu intri în casă?"

I-am spus: „Ai pus condiția ca, și dacă mă întorc viu, să nu mai intru în casă. Așa că stau pe scări. Dacă aveți ceva împotrivă, pot să stau pe drum".

Tatăl meu a venit și m-a luat în casă. Mi-a zis: „Ne pare rău. Nu ne-am așteptat nici o clipă să reușești. Nu știi în ce agonie am rămas toată ziua".

I-am spus: „Dar extazul pe care l-am simțit eu – în comparație cu el, agonia ta nu înseamnă nimic. Sugestia mea e ca data viitoare să vii și tu cu mine. Îi invit pe toți unchii să vină cu mine. E un efort uriaș, însă odată dus până la capăt, ceva în tine se cristalizează. Mă simt mai puternic ca niciodată!"

La școală era încontinuu o problemă, fiindcă nu credeam în autoritate.

Am iubit pălăriile încă de când eram mic, dar la școală a trebuit să renunţ la ele, fiindcă erau obligatorii; nu puteai veni la școală fără pălărie. Familia mea mi-a zis: „Dar ţie îţi plac atât de mult pălăriile!“

I-am spus: „Îmi plac pălăriile, dar libertatea o iubesc mai mult... chiar mai mult decât îmi iubesc capul! Dacă trebuie să-mi pierd capul, am să-l pierd de bunăvoie, dar nu pot să-mi pierd libertatea. Am fost chemat de director să mă duc mâine la el și abia aștept întâlnirea“.

Directorul credea că o să mă amenințe și cu asta treaba e rezolvată. Am intrat în cabinetul lui și i-am zis: „Înainte să începi să mă amenințI – și știu că ai obiceiul să apelezi la pedepse corporale –, să știi că dacă-mi faci vreun rău, mă duc direct la secţia de poliţie. Pedeapsa corporală a fost scoasă în afara legii, e ilegală; îţi vei provoca necazuri fără să fie nevoie. Eu nu vreau să dai de necaz. Așa că, mai întâi, uită tot ce aveai de gând să faci. De la bărbat la bărbat, să discutăm întreaga chestiune. Dacă poţi să mă convingi... mie îmi plac foarte mult pălăriile, însă dacă îmi poruncești pur și simplu, atunci nu e chip să mă faci să port pălării“. L-am întrebat: „Ce legătură are pălăria cu educaţia? Mărește ea inteligența unui om?“

Mi-a răspuns: „Nu mi-am pus niciodată întrebarea asta“.

I-am zis: „Atunci gândește-te, iscodește; consultă autorităţi mai înalte. Trebuie să-mi demonstrezi că pălăria are vreo relevanţă. Eu am venit la școală să fiu educat. Dacă pălăria ajută inteligența, sunt absolut dispus s-o port. Dar trebuie să dovedești asta“.

În India, punjabi sunt singurii oameni care poartă mereu acoperământ pe cap. Ei folosesc turbane; lucrul acesta face parte din religia lor. Un sikh trebuie să poarte acoperământul, altfel nu e un sikh. Și au reputaţia de a fi cei mai neinteligenţi oameni din ţară. Bengali sunt cei care nu poartă nimic pe cap și au reputaţia de a fi cei mai inteligenţi oameni din ţară. Nici un singur punjabi n-a dovedit o inteligenţă de renume mondial. Punjabi n-au primit Premii Nobel. Însă bengali au căpătat recunoaștere mondială. Ei au primit Premiul Nobel pentru știinţă, Premiul Nobel pentru literatură și tot felul de alte premii.

I-am spus directorului: „Aceasta dovedește că turbanele obstrucţionează inteligenţa bieţilor sikh. Bengali, fără nici o căciulă, fără nici un turban, fără nici o pălărie, par să aibă minţi mai vioaie, sunt mai inteligenţi. Ei au creat cea mai bună literatură din toată India, cea mai bună poezie, cea mai bună artă, iar limbajul lor e o frumuseţe. Chiar și când doi bengali se ceartă, nu te poţi gândi că se ceartă, limba lor are o dulceaţă".

Directorul mi-a zis: „O să te chem când o să am răspunsul, dar pari să fii un caz dificil".

I-am spus: „Așa e. Dar cheamă-mă numai când ai dovada".

Am rămas fără acoperământ pe cap de-a lungul tuturor anilor de școală. Cum era firesc, mulţi alţi elevi au încetat să mai poarte berete. Într-o zi, directorul m-a chemat și mi-a zis: „Asta e prea de tot! Nu porţi beretă și răspândești un fel de rebeliune, de nesupunere. Acum nici alţii nu mai poartă berete".

I-am zis: „Eu n-am spus nimănui nimic; sunt liberi să poarte sau să nu poarte beretă. Un lucru e clar, nu mi-ai adus nici un argument să-mi dovedești că ajută inteligența. Îți pot spune că n-ar trebui să porți nici tu pălărie! E sub demnitatea ta. De ce-ți distrugi inteligența fără nici un motiv?“

În colegiu purtam o robă lungă, cu un *lungi* înfășurat în jurul corpului, așa cum se poartă în India, și fără nasturi la robă, astfel că pieptul era dezgolit. Și eram foarte sănătos și robust, aveam vreo optzeci și șase de kilograme. Directorul mi-a zis: „E împotriva codului vestimentar să vii la colegiu fără nasturi“.

I-am spus: „Atunci schimbă codul vestimentar, fiindcă pieptul meu are nevoie de aer. Iar eu hotărăsc în funcție de nevoile mele, nu în funcție de ideea altcuiva cu privire la etichetă“.

În primul an de colegiu, am câștigat concursul universitar de dezbateri pe toată India, iar profesorul însărcinat – a murit între timp, Indrabahadur Khare – era un om îmbrăcat cum se cuvine. Tot ce ținea de el era așa cum se cuvine. M-a dus la un studio foto din apropiere de colegiu, fiindcă voiau să-mi apară poza în ziare, în reviste și în special în revista colegiului: câștigasem concursul pe toată India și eram abia în anul întâi de colegiu. Dar el a fost încordat tot drumul până acolo. Când am intrat în studio, mi-a zis: „Scuză-mă, dar fără nasturi cum o să arăți în fotografie?“

I-am spus: „Am să arăt ca mine! N-ai câștigat tu dezbaterea, eu am câștigat-o. Iar când dezbăteam nu aveam nasturi, deci care e problema acum? Dacă pot să

câștig dezbaterea fără nasturi, înseamnă că fotografia mea trebuie să fie fără nasturi!"

Mi-a zis: „Fă lucrul următor" – era un om de statură foarte mică –, „ia haina mea, o să-ţi vină. Pune-o peste roba ta și o să arate frumos".

I-am spus: „Atunci mai bine treci tu aici și o să arate cum nu se poate mai nimerit. Fă tu poza".

Mi-a zis: „Asta nu se poate. Se va obiecta. Directorul va spune: «Asta e fotografia ta, iar...»"

Și-atunci i-am zis: „Ar trebui să reţii, fotografia mea trebuie să arate ca mine. Nu pot să folosesc haina ta. Ori ies în fotografie fără nasturi, ori nu mă interesează să fac nici o fotografie. Hotărăște tu".

A trebuit să hotărască în favoarea unui lucru foarte nelalocul lui. Mi-a zis: „N-am mai făcut niciodată un lucru nelalocul lui și nu permit niciodată nimănui să facă nimic nelalocul lui. Dar tu pari ciudat".

I-am spus: „Nu e nelalocul lui!" Fiecare copil se naște gol – e cât se poate de la locul lui. Fiecare animal e gol, iar asta e cât se poate de la locul său. Dar există oameni dependenţi de a face lucrurile în mod cuviincios.

Am auzit că în Anglia de pe vremea Victoriei, doamnele își îmbrăcau câinii, fiindcă nu se cădea ca o doamnă să aibă lângă ea un câine dezbrăcat. Iar câinele nu știe nimic despre bunele maniere – dacă un câine întâlnește o doamnă din specia lui, s-ar putea să aibă o erecţie, lucru cât se poate de necuvenit în public. Ar putea chiar încerca să facă dragoste – în public! Nu, trebuie acoperit în totalitate. Nu poate să aibă o erecţie în public, nu poate să facă dragoste în public din cauza hainelor. Și veţi fi

surprinși: până și picioarele scaunelor erau acoperite cu haine – fiindcă sunt „picioare", iar picioarele unei doamne nu trebuie să se vadă. Prostia omenească e nesfârșită.

Am luptat împotriva autorității toată viața. Dar n-am uitat niciodată diferența – dimpotrivă, cu cât am luptat mai mult împotriva cuiva care-mi impunea autoritatea lui, cu atât am încercat de unul singur să fiu disciplinat. Fiindcă acum sunt singur, nu mă poate disciplina nimeni, trebuie să mă disciplinez eu însumi; în caz contrar voi începe să mă dezintegrez, nu voi putea să am o individualitate integrată.

Eu cred în disciplină.

Cuvântul „disciplină" e foarte frumos. El vine de la o rădăcină care înseamnă învățare: un om al disciplinei e un om care învață mereu, un om care e întotdeauna gata să învețe. E un om care e mereu deschis să învețe fără prejudecăți, fără concluzii preconcepute. Un bigot nu poate să învețe. Un creștin nu poate să învețe, un hindus nu poate să învețe, un budist nu poate să învețe. Ei au acceptat deja concluziile fără nici o experiență proprie în acest sens. Sunt oameni închiși.

Disciplină înseamnă că rămâi deschis. Cuvântul vine de la aceeași rădăcină ca și *discipol*. Discipol înseamnă cineva care e gata să învețe. Discipol înseamnă cineva care nu e habotnic, care nu e dominat de prejudecăți, care nu are credințe neverificate prin experiență proprie, care știe ce știe și care știe ce nu știe; toate acestea îi sunt foarte limpezi. Iar când deasupra ta nu există nici o autoritate, atunci tu ești autoritatea – o responsabilitate imensă, o mare libertate.

Ai spus odată că avem o lume foarte frumoasă, care însă e pe mâinile cui nu trebuie. Aprob lucrul acesta cu toată ființa mea. Îl simt. Dar cum putem opri acele mâini lacome care torturează natura și înrobesc ființele umane, dacă nu ne luptăm și nu ne batem? Nu este distrugerea vechiului necesară pentru construirea noului?

Aceasta este una dintre cele mai vechi capcane în care a căzut omul iar și iar. Da, spun că lumea e una foarte frumoasă, dar că e pe mâinile cui nu trebuie – imediat mintea ta începe să se gândească cum să distrugă acei oameni malefici, cum să ia lumea din mâinile lor. În loc să te transformi pe tine, în loc să-ţi transformi mintea proprie, tu începi imediat să gândești în termeni de politică. Eu vorbesc religios, tu interpretezi imediat în mod politic ce spun eu.

Și pare logic, fiindcă pare cât se poate de îndreptăţit: „Cum putem opri acele mâini lacome care torturează natura și înrobesc ființele umane, dacă nu ne luptăm și nu ne batem?“ Dar dacă te lupţi și te baţi, ai impresia că vei putea să transformi lumea și situaţia în care se află ea? Luptându-te și bătându-te nu vei face decât să devii asemenea celor împotriva cărora lupţi; aceasta este una dintre legile fundamentale ale vieţii. Alege-ţi dușmanii cu foarte mare atenţie! Prietenii ţi-i poţi alege fără să-ţi pese. Nu ai de ce să-ţi faci griji în legătură cu prietenii, fiindcă nu aceștia au impact asupra ta, ei nu se întipăresc în mintea ta așa cum o fac dușmanii. Cu dușmanul trebuie să ai mare grijă, căci cu el te vei lupta. În luptă va trebui să folosești aceleași strategii, aceleași tactici ca el și vei folosi

strategiile și tacticile acelea ani și ani la rând. Ele te vor condiţiona. Așa se întâmplă mereu, de secole.

Iosif Stalin s-a dovedit a fi un ţar mult mai primejdios decât ţarii care conduseseră Rusia înainte să preia comunismul conducerea. De ce? Fiindcă învăţase strategia de la ţari. Luptând cu ţarii, a trebuit să înveţe căile și mijloacele întrebuinţate de aceștia. După ce o viaţă întreagă se luptase, recursese la violenţă, în momentul în care a venit la putere, Stalin era un ţar, evident cu mult mai periculos, fiindcă ieșise biruitor împotriva ţarilor, ceea ce înseamnă că era mai viclean decât ei, mai violent, mai ambiţios, mai machiavelic, altminteri i-ar fi fost imposibil să învingă ţarii.

Și a făcut același lucru, la o scară mult mai mare: a depășit toţi ţarii! Toţi ţarii puși la un loc nu săvârșiseră niciodată atâta violenţă, nu uciseseră atât de mult cât a făcut-o Stalin singur. Învăţase lecţia atât de bine, încât se bănuiește că Lenin, conducătorul revoluţiei, a fost otrăvit, încetul cu încetul, de Iosif Stalin, sub pretextul că i se administrează medicamente. Era bolnav, iar sub pretextul tratamentului a fost treptat otrăvit și ucis. Câtă vreme Lenin era în viaţă, Stalin rămânea omul numărul trei, fiindcă mai exista un om, Lev Troţki, care era numărul doi. Așa că primul lucru era cum să-l elimine pe Lenin – l-a ucis pe Lenin –, iar al doilea era cum să-l omoare pe Troţki. L-a ucis și pe Troţki, iar după aceea puterea a ajuns în mâinile lui, iar odată aflat la putere a început să omoare pe toată lumea. Toţi membrii Politbiuro-ului, membrii comuniști din înalta conducere,

au fost uciși, pe rând, de Stalin. Din cauză că știau cu toţii strategiile, a trebuit să fie înlăturaţi.

Lucrul acesta s-a întâmplat cu toate revoluţiile din lume.

Când spun că lumea aceasta e o lume foarte frumoasă, dar că e pe mâinile cui nu trebuie, ceea ce vreau să spun nu e că trebuie să porniţi la luptă împotriva celor în ale căror mâini se află ea. Eu vreau să spun doar atât: vă rog să nu fiţi voi acei oameni care distrug lumea, atâta tot.

Eu nu îndemn la revoluţii, eu îndemn la rebeliune, iar diferenţa e foarte mare. Revoluţia e politică, rebeliunea e religioasă. Revoluţia cere să vă organizaţi într-un partid, într-o armată și să luptaţi împotriva dușmanilor. Rebeliune înseamnă să fiţi rebeli ca indivizi; pur și simplu abandonaţi acest obicei. Măcar voi n-ar trebui să distrugeţi natura.

Iar dacă tot mai mulţi și mai mulţi oameni se retrag din societate, lumea poate fi salvată. Aceea va fi o adevărată revoluţie – nonpolitică; ea va fi spirituală. Dacă tot mai mulţi oameni lasă în urmă vechea minte și modalităţile ei de a acţiona, dacă tot mai mulţi oameni devin iubitori, dacă tot mai mulţi oameni sunt neambiţioși, dacă tot mai mulţi oameni își pierd interesul faţă de politică, faţă de prestigiu, faţă de respectabilitate...

Asta este sannyasul. Sannyas înseamnă să renunţi la jocul vechi, mârșav și să-ţi trăiești viaţa pe cont propriu. Nu e o luptă împotriva vechiului, înseamnă pur și simplu să ieșiţi din ghearele vechiului – iar acesta este singurul mod de a-l șubrezi, singurul mod de a-l distruge. Dacă milioane de oameni din lume ar ieși, pur și simplu, din

mâinile politicienilor, politicienii ar muri de la sine. Nu poţi lupta împotriva lor. Dacă lupţi, devii la rândul tău un politician. Dacă te baţi cu ei, devii la rândul tău lacom, ambiţios; în felul acesta nu rezolvi nimic.

Retrage-te din societate. Și ai la dispoziţie o viaţă scurtă: s-ar putea să fii aici timp de cincizeci, șaizeci, șaptezeci de ani – nu poţi spera că vei putea să transformi lumea, dar poţi spera să te bucuri de lumea aceasta și s-o iubești.

Folosește viaţa aceasta ca pe o ocazie de a celebra cât mai mult cu putinţă. N-o irosi bătându-te și luptându-te.

Eu nu creez aici o forţă politică, nu, absolut deloc. Toate revoluţiile politice au eșuat atât de total, încât numai orbii mai pot crede în ele. Cei care au ochi vor avea inevitabil o învăţătură nouă de oferit. Abordarea aceasta e una nouă! A mai fost pusă în practică și în trecut, dar nu pe o scară largă. Noi trebuie să o aplicăm pe o scară foarte largă – milioane de oameni trebuie să se retragă din societate! Când spun să vă retrageţi din societate, nu vreau să spun că trebuie să părăsiţi societatea și să plecaţi în munţi. Trăiţi în societate, dar părăsiţi ambiţia, părăsiţi lăcomia, părăsiţi ura. Trăiţi în societate și fiţi iubitori, și trăiţi în societate fără să deveniţi cineva.

Aceasta este esenţa pură a sannyasului: să trăiești fără să fii cineva, fără lăcomie, fără ambiţie. Și atunci te poţi bucura și poţi celebra. Iar celebrând și bucurându-te, vei răspândi undele de extaz către ceilalţi oameni.

Putem schimba întreaga lume, dar nu prin bătălii – nu de data asta. Ajunge! Trebuie să schimbăm lumea aceasta

prin celebrare, prin dans, prin cântec, prin muzică, prin meditaţie, prin iubire, nu prin luptă.

Vechiul trebuie, fără îndoială, să înceteze pentru ca noul să poată exista, dar te rog să nu interpretezi greșit ceea ce spun eu.

Cel care a pus întrebarea este italian, iar realitatea este că Italia modernă este mult prea politică; întreaga gândire este politică. Mintea italienească este în întregime obsedată de politică. Poate că unul dintre motive e acela că sunt sătui până-n gât de Vatican și de papă și de toate prostiile astea. Le-a ajuns până peste cap și acum au luat-o către extrema cealaltă.

Cu siguranţă, vechiul trebuie să înceteze – dar vechiul e în tine, nu în afara ta. Eu nu vorbesc despre vechea structură a societăţii; eu vorbesc despre vechea structură a minţii tale, care trebuie să înceteze să mai existe, ca să-și poată face apariţia noul. Iar dacă o singură persoană renunţă la vechea structură a minţii, ea creează un spaţiu atât de mare în care ceilalţi să-și transforme viaţa, încât e incredibil, inimaginabil, uluitor. O singură persoană care se transformă pe sine devine un element declanșator; apoi mulţi alţii încep să se schimbe. Prezenţa sa devine un agent catalizator.

Aceasta este rebeliunea pe care o predau eu: leapădă vechea structură, leapădă vechea lăcomie, leapădă vechiul idealism. Devino o persoană tăcută, meditativă, iubitoare; fii mai mult în dans și apoi vezi ce se întâmplă. Cineva, mai devreme sau mai târziu, ţi se va alătura inevitabil în dansul tău, iar după aceea tot mai mulţi și mai mulţi oameni. Așa s-a întâmplat aici.

Lao Tzu spune că nu e nevoie să ieși din camera ta; totul se poate întâmpla în timp ce trăiești în camera ta. Însă Lao Tzu a trebuit să iasă în lume. El mergea din sat în sat, călare pe bivolul lui. Eu i-am urmat întru totul sfatul – nu ies niciodată din camera mea. Îmi duc viaţa în camera mea, iar voi aţi venit cu toţii din diverse colţuri ale lumii. E un miracol! De ce-aţi venit? Și mult mai mulţi alţii sunt pe drum; vor ajunge în curând. Locul acesta va deveni o forţă extraordinară în lume, o forţă transformatoare în lume. Se va petrece o explozie spirituală – însă noi nu vom lupta cu nimeni și nu ne vom bate cu nimeni.

Eu nu am înclinaţii politice. Sunt cu totul împotriva politicii. Da, vechiul trebuie să înceteze pentru ca noul să existe – dar vechiul trebuie să înceteze înăuntrul vostru și atunci noul își va face apariţia. Iar odată ce noul apare în voi, el e molipsitor, e contagios; el începe să se răspândească spre alţi oameni.

Bucuria e contagioasă! Râzi, și vei vedea că și alţii vor începe să râdă. La fel e și în cazul tristeţii: fii trist, iar cineva care se va uita la faţa ta lungă se va întrista brusc. Nu suntem separaţi, suntem legaţi, așa că atunci când inima cuiva începe să râdă, multe alte inimi sunt atinse – uneori chiar inimi aflate la depărtare.

Voi aţi venit din locuri foarte îndepărtate; cumva râsul meu a ajuns la voi, cumva iubirea mea a ajuns la voi. Cumva, în vreun fel misterios, fiinţa mea v-a atins fiinţa și aţi venit aici în ciuda tuturor dificultăţilor. O mie de obstacole au fost ridicate și vor fi ridicate tot mai multe și mai multe. Cu toate că eu nu lupt împotriva nimănui,

celor de la putere tot le e frică, din cauză că ei nu pot concepe că poate exista un om care nu are înclinaţii politice. Ei nu pot crede că poate exista un om care poate atrage mii de oameni și care nu va folosi puterea acestor oameni ca să obţină o oarecare putere politică, un anumit statut politic. Nu pot crede una ca asta! Cum să creadă? Ei nu pot înţelege decât în felul lor.

Așa că politicienilor le e frică și ridică tot felul de bariere, însă asta nu va opri pe nimeni să vină. De fapt, asta îmi va fi de un ajutor imens! Va deveni o provocare pentru toţi oamenii curajoși. Poate împiedica câţiva lași – și e bine că-i împiedică, fiindcă nu vor fi de nici un folos aici. De fapt, va fi un fel de triere: numai cei care pot beneficia datorită prezenţei mele vor ajunge aici. Așa că e bine; e bine că se ridică obstacole, oricare ar fi ele.

Dar eu nu vă învăţ să luptaţi împotriva a nimic. Ori de câte ori luptaţi împotriva a ceva, deveniţi reacţionari – fiindcă *chiar este* o reacţie; devii obsedat de ceva, ești împotriva acelui lucru. Și după aceea există toate șansele ca lucrul împotriva căruia ești să ajungă să te domine – poate într-un mod negativ, însă te va domina.

Friedrich Nietzsche a fost foarte pornit împotriva lui Iisus Hristos. Însă analizându-l pe Nietzsche, eu am observat că Iisus lăsase o urmă profundă asupra lui, tocmai din cauza acestei împotriviri. Era obsedat; realmente încerca să devină el însuși un Iisus Hristos. Marea sa carte, *Așa grăit-a Zarathustra*, reprezintă un efort de a crea o nouă evanghelie. Limbajul pe care-l folosește, metaforele pe care le folosește, poezia sa, toate amintesc fără îndoială de Iisus Hristos, iar Nietzsche era

foarte înverșunat împotriva lui. Nu rata nici o ocazie – dacă-l putea condamna pe Iisus, îl condamna imediat, însă te duce cu gândul iar și iar la Iisus. Era obsedat.

Când a înnebunit, în ultima parte a vieţii sale, a început chiar să-și semneze scrisorile cu „Antihristul Friedrich Nietzsche". N-a putut să-l uite pe Hhristos nici când a înnebunit. Mai întâi scria „Antihristul", apoi semna. Se poate vedea obsesia, gelozia profundă pe Iisus care l-a dominat toată viaţa. I-a distrus imensa lui creativitate. Ar fi putut să fie un rebel, dar s-a redus pe sine la un reacţionar. Ar fi putut să aducă ceva nou în lume, dar n-a putut. A rămas obsedat de Iisus.

Nu sunt împotriva a nimic și a nimănui. Nu vreau să fiţi liberi *în raport cu* ceva, ci vreau să fiţi liberi și-atât. Vedeţi diferenţa: *libertatea în raport cu ceva* nu e niciodată totală; acel în „raport cu" o ţine captivă în trecut. Libertatea în raport cu ceva nu poate fi niciodată libertate adevărată. Nici *libertatea în favoarea a ceva* nu poate fi vreodată libertate adevărată, căci așa ceva nu e decât căutarea unei noi sclavii. Iar această *libertate în raport cu* și *libertate în favoarea a* merg aproape întotdeauna mână în mână, ca două feţe ale aceleiași monede.

Eu vă învăţ libertatea simplă, nici în raport cu ceva, nici în favoarea a ceva; nici împotriva trecutului, nici în favoarea viitorului, ci doar să fiţi în prezent.

Părinții mei sunt foarte dezamăgiți de mine, își fac griji încontinuu. Datorită lor am putut eu să fiu aici, și-atunci cum aș putea să-mi întorc fața de la ei? Ce le datorez părinților mei?

Necazul cu familia e că, în timp ce copiii ies din copilărie, părinţii nu ies niciodată din rolul lor de părinţi. Omul nu a învăţat nici până acum că rolul de părinte nu e ceva de care trebuie să te agăţi la nesfârșit. Când copilul devine un adult, rolul tău de părinte s-a sfârșit. Copilul avea nevoie să-i fii părinte, era neajutorat. Avea nevoie de mamă, de tată, de protecţia lor; dar când copilul poate să stea pe propriile picioare, părinţii trebuie să înveţe să se retragă din viaţa copilului.

Iar din cauză că părinţii nu se retrag niciodată din viaţa copilului, ei își provoacă și le provoacă și copiilor o stare permanentă de neliniște. Distrug, dau naștere sentimentului de vinovăţie; dincolo de o anumită limită nu mai sunt de ajutor.

A fi părinte e o mare artă – a da naștere copiilor nu înseamnă nimic, orice animal o poate face; e un proces natural, biologic, instinctiv. A da naștere unui copil nu e mare scofală, nu e nimic special; e ceva foarte comun. Dar a fi părinte e ceva extraordinar; foarte puţini oameni sunt cu adevărat capabili să fie părinţi.

Iar criteriul e acela că adevăraţii părinţi vor acorda libertate. Ei nu-și vor impune voinţa asupra copiluui, nu-i vor acapara spaţiul. Încă de la început, efortul lor va fi acela de a ajuta copilul să fie el însuși. Ei sunt acolo ca să ofere sprijin, întărire, ocrotire, dar nu să-și impună ideile

proprii, nu să-i spună ce să facă și ce să nu facă. Nu se află acolo ca să transforme copilul în sclav.

Însă asta fac întruna părinţii din toată lumea: întregul lor efort e acela de a-și împlini ambiţiile prin copil. Bineînţeles că nimeni nu și-a putut împlini vreodată ambiţiile, așa că fiecare părinte e răvășit. Știe că moartea se apropie cu fiecare zi, simte cum moartea ia tot mai mult proporţii, în timp ce viaţa se scurtează, iar ambiţiile lui sunt încă neîmplinite, dorinţele lui sunt încă nerealizate. Știe că a eșuat. E perfect conștient de faptul că va muri cu mâinile goale. Exact așa cum a venit pe lume, cu mâinile goale, tot așa va și pleca.

Acum întreaga lui strădanie e să-și sădească ambiţiile în copil. El va pleca, dar copilul va trăi după cum își dorește părintele. Ceea ce n-a putut acesta din urmă să facă, va putea face copilul. Cel puţin prin copil își va împlini anumite visuri.

Însă acest lucru nu se va întâmpla. Singurul lucru care se va întâmpla va fi că și copilul va rămâne la fel de neîmplinit precum părintele său și va face același lucru, la rândul său, copiilor lui. Lucrul acesta se perpetuează de generaţii. Ne transmitem mai departe bolile; ne contaminăm copiii cu ideile noastre, idei care nu și-au dovedit valabilitatea în timpul vieţii noastre.

Cineva a trăit ca un creștin, iar din viaţa lui se poate vedea că nu i s-a tras nici o fericire din asta; altcineva a trăit ca un hindus și poţi să vezi cu ochiul liber că viaţa lui e un iad; însă acești oameni vor ca și copiii lor să fie hinduși sau creștini sau musulmani. Cât de inconștient e omul!

Am auzit:

Un om foarte trist, sumbru s-a dus la un doctor din Londra. Așezându-se pe un scaun din sala de așteptare și ignorându-i posac pe ceilalți pacienți, și-a așteptat rândul. În cele din urmă doctorul i-a făcut semn să vină în cabinetul lui, unde, după o examinare atentă, omul a părut mai sobru, trist și nefericit ca niciodată.

„Nu ai nici o problemă de sănătate", i-a explicat doctorul, „nu ești decât deprimat. Tot ce-ți trebuie e să uiți puțin de muncă și de griji. Ieși în oraș și du-te la un film cu Charlie Chaplin și descrețește-ți fruntea!"

O mare tristețe s-a așternut pe fața omului aceluia mărunt de statură. „Păi eu sunt Charlie Chaplin!", a zis el.

E o lume foarte ciudată! Nu cunoști viețile reale ale celorlalți; tot ce cunoști e masca lor. Îi vezi la biserică, îi vezi în cluburi, în hoteluri, în discoteci și ți se pare că toată lumea se bucură, toată lumea duce o viață de vis, mai puțin tu – bineînțeles, fiindcă știi cât de nefericit ești tu în sinea ta. Și la fel stau lucrurile în cazul tuturor celorlalți! Cu toții poartă măști, îi amăgesc pe ceilalți, dar cum să te poți amăgi pe tine însuți? Știi că masca nu e fața ta autentică.

Însă părinții se prefac neîncetat în fața copiilor lor, continuă să-și amăgească propriii copii. Nu sunt autentici nici măcar cu propriii lor copii! Nu vor mărturisi că viața lor e un eșec; dimpotrivă, se vor preface că aceasta a fost

încununată de succes. Și ar vrea ca și copiii lor să trăiască la fel cum au trăit ei.

Spui: „Părinţii mei sunt foarte dezamăgiţi de mine...“ Nu-ţi face nici un fel de griji, toţi părinţii sunt dezamăgiţi de copiii lor! Și spun toţi, fără excepţie. Chiar și părinţii lui Gautama Buddha au fost foarte dezamăgiţi de el; părinţii lui Iisus Hristos au fost foarte dezamăgiţi de el, evident. Trăiseră într-un anumit fel – erau evrei ortodocși –, iar fiul acesta, Iisus acesta, se ridica împotriva multor convenţii și idei tradiţionale. Tatăl lui Iisus, Iosif, sperase probabil că acum, când el îmbătrânea, fiul său îl va ajuta în tâmplărie, îl va ajuta în munca sa, în atelier – iar netotul de fiu-său începe să vorbească despre Împărăţia lui Dumnezeu! Crezi că el a fost fericit la bătrâneţe?

Tatăl lui Gautama Buddha era foarte bătrân și nu avea decât un fiu, și acela născut când el era foarte bătrân. Toată viaţa așteptase și se rugase și se închinase și făcuse tot felul de ritualuri religioase ca să aibă un copil, căci cui avea să rămână marele său regat? Și apoi, într-o zi, fiul dispare din palat. Crezi că a fost fericit? A fost foarte furios, furios la culme, l-ar fi omorât pe Gautama Buddha dacă l-ar fi găsit! Poliţia lui, detectivii lui îl căutau prin tot regatul. „Unde se ascunde? Aduceţi-mi-l!“

Iar Buddha știa asta, știa că agenţii tatălui său l-ar fi prins, de aceea primul lucru pe care l-a făcut a fost să treacă graniţa regatului tatălui său; a fugit în alt regat și timp de doisprezece ani nu s-a auzit nimic despre el. Când s-a iluminat, s-a întors acasă ca să-și împărtășească bucuria, să-i spună tatălui că „am sosit acasă“, că „am ajuns

la realizare", că „am cunoscut adevărul, iar aceasta este calea către el".

Însă tatăl era extrem de furios, tremura din toate încheieturile – era bătrân, foarte bătrân. A urlat la Buddha, zicându-i: „Ești o rușine pe obrazul meu!" L-a văzut pe Buddha – acesta stătea acolo îmbrăcat într-o robă de cerșetor, cu un bol pentru cerșit – și i-a zis: „Cum îndrăznești să stai în faţa mea ca un cerșetor? Ești fiu de împărat, iar în familia noastră n-a fost picior de cerșetor! Tatăl meu a fost împărat, tatăl său de asemenea, de secole suntem împăraţi! Tu ai făcut de rușine tradiţia!"

Buddha l-a ascultat o jumătate de oră, fără să spună o vorbă. Când tatălui i s-a terminat combustibilul, când s-a domolit puţin... avea lacrimi în ochi, lacrimi de furie, de frustrare... atunci Buddha i-a zis: „Nu-ţi cer decât o favoare. Te rog să-ţi ștergi lacrimile și să te uiţi la mine: nu mai sunt același om care a plecat de-acasă. Sunt total transformat, dar ochii tăi sunt atât de plini de lacrimi încât nu poţi să vezi. Tu încă vorbești cuiva care nu mai există! Omul acela a murit".

Vorbele acestea au declanșat un nou val de furie din partea tatălui, acesta zicând: „Vrei să mă înveţi tu pe mine? Crezi că sunt prost? Nu-mi recunosc eu propriul fiu? Sângele meu îţi curge în vene, iar eu nu pot să te recunosc?"

Buddha i-a zis: „Te rog să nu mă înţelegi greșit. Corpul îţi aparţine fără îndoială, dar nu și conștiinţa mea. Iar conștiinţa, nu corpul reprezintă realitatea mea. Ai dreptate când spui că tatăl tău a fost împărat și că și tatăl acestuia a fost împărat, însă din câte știu eu despre mine,

eu am fost cerșetor în viaţa mea trecută și am fost cerșetor și în altă viaţă anterioară, fiindcă am căutat adevărul. Corpul meu a venit prin tine, dar tu n-ai fost decât ca un pasaj. Nu tu m-ai creat; tu ai fost un mijloc, iar conștiinţa mea nu are nimic de-a face cu conștiinţa ta. Ceea ce spun e că acum am venit acasă cu o conștiinţă nouă, am trecut printr-o renaștere, *Privește-mă* numai, privește-mi bucuria!"

Tatăl s-a uitat la fiu, nevenindu-i să creadă ce spunea acesta. Dar un lucru era cu siguranţă adevărat: el era din cale-afară de furios, dar fiul său nu reacţionase câtuși de puţin. Lucrul acesta era cu totul nou, doar el își cunoștea fiul; dacă el ar mai fi fost cel de demult, s-ar fi înfuriat la fel de rău ca tatăl său – sau poate chiar mai mult, fiindcă era tânăr, iar sângele lui era mai fierbinte decât cel al tatălui său. Dar el nu era furios deloc, pe faţa lui era o pace desăvârșită, o mare liniște. Era netulburat, neafectat de furia tatălui său. Tatăl fusese agresiv cu el, însă el nu părea să fie deloc afectat. Atunci și-a șters lacrimile din ochii lui bătrâni, s-a uitat din nou la el, a văzut gentileţea nouă...

Părinţii tăi vor fi dezamăgiţi de tine, fiindcă ei au încercat, probabil, să-și împlinească prin tine niște așteptări. Acum, că ai devenit sannyasin, s-a ales praful de toate așteptările lor. E firesc să fie dezamăgiţi. Dar nu te simţi vinovat din cauza asta, fiindcă altminteri îţi vor distruge bucuria, tăcerea, creșterea. Rămâi netulburat, nu-ţi face griji. Nu trebuie să simţi nici o vinovăţie. Viaţa ta e a ta și trebuie să trăiești conform luminii tale proprii.

Iar după ce vei ajunge la sursa bucuriei, la beatitudinea lăuntrică, du-te și împărtășește cu ei. Se vor mânia – tu așteaptă, fiindcă mânia nu e ceva permanent; ea vine ca un nor și trece. Așteaptă! Du-te, fii cu ei, dar numai atunci când ești sigur că poţi rămâne calm, numai când știi că nimic nu va da naștere nici unei reacţii în tine, numai când știi că vei putea să răspunzi cu iubire în ciuda furiei lor. Acesta e singurul mod în care îi poţi ajuta.

Spui: „Își fac griji încontinuu". Asta e treaba lor! Și să nu crezi că. dacă ai fi făcut ce spuneau ei. nu și-ar fi făcut griji. Tot și-ar fi făcut griji; asta e condiţionarea lor. Pesemne că părinţii lor își făceau griji, și părinţii părinţilor lor trebuie să-și fi făcut griji; asta e moștenirea lor. Tu i-ai dezamăgit, pentru că tu nu-ţi mai faci griji. Ai apucat-o pe căi greșite! Sunt nefericiţi, părinţii lor au fost nefericiţi și așa mai departe... până la Adam și Eva! Tu ai apucat pe un drum greșit, de aici marea îngrijorare.

Dar dacă începi să-ţi faci griji, pierzi o oportunitate, iar ei te vor trage din nou în aceeași mlaștină. Se vor simţi bine, se vor bucura că te-ai întors la vechiul fel de a fi, la felul tradiţional, convenţional, dar asta nu-i va ajuta cu nimic și nici ţie nu-ţi va fi de nici un ajutor.

Dacă rămâi independent, dacă ajungi la parfumul libertăţii, dacă devii mai meditativ – și de aceea te afli aici, ca să devii mai meditativ, să fii mai tăcut, mai iubitor, mai beatific –, atunci într-o zi îţi poţi împărtăși beatitudinea. Ca s-o împărtășești trebuie ca mai întâi să o ai; nu poţi împărtăși decât ceea ce ai deja. Pentru moment poţi și tu să-ţi faci griji, dar doi oameni care-și fac griji nu fac decât să mult iplice grijile; nu se ajută unul pe altul.

Spui: „Își fac griji încontinuu". Probabil că asta e condiţionarea lor. E condiţionarea tuturor oamenilor din lumea asta.

Un rabin era oaspete al unei familii, iar capul familiei, impresionat de onoarea care li se făcea, și-a prevenit copiii să se poarte serios în timpul cinei fiindcă vine marele rabin. Dar în timp ce luau masa, ceva i-a făcut pe copii să râdă, drept care tatăl le-a poruncit să se ridice de la masă.

Atunci rabinul s-a ridicat și s-a pregătit de plecare.

„S-a întâmplat ceva?", a întrebat tatăl, îngrijorat.

„Păi", a zis rabinul, „și eu am râs!"

Nu-ţi face griji în legătură cu seriozitatea lor, în legătură cu îngrijorarea lor faţă de tine. Ei încearcă în mod inconștient să te facă să te simţi vinovat. Nu-i lăsa să reușească, căci dacă reușesc te vor distruge și vor distruge și o oportunitate pe care ar putea-o avea prin intermediul tău.

Spui: „Datorită lor e posibil să mă aflu aici". Fii recunoscător pentru asta, dar nu e nevoie să te simţi vinovat. „Și-atunci cum aș putea să-mi întorc faţa de la ei?" Nu e nevoie să-ţi întorci faţa de la ei, dar nu e nevoie nici să faci ce spun ei. Iubește-i în continuare. Când meditezi, după fiecare meditaţie roagă-te existenţei ca „Ceva din meditativitatea mea să ajungă la părinţii mei". Roagă-te când te gândești la ei, nutrește iubire când te gândești la ei, dar nu le călca pe urme, căci nu le-ai fi de nici un ajutor și nici ţie nu ţi-ai fi.

Întrebi: „Ce le datorez eu părinţilor mei?“ Asta le datorezi, să fii tu însuţi. Asta le datorezi, să fii beatific, să fii extatic, să devii o celebrare pentru tine însuţi, să înveţi să râzi și să te veselești. Asta le datorezi: le datorezi iluminarea. Ilumineaz-te precum Gautama Buddha și apoi du-te la părinţii tăi și împărtășește-ţi bucuria. Ce poţi face deocamdată? Pentru moment nu poţi face nimic; pentru moment nu poţi decât să te rogi.

Așadar, eu nu spun să-ţi întorci faţa de la ei, spun să nu le calci pe urme; iar acesta este singurul mod în care le poţi fi de vreun ajutor. Ei te-au ajutat pe plan fizic, tu trebuie să-i ajuţi pe plan spiritual. Acesta va fi singurul mod în care poţi să-i răsplătești.

Când îmi ascult sentimentele, vocea lăuntrică, ele îmi spun să nu fac nimic altceva decât să dorm, să mănânc și să mă joc pe plajă! Mă tem să-mi urmez sentimentele acestea, deoarece cred că voi ajunge prea slab ca să supraviețuiesc în lumea asta. Mă va proteja existența când îmi voi îngădui să mă las în voia a ce simt?

Primul lucru: nu e nevoie să supravieţuiești în lumea asta. Lumea asta e o casă de nebuni. Nu e nevoie să supravieţuiești în ea. Nu e nevoie să supravieţuiești în lumea ambiţiei, a politicii, a egoului. E o boală. Dar mai există un alt fel de a fi, iar perspectiva religioasă este exact aceasta: poţi să fii în lumea aceasta, dar să nu-i aparţii.

„Când îmi ascult sentimentele, vocea lăuntrică, ele îmi spun să nu fac nimic...“ Atunci nu face nimic. Nu e nimeni mai presus de tine, iar Dumnezeu îţi vorbește în mod

direct. Începe să te încrezi în sentimentele tale lăuntrice. Atunci nu face nimic. Dacă simţi că vrei doar să dormi, să mănânci și să te joci pe plajă, perfect. Să fie asta religia ta. Nu te teme atunci.

Va trebui să renunţi la teamă. Iar dacă se pune problema să alegi între sentimentele lăuntrice și teamă, alege sentimentele lăuntrice. Nu alege teama. Atât de mulţi oameni și-au ales calea din teamă și astfel trăiesc într-o stare de incertitudine, în nehotărâre.

Teama nu-ţi va fi de nici un ajutor. Teama înseamnă întotdeauna teama de necunoscut. Teama înseamnă întotdeauna teama de moarte. Teama înseamnă întotdeauna teama de rătăcire – însă dacă vrei cu adevărat să fii viu, trebuie să accepţi posibilitatea de a te rătăci. Trebuie să accepţi nesiguranţa necunoscutului, inconfortul și neplăcerile pe care le presupune orice lucru nefamiliar, străin. Acesta este preţul pe care trebuie să-l plătești pentru binecuvântarea care urmează și nimic nu poate fi dobândit fără să plătești un preţ. Trebuie să plătești, altminteri vei rămâne paralizat de frică. Toată viaţa ta va fi pierdută.

Bucură-te de ceea ce îţi spune ţie inima să te bucuri, indiferent care ar fi acele lucruri.

„Cred că voi ajunge prea slab ca să supravieţuiesc în lumea asta.“ Nu e nevoie. Frica e cea care vorbește în tine, frica ce dă naștere mai multor frici. Din frică se naște și mai multă frică.

„Mă va proteja existenţa?“ Din nou frica cere garanţii, promisiuni. Cine să-ţi ofere garanţii? Cine poate garanta pentru viaţa ta? Ceri un fel de asigurare. Nu, așa ceva

nu e posibil. În existenţă, nimic nu e asigurat – nimic nu poate fi. Și e bine că e așa, altminteri, dacă s-ar oferi asigurare și pentru existenţă, ai fi deja mort de tot. S-ar pierde tot fiorul pe care îl aduce cu sine faptul de a fi viu, asemenea unei frunze tinere în vântul puternic.

Viaţa e frumoasă pentru că e nesigură. Viaţa e frumoasă pentru că există moarte. Viaţa e frumoasă pentru că poate fi pierdută. Dacă nu există posibilitatea s-o pierzi, dacă totul îţi e impus cu forţa, atunci până și viaţa devine o închisoare. Nu vei putea să te bucuri de ea. Chiar dacă ţi se ordonă să fii beatific, chiar dacă ţi se poruncește să fii liber, atunci beatitudinea și libertatea sunt amândouă pierdute.

„Mă va proteja existenţa când îmi voi da voie să mă las în voia a ce simt?“ Încearcă! Eu doar atât pot să-ţi spun... și nu mă adresez fricii tale, ţine minte. Atât pot să-ţi spun: toţi cei care au încercat au aflat că ea îi protejează. Dar eu nu vorbesc cu frica ta. Eu doar te încurajez să te aventurezi, atâta tot. Te conving, te seduc să iei calea aventurii. Nu vorbesc cu frica ta. Toţi cei care au încercat au descoperit că protecţia oferită de ea e infinită.

Dar eu nu știu dacă poţi înţelege protecţia pe care ţi-o oferă universul. Protecţia pe care o ceri tu nu poate fi oferită de univers, fiindcă nu știi ce ceri. Tu ceri moarte. Numai un corp mort e absolut protejat. Când ceva e viu, e mereu în pericol. A fi viu e un risc. Mai viu – mai multă aventură, mai mult risc, mai mult pericol.

Nietzsche avea pe perete un motto: „Trăiește periculos“. Cineva l-a întrebat: „De ce ai scris asta?“ El a zis: „Doar ca să-mi amintesc, căci frica mea e imensă“.

Trăiește periculos, fiindcă numai așa se poate trăi. Alt fel de a trăi nu există. Ascultă întotdeauna chemarea necunoscutului și fii în mișcare. Nu încerca niciodată să te stabilești undeva. A te stabili înseamnă a muri: e o moarte prematură.

Eram la o petrecere aniversară, la ziua unei fetiţe, și erau multe jucării și multe cadouri, iar fetiţa era foarte fericită, toţi prietenii ei erau acolo și dansau. La un moment dat a întrebat-o pe mama ei: „Mami, era așa frumos și mai demult, pe vremea când trăiai tu?“

Oamenii mor înainte să moară. Oamenii se instalează în siguranţă, în confort. Oamenii se instalează într-o existenţă ca un mormânt.

Eu nu vorbesc cu frica ta.

„Mă va proteja existenţa când îmi voi da voie să mă las în voia a ce simt?“ Ea a protejat întotdeauna și nu văd cum ar putea să fie altfel în cazul tău. Nu pot să cred că în cazul tău va fi o excepţie. Întotdeauna a fost așa. Ea i-a protejat pe cei care s-au lăsat în seama ei, care i s-au abandonat, care s-au lăsat purtaţi de ea.

Mergi unde te duce natura. Urmează-ţi natura lăuntrică.

Citeam o anecdotă; mi-a plăcut foarte mult:

Era primăvară în campusul Universităţii Columbia, iar semnele NU CĂLCAŢI s-au ivit pe pajiștile proaspăt semănate. Studenţii ignorau avertismentele, care erau urmate de apeluri speciale, și continuau să umble pe iarbă. Situaţia a devenit destul de tensionată, până când în cele din urmă persoanele din

administrația clădirilor și terenurilor au prezentat problema Generalului Eisenhower, la acea dată președinte al universității.

„Ați observat vreodată", i-a întrebat Eisenhower, „cât de rapid ajungi atunci când o iei direct înspre locul unde te duci? De ce nu căutați să aflați care e drumul pe care o vor apuca oricum studenții și să construiți aleile acolo?"

Așa ar trebui să fie viața. Drumurile, aleile, principiile n-ar trebui stabilite dinainte.

Dă-ți voie să te lași purtat de viață. Urmează cursul natural al vieții, iar acesta să fie drumul tău. Mergi, și mergând croiește-ți drumul. N-o lua pe autostrăzi. Acelea sunt moarte, iar tu n-ai să găsești nimic pe ele. Totul a fost deja înlăturat. Dacă o iei pe o autostradă, te îndepărtezi de natură. Natura nu are cărări bătute, ea nu are tipare fixe. Ea curge într-o mie de tipare, dar absolut spontan. Du-te și privește... stai pe plajă și privește marea. Milioane de valuri se ridică, dar fiecare val e unic și diferit. Nu poți găsi două valuri identice. Ele nu urmează nici un tipar.

Nici o ființă umană demnă de numele acesta nu va urma vreun tipar.

Oamenii vin la mine și-mi spun: „Arată-ne calea". Eu le spun: „Nu cereți asta". Eu pot doar să vă spun cum să mergeți – nu pot să vă arăt calea. Vă rog, încercați să vedeți deosebirea: eu nu pot decât să vă spun cum să mergeți, și cum să mergeți cu curaj. Nu pot să vă arăt calea, căci calea e pentru lași. Cei care nu știu cum

să meargă, cei paralizaţi, pentru ei există calea. Pentru cei care știu cum să meargă, aceia se afundă în sălbăticie și își croiesc drumul pas cu pas. Și fiecare ajunge la Dumnezeu într-un mod diferit. Nu se poate ajunge în masă și nu se poate ajunge laolaltă cu mulţimea. Ajungi singur, absolut singur.

Dumnezeu e sălbatic. El nu e încă civilizat – și sper că nu va fi niciodată civilizat. E încă spontan și iubește spontaneitatea. Deci dacă natura ta interioară îţi spune să te duci la plajă și să te relaxezi, fă asta. Înseamnă că dintr-acolo te cheamă Dumnezeu.

Eu te învăţ doar să fii tu însuţi, nimic altceva. E foarte dificil să mă înţelegi, pentru că din cauza fricii tale ai vrea ca eu să-ţi dau un tipar după care să trăiești, un stil, un mod de viaţă.

Cei asemenea mie au fost întotdeauna înţeleși greșit. Un Lao Tzu, un Zarathustra, un Epicur au fost întotdeauna înţeleși greșit. Oamenii cei mai religioși au fost consideraţi a fi nereligioși, fiindcă dacă cineva e cu adevărat religios, acel om te va învăţa libertatea, te va învăţa iubirea. El nu te va învăţa legea, te va învăţa iubirea. Nu te va învăţa un tipar de viaţă mort. El te va învăţa un haos, o anarhie, fiindcă stelele se nasc numai din haos. Te va învăţa cum să fii cu desăvârșire liber.

Știu că teama e prezentă, teama de libertate; altminteri de ce-ar exista atâtea închisori în toată lumea? De ce-ar căra oamenii încontinuu închisori în jurul vieţii lor, închisori invizibile? Nu am întâlnit decât două tipuri de prizonieri: câţiva care trăiesc într-o închisoare vizibilă și restul care trăiesc într-o închisoare invizibilă. Acestia

din urmă își poartă în jurul lor închisoarea – în numele conștiinței, în numele moralității, în numele tradiției, în numele cutărui și cutărui lucru. Robia și sclavia poartă mii de nume.

Libertatea nu are nume. Nu există mai multe tipuri de libertate; libertatea e una singură. Ați remarcat vreodată? Adevărul e unul; minciunile pot fi milioane. Poți să minți într-un milion de feluri; nu poți spune adevărul într-un milion de feluri. Adevărul e simplu, un singur mod e de ajuns. Iubirea e una, legile sunt milioane. Libertatea e una, închisorile sunt multe. Iar dacă nu ești foarte vigilent, nu vei putea niciodată să te miști liber. Cel mult poți să schimbi închisorile. Dintr-o închisoare poți să treci într-alta și poți să te bucuri de drumul parcurs între cele două. Asta e ceea ce se întâmplă în lume. Un catolic devine comunist, un hindus devine creștin, un musulman devine hindus și simt toți o bucurie – da, simt puțină libertate în răstimpul dintre două închisori. De la o închisoare la alta, drumul dintre cele două le dă un sentiment de bine. Și din nou ajung în aceeași capcană, denumită altfel.

Toate ideologiile sunt închisori. Eu vă învăț să vă păziți de ele – inclusiv de ideologia mea.

5

Când toate vocile tac

Când tot ce știi e doar să acționezi, marele tău potențial îți rămâne necunoscut. Eu vreau să cunoști și starea pură de a fi. Eu vreau să știi și cum să fii. Iar aceasta nu-ți va distruge acțiunea, ci o va înfrumuseța; va face din fiecare înfăptuire o rugăciune, din fiecare înfăptuire o artă, din fiecare înfăptuire o împlinire adâncă. Prin acțiunile tale va curge ființa; aceasta îți va face viața mai colorată. Altminteri, în curând te vei sătura până-n gât de acțiunile tale, fiindcă ele sunt aceleași mereu, mereu, mereu – cât timp mai poți continua să le faci cu entuziasm? Dar dacă acțiunile tale curg din ființa ta, atunci fiecare acțiune are o savoare aparte, o individualitate aparte, un parfum aparte.

Care e diferența dintre natura umană, instinct și obicei? Există sau nu vreo cale prin care ele se pot schimba?

Obiceiul nu este natură, este cultivare. Îl poți deprinde imitând. Văzând alți oameni care fac anumite lucruri,

începi și tu să le faci. Văzând în ce mod reuşesc alţii, te iei după ei. Nu vine din natura ta, vine din ce vezi în jur. Da, poate deveni atât de adânc înrădăcinat, încât în fiecare limbă există o expresie care spune că obiceiul e „a doua natură". El devine atât de adânc înrădăcinat încât nu mai poţi nici măcar să faci deosebirea dintre el şi natura ta.

Dar obiceiul nu e niciodată natură. Nu l-ai adus cu tine când ai venit pe lume și oricând te vei hotărî să renunţi la el, poţi să renunţi. Oricând vrei să-l schimbi, poţi să-l schimbi. Natura nu poate fi schimbată.

Iar instinctul ţine de natură. În tine, natura se exprimă în patru straturi. Instinctul e cel mai de jos strat. Urmează apoi intelectul, care e superior instinctului. Majoritatea oamenilor nu ajung niciodată să cunoască și altceva în afară de acestea două, iar cele două se ceartă întruna pentru supremaţie. Toate religiile au rămas la intelect; din această cauză sunt împotriva instinctului.

Numai câţiva mari gânditori precum Acharya Bruhaspati în India și Epicur în Grecia au favorizat instinctul, în detrimentul intelectului. Aceștia sunt oameni foarte rari; altminteri, toată lumea a fost în favoarea intelectului, fiindcă intelectul are o poziţie mai înaltă. El îţi aduce mai multă respectabilitate, mai multă cinstire. Instinctul e aproape ca animalul. Intelectul te face superior animalelor – dar instinctul e suculent, intelectul e sec. De aceea oamenii care trăiesc ghidaţi de instinct sunt veseli, fericiţi, iubitori, iar cei care trăiesc conduși de intelect sunt seci, certăreţi.

De fapt, există o veche poveste care spune că în vieţile lor anterioare, câinii trebuie să fi fost mari intelectuali,

de aceea latră întruna unii la alţii. Nu poţi împiedica câinii să latre unii la alţii și nu poţi împiedica intelectualii să latre unii la alţii; se aseamănă în această privinţă. Fie câinii se nasc ca intelectuali, fie intelectualii se nasc în chip de câini – sau poate există ambele tipuri.

Mai presus de intelect se află simţirea. Un alt nume pentru simţire este intuiţia, un nume mai ştiinţific. Însă foarte puţini oameni ajung la intuiţie, căci pentru a ajunge la intuiţie trebuie să treci dincolo de intelect, iar meditaţia e singura cale. Din nefericire, meditaţia nu face parte din educaţia noastră. Educaţia se oprește la intelect, dând naștere unei învrăjbiri între instinct și intelect, creând o scindare, o schizofrenie de care vei suferi toată viaţa.

Dacă meditezi, începe să funcţioneze ceva mai presus de intelect. Îi poţi spune inimă, îi poţi spune intuiţie. Nu are argumente, însă are experienţe colosale. Dar natura ta nu se sfârșește odată cu ele. Dincolo de acest al treilea strat, există un al patrulea, care n-a fost denumit în nici un fel. În Orient, i s-a spus simplu *turiya*, iar *turiya* înseamnă „al patrulea". N-a fost denumit, fiindcă nici o denumire nu-l poate cuprinde. El reprezintă natura ta ultimă, natura ta esenţială. Reprezintă nivelul la care întâlnești natura universală, așa cum o picătură de rouă dispare în ocean.

Natura e o lume vastă – începe cu instinctul și se sfârșește cu cel de-al patrulea strat, *turiya*.

Obiceiul e un rezultat al cultivării; îl înveţi de la ceilalţi.

De exemplu, când eram student și am vrut o bursă pentru studiile mele postuniversitare, profesorul meu era cât se poate de încrezător: aveam toate calificările. O singură descalificare exista, iar aceasta consta din faptul că aș fi putut să intru într-o dispută cu prorectorul pornind de la te miri ce. Așa că profesorul meu, șeful departamentului de filosofie, a mers cu mine special ca să mă împiedice să încep vreo dezbatere. Pe drum îmi tot zicea: „Ascultă, totul depinde de el. E o bursă specială; ea provine din fondul special al prorectorului. Alte burse sunt foarte mici; asta e cea mai mare bursă, iar tu ai nevoie de ea".

Ştia că toţi banii pe care-i primeam de-acasă îi cheltuiam pe cărţi. Chiar dacă trebuia să stau flămând, nu era o problemă, dar nu puteam să rezist... dacă vedeam o carte nouă la standul de cărţi al universităţii, trebuia s-o cumpăr. Şeful departamentului meu m-a sprijinit cât a putut de mult. Cunoscându-mă – știind că puteam să stau flămând, dar cartea tot o cumpăram –, aranjase cu directorul cantinei: „O să-i plătesc eu mâncarea și tot ce-i trebuie, așa că să nu-i cereţi lui bani". Voia să obţin bursa cea mai mare, ca să pot cumpăra cât de multe cărţi puteam.

Tot drumul până la cabinetul prorectorului a căutat să mă convingă: „Ţine minte acest lucru: ai o descalificare. Nu intra în nici o dispută cu bătrânul acela, fiindcă dacă o faci, toate celelalte calificări ale tale nu vor mai însemna nimic. Soarta bursei e în mâinile lui". Eu tăceam, nu promiteam nimic, iar el mi-a zis: „De ce taci? – pentru că mă tem că..."

I-am spus: „Nu pot să-mi iau nici un angajament și nu pot să promit. Dacă mă provoacă, atunci nu-mi pasă de bursă. N-am să ratez ocazia unei confruntări pe cinste".

Mi-a zis: „Ești nebun, dar eu o să stau lângă tine și dacă începi să te cerți, o să încep să te trag de cămașă. Asta ca să-ți amintesc că te-a luat valul".

I-am spus: „Poți să faci orice vrei, dar eu nu-ți promit nimic".

Mi-a spus: „Ești încăpățânat".

I-am zis: „Nu sunt încăpățânat; dacă el nu mă provoacă, atunci nu se pune problema".

Dar cum am intrat în birou, m-a și provocat. Mi-a zis: „De ce ai barbă?"

Șeful departamentului meu s-a uitat la mine, zicându-și în sinea lui: „S-a terminat! Gata cu bursa!", pentru că eu i-am răspuns prorectorului: „Pui o întrebare absurdă. Barba crește de la sine. N-o fac eu să crească, nu trag eu de firele astea de păr".

Mi-a zis: „Așa e; dar te poți bărbieri".

I-am zis: „Asta ridică următoarea întrebare din partea mea: tu de ce-ți tai barba pe care ți-a dat-o natura? Tu nu poți să-mi pui aceeași întrebare, fiindcă eu nu fac nimic ca barba să-mi crească, tot așa cum nu fac nimic să-mi crească nasul. Și ce-aș putea răspunde dacă cineva m-ar întreba: «De ce nu-ți tai nasul?» Tu de ce te bărbierești de două ori pe zi?"

Era un profesor bătrân de istorie, venit de la Oxford – fusese profesor la Oxford, iar când s-a retras de acolo a fost numit prorector la noi.

I-am zis: „Trebuie să-mi dai un răspuns".

Mi-a spus: „Îmi pui o întrebare la care nu m-am gândit niciodată. Și pari să ai dreptate... de ce-am început să mă bărbieresc? Singurul lucru la care mă pot gândi este că din cauză că toată lumea se bărbierea, am început și eu să mă bărbieresc".

I-am spus: „Nu e decât un obicei. Iar tu trăiești orbește conform unui obicei – nici măcar n-ai fost atent să vezi de ce te bărbierești de două ori pe zi, irosind timpul. Iar imitarea altora nu e semn de mare inteligenţă; ar fi trebuit să-i întrebi de ce se rad. Ai fi constatat că răspunsul lor e același: îi imită pe alţii".

I-am mai zis: „Gândește-te la următoarea posibilitate: dacă femeile ar începe să-și lase barbă... ceea ce e posibil. Administrându-i femeii anumite injecţii, hormoni pe care bărbatul îi are și femeia nu-i are, vor începe să-i crească barbă şi mustaţă. Crezi că va arăta frumos?"

Mi-a zis: „Doamne ferește! N-are cum, ar arăta oribil".

I-am spus: „La fel stau lucrurile și în cazul tău. Arăţi oribil fără barba care e un fenomen natural".

Când i-am zis: „Arăţi oribil", profesorul meu a început să mă tragă febril de cămașă și să-mi dea în picior cu piciorul lui. I-am zis: „Profesore S.S. Roy, n-ai venit cu mine să mă tragi de cămașă sau să-mi dai cu piciorul tău în picior".

I-am zis prorectorului: „Trebuie să intervii. Ne tulbură conversaţia".

Şi în ziua de azi îmi aduc aminte faţa profesorului S.S. Roy! Nu-i venea să creadă că-i puteam face una ca asta.

Prorectorul i-a zis: „Profesore S.S. Roy, nu e frumos!"

I-am zis: „I-am spus tot drumul, dar el e lacom să pun eu mâna pe bursa asta, așa că nu vrea să mă cert cu tine. Dar mie nu-mi pasă de bursă; mie îmi pasă de adevăr, oricare ar fi el, bursă sau nebursă".

Prorectorul s-a uitat la mine și mi-a zis: „Nu-ţi face griji cu privire la bursă". N-a întrebat nimic despre calificările mele, dacă mă calificam sau nu pentru bursă. A semnat pur și simplu. Mi-a zis: „Mi-ai plăcut enorm. Nici un student n-a îndrăznit vreodată să-mi spună în faţă: «Arăţi oribil». Și n-am avut răspuns la asta! Poate că ai dreptate, fiindcă nu e natural ce fac eu, iar ce faci tu e natural. Mi-ar plăcea foarte mult ca, din când în când, dacă treci pe lângă cabinet... ești binevenit oricând, poţi să vii să stăm puţin la palavre. Mi-a plăcut și discuţia asta cu tine, așa scurtă cum a fost".

Profesorul meu era uluit. La întorcere n-a scos o vorbă. L-am întrebat: „Ce-ai păţit? Ești foarte tăcut".

Mi-a răspuns: „Mă întreb ce fel de om ești. Ai reușit atât de rapid, deși i-ai zis în faţă: «Arăţi oribil». Și se știe că e un om foarte mânios și foarte răzbunător. Și te-a invitat: «Oricând vrei... nu e nevoie să te anunţi dinainte. Poţi să intri direct». Ce i-ai făcut? A fost aproape ca un număr de magie – într-un minut! Iar pe mine m-ai făcut să arăt ca un prost. Nici n-am putut să mai ridic ochii. Mă uitam în jos... Ce puteam să spun? Făcusem lucrurile acelea; nu pot să neg".

Oamenii nu se gândesc la ce fac: la ce fel de haine îmbracă, dacă sunt sau nu confortabile; în ce fel de case trăiesc, dacă sunt sau nu estetice. Nu fac decât să-i imite pe alţii.

O viaţă de imitare nu e o viaţă adevărată. Nu e sinceră. Trebuie să trăiești natural pe toate cele patru trepte: instinctul e corpul; intelectul e mintea; intuiţia e inima; iar a patra, *turiya*, e cea a fiinţei.

Dacă poţi trăi la toate aceste patru niveluri în armonie, ești fiinţa umană perfectă. Nimic nu trebuie negat în favoarea a altceva. Toate cele patru trebuie să fie în armonie. Şi dacă poţi să eviţi obiceiurile, dacă poţi permite naturii tale să îţi ocupe întreaga viaţă, nelăsând deloc spaţiu obiceiurilor... Toate obiceiurile te îndepărtează de natura ta; toate obiceiurile sunt o dovadă că ești mediocru.

Trăiește în mod natural și vei fi la fel de natural ca un trandafir; trăiește prin obiceiuri și vei fi din plastic, mort, gol de orice semnificaţie. Atunci te vei simţi nefericit și nu va fi nimeni altcineva responsabil pentru asta. Ai permis imitaţiei să se infiltreze în autenticitatea ta, iar ea ţi-a otrăvit totul. Urmează-ţi vocea interioară.

Corpul își are propria lui înţelepciune – folosește-o.

Mintea poate deveni un gigant în ceea ce privește inteligenţa; folosește-o, dar nu fi folosit de ea.

Inima ta are atât de multă iubire, atât de multă frumuseţe; ea poate umple întregul univers, e oceanică. Permite-i să se răspândească și să se extindă și împărtășește-o cu oamenii.

Iar al patrulea e dimensiunea ultimă. Aceea e viaţa ta veșnică, cu toată beatitudinea, cu tot extazul, cu toată bucuria, neînfricarea, nemurirea imaginabile.

Dacă trăiești pur și simplu în acord cu natura ta pe fiecare dintre aceste trepte, ești o fiinţă umană adevărată;

atunci nu ai nici un obicei. Obiceiurile îți distrug adevărul și-ți impun lucruri pe care natura nu le-a avut în plan pentru destinul tău.

Un american, un englez și un irlandez stăteau toți trei în fața unui pluton de execuție. „Ia ascultați la mine", le-a zis americanul celorlalți doi, „ne vom gândi pe rând la mijloace prin care să abatem atenția plutonului de execuție; iar când acesta se întoarce cu spatele, cel care le-a distras atenția fuge peste deal. O să mă duc eu primul, ca să vă arăt".

Plutonul s-a aliniat și a ochit. Îndată, americanul a strigat: „Tornadă!" Plutonul s-a întors să se uite, iar americanul a zbughit-o peste deal.

Plutonul a început să se alinieze din nou, iar englezul a răcnit: „Vin apele!" Plutonul s-a întors iar, așteptându-se să vadă un val uriaș de apă.

Pentru a treia oară, plutonul s-a aliniat și a ochit. Irlandezul, fără să stea pe gânduri, a strigat: „Foc!"

Uneori îmi e greu în lumea asta, fiindcă văd cât de nemiloși sunt oamenii și cum se calcă în picioare unii pe alții. Lucrul acesta mă rănește foarte tare, uneori chiar şi fizic, și mă simt vulnerabil ca un copil. Te rog, spune-mi cum să mă descurc în privința asta.

În lume sunt mereu probleme, iar lumea a continuat mereu să existe și va exista mereu. Dacă începi să te străduiești să îi rezolvi tu problemele – să schimbi situațiile, să schimbi oamenii, să plănuiești o lume

utopică, să schimbi guvernul, structura, economia, politica, educaţia – te vei rătăci. Aceasta este capcana cunoscută cu numele de politică. În felul acesta își irosesc mulţi oameni viaţa.

Trebuie să-ţi fie foarte limpede: singura persoană pe care poţi s-o ajuţi deocamdată ești tu și nimeni altcineva. Pentru moment nu poţi ajuta pe nimeni. A-i ajuta pe alţii n-ar fi decât o distragere de la problemele tale, un truc al minţii. Vezi-ţi problemele tale, vezi-ţi neliniștile tale, vezi-ţi propria ta minte și mai întâi de toate încearcă să schimbi aceste lucruri.

Li se întâmplă multor oameni: în momentul în care devin interesaţi de vreo religie, de vreun tip de meditaţie, de rugăciune, mintea le spune imediat: „Ce tot faci aici, stând așa în tăcere? Lumea are nevoie de tine; sunt atâţia săraci în lume. Sunt atâtea conflicte, atâta violenţă, agresivitate. Tu de ce stai și te rogi în templu? Du-te și ajută oamenii".

Cum poţi tu să-i ajuţi pe oamenii aceia? Ești la fel ca ei. S-ar putea să le creezi și mai multe probleme, dar de ajutat, nu-i ajuţi. Așa au eșuat mereu toate revoluţiile. Nici o revoluţie de până acum n-a fost încununată de succes, din cauză că revoluţionarii sunt în aceeași oală.

Un om religios e acela care înţelege că „eu sunt foarte mic, sunt foarte limitat. Dacă reușesc, cu energia aceasta limitată, să mă schimb pe mine însumi, va fi un miracol". Iar dacă poţi să te schimbi pe tine, dacă devii o fiinţă total diferită, cu o viaţă nouă strălucindu-ţi în ochi și un cântec nou în inimă, atunci poate ai putea fi de ajutor și altora, fiindcă atunci vei avea ceva de împărtășit.

Chiar zilele trecute, un prieten mi-a trimis o întâmplare foarte frumoasă din viaţa lui Basho. Basho este cel mai mare poet de haiku al Japoniei, maestrul poeziei haiku. Însă el n-a fost numai poet. Înainte să devină poet, a fost mistic; înainte să înceapă să curgă către exterior, în minunate poezii, el a curs către centrul său, adânc în el. Era un om care medita.

Se spune că, pe când era tânăr, Basho a început o călătorie. Călătoria era o încercare de a se găsi pe sine. Nu la multă vreme după ce o începuse, a auzit un copil mic plângând singur în pădure – poate că stătea sub un pom, meditând sau încercând să mediteze; a auzit un copil mic plângând singur în pădure. A meditat vreme îndelungată cu privire la ce să facă. Apoi și-a luat bocceluţa și și-a văzut de drum, lăsând copilul în voia sorţii.

În jurnalul său, el a notat: „Mai întâi trebuie să faci ceea ce trebuie pentru tine și abia apoi poţi face ceva pentru altcineva".

Pare nemilos... un copil singur în pădure, plângând, iar acest om meditează dacă să facă sau nu ceva, dacă poate să ajute copilul, dacă e nimerit sau nu să-l ajute. Un copil, un copil neajutorat care plânge în pădure, singur, pierdut – iar Basho meditează în legătură cu asta și în cele din urmă ia hotărârea: cum ar putea să ajute pe altcineva, câtă vreme el nu s-a ajutat nici măcar pe sine până acum? El însuși e pierdut într-o sălbăticie, el însuși e în singurătate, el însuși e infantil. Cum ar putea ajuta pe cineva?

Întâmplarea pare de o mare cruzime, însă e plină de semnificaţie. Eu nu spun să nu ajuţi un copil aflat într-o

pădure, dacă-l găseşti plângând. Dar încearcă să înţelegi: propria ta lumină nu s-a aprins încă, iar tu începi să-i ajuţi pe alţii. Fiinţa ta interioară e în întuneric total, iar tu începi să-i ajuţi pe alţii. Tu însuţi suferi, dar „îi slujeşti pe alţii". N-ai trecut prin rebeliunea interioară, dar devii un revoluţionar. Așa ceva e pur și simplu absurd, însă ideea aceasta apare în mintea tuturor oamenilor. Pare atât de simplu să-i ajuţi pe alţii. De fapt, oamenii care au nevoie reală să se schimbe devin întotdeauna interesaţi să-i schimbe pe alţii. Asta devine o ocupaţie, iar ei pot să uite de ei înșiși.

Asta e ceea ce am observat eu. Am văzut atâţia asistenţi sociali, *sarvodayis*, și n-am văzut nici măcar o dată ca vreunul dintre ei să aibă o lumină interioară ca să ajute pe altcineva. Însă ei încearcă din răsputeri să ajute pe toată lumea. Sunt înnebuniţi să transforme societatea și oamenii și mintea oamenilor și au uitat cu totul că în cazul lor n-au făcut lucrul acesta. Dar își găsesc o ocupaţie.

Odată a stat cu mine un bătrân revoluţionar și asistent social. L-am întrebat: „Ești complet absorbit de munca ta. Te-ai gândit vreodată dacă, printr-un miracol, ceea ce-ţi dorești tu chiar se va întâmpla, dacă se întâmplă peste noapte tot ceea ce îţi dorești tu, atunci ce vei mai face a doua zi? Te-ai gândit vreodată la asta?"

A râs – un râs gol –, dar după aceea s-a întristat puţin. Mi-a zis: „Dacă s-ar putea întâmpla asta, n-aș mai ști ce să fac după aceea. Dacă lumea ar fi exact așa cum mi-o doresc eu, atunci n-aș mai ști ce să fac mai departe. Aș putea chiar să mă sinucid". Oamenii aceștia caută

să rămână ocupaţi mereu; aceasta este o obsesie pentru ei. Și au ales o obsesie care nu poate fi niciodată împlinită, ca astfel ei să poată s ă-i schimbe întruna pe ceilalţi, viaţă după viaţă.

Cine ești tu? Și ăsta e tot un fel de ego, să simţi că alţii sunt nemiloși unii cu alţii, că se calcă în picioare unii pe alţii. Simpla idee că alţii sunt nemiloși îţi dă ţie sentimentul că tu ești foarte simţitor. Nu, nu ești. Acesta ar putea să fie doar modul în care se manifestă ambiţia ta: să-i ajuţi pe alţii, să-i ajuţi să devină simţitori, să-i ajuţi să devină mai buni, mai miloşi.

Khalil Gibran a scris o mică povestire:

A fost odată un câine, un mare revoluţionar, am putea spune, care mereu le predica celorlalţi câini din oraș că „Numai și numai din cauză că lătraţi aiurea nu ajungem noi să evoluăm. Vă irosiţi energia lătrând inutil". Trece un poștaș și, brusc... trece un poliţist, trece un sannyasin. Câinii sunt împotriva uniformelor, împotriva oricărui fel de uniformă, și sunt revoluţionari – încep imediat să latre.

Conducătorul lor le zicea: „Încetaţi cu asta! Nu vă irosiţi energia, fiindcă aceeași energie ar putea fi investită în ceva util, creativ. Câinii ar putea conduce lumea, însă voi vă irosiţi energia fără nici un scop. Trebuie să renunţaţi la obiceiul ăsta. El e singurul păcat, păcatul originar".

Câinii simţeau de fiecare dată că el are perfectă dreptate. La nivel logic, avea dreptate: de ce să tot latri? Și irosești în felul ăsta multă energie, apoi te simţi obosit. Iar în dimineaţa următoare începi iar să latri, iar noaptea iar ești obosit. Care e rostul? Înţelegeau ce vrea să spună

conducătorul lor, dar mai știau și că nu sunt decât niște câini, niște bieţi câini. Idealul era foarte măreţ, iar conducătorul era un adevărat deschizător de drumuri – pentru că făcea tot ceea ce predica. El nu lătra niciodată. Puteai să-i vezi caracterul, puteai să vezi că tot ceea ce predica punea și în practică.

Încetul cu încetul, s-au săturat de predica lui veşnică. Într-o zi au hotărât –era ziua de naştere a conducătorului – şi au decis, pentru a-i face un cadou, ca măcar în noaptea aceea să reziste tentaţiei de a lătra. Măcar o noapte să arate respect conducătorului lor și să-i facă un dar. Nimic nu l-ar fi putut face mai fericit decât asta.

Toţi câinii au încetat să mai latre în noaptea aceea. A fost foarte dificil, foarte solicitant. A fost ca atunci când meditezi şi îţi e atât de greu să-ţi opreşti gândurile – aceeași problemă era și pentru ei. Au încetat să mai latre – lătraseră de când se știau pe lume și nici nu erau ei niște sfinţi, ci doar niște câini obişnuiţi. Dar s-au străduit din răsputeri. A fost foarte, foarte solicitant. Se ascundeau în adăposturile lor cu dinţii încleştaţi, cu ochii închiși ca să nu vadă nimic. Au încercat să nu asculte nimic. A fost o mare disciplină. Conducătorul s-a plimbat prin oraș, nedumerit foarte: cui să predice? Pe cine să mai înveţe acum? Ce s-a întâmplat? Era o liniște desăvârșită. Apoi, deodată, când trecuse de miezul nopţii, s-a simţit atât de iritat... fiindcă nu se gândise niciodată cu adevărat că într-o zi câinii l-ar putea asculta. Știuse bine că nu l-ar asculta în veci, că era în firea câinilor ca ei să latre. Ceea ce le cerea el era nefiresc, totuși câinii încetaseră. Era în joc statutul lui de lider. Ce-avea să facă de mâine? Fiindcă

tot ce știa el să facă era să predice, atât. Era în joc preoţia lui. Și atunci, pentru prima dată, și-a dat seama că din cauză că el își rostea învăţăturile de dimineaţa până seara, nu simţise niciodată nevoia să latre. Energia lui era folosită pentru a-i învăţa pe alţii, iar acesta era tot un fel de lătrat.

Însă în noaptea aceea nu era de găsit nicăieri cineva vinovat. Şi atunci câinele-predicator a început să simtă o nevoie imensă de a lătra. Un câine e, la urma urmelor, un câine. S-a dus într-o străduţă întunecată și a început să latre. Când ceilalţi câini au auzit că cineva încălcase înţelegerea dintre ei, și-au zis: „Noi de ce să suferim?“ Tot orașul a început să latre. Conducătorul s-a întors și le-a zis: „Proștilor! Când o să terminaţi cu lătratul? Din cauza lătratului vostru am rămas noi doar niște câini. Altminteri, am fi condus lumea“.

Să ţii minte că un om pus în slujba societăţii, un revoluţionar cere imposibilul, însă asta îi ţine mintea ocupată. Iar când ești ocupat cu problemele altora, uiţi de ale tale. Mai întâi rezolvă acele probleme, fiindcă aceasta este prima ta responsabilitate, cea fundamentală.

Un psiholog faimos cumpărase o fermă ca să aibă o ocupaţie distractivă. De fiecare dată când arunca grăunţe pe ogorul arat, o armată de ciori negre se năpustea și-i înghiţea grăunţele. În cele din urmă, călcându-și pe mândrie, psihologul a apelat la vechiul lui vecin, Nastratin Hogea.

Hogea a intrat pe ogor și a început să facă toate gesturile semănatului, însă fără să folosească vreo

sămânţă. Ciorile s-au năpustit, au protestat scurt și au zburat. Hogea a repetat procesul și a doua zi și în următoarea, de fiecare dată expediind ciorile dezorientate și flămânde. În sfârșit, în cea de-a patra zi, a însămânţat ogorul cu seminţe; nici o cioară nu s-a sinchisit să vină.

Când psihologul a dat să-i mulţumească lui Hogea, acesta a mormăit. „Chestie de psihologie elementară", i-a zis el. „Ai auzit vreodată de așa ceva?"

Reţine, e chestiune de psihologie elementară: să nu-ţi vâri nasul în treburile altora. Dacă fac ceva rău, e treaba lor să-și dea seama de asta. Nimeni altcineva nu-i poate face să-și dea seama. Până când vor decide ei să-și dea seama de asta nu e nici o cale să-i determini tu și îţi vei pierde timp și energie preţioasă. Prima ta responsabilitate e să-ţi transformi propria ta fiinţă. Iar când fiinţa ta e transformată, lucrurile încep să se întâmple de la sine. Devii o lumină, iar oamenii încep să-și găsească propria lor cale cu ajutorul luminii tale. Nu te duci tu la ei, nu-i obligi tu să vadă. Lumina ta, arzând strălucitoare, e o invitaţie suficientă; oamenii încep să vină. Oricine are nevoie de lumină va veni la tine. Nu e nevoie să te duci tu la nimeni, fiindcă faptul în sine de a te duce tu e prostesc. Nimeni n-a schimbat pe nimeni altcineva împotriva voinţei acestuia. Nu așa se întâmplă lucrurile. E chestiune de psihologie elementară; ai auzit vreodată de așa ceva?... Rezumă-te la treburile tale.

Sentimentul că sunt lipsit de valoare încă îmi domină viața și mă agăț de el atât de strâns, încât începe să mă cuprindă disperarea că n-am să mă mai desprind niciodată de el. Până acum a fost drum lung și greu.

Nimeni nu se naște lipsit de valoare. Suntem cu toţii egali în ochii existenţei. Dar reţine, egalitate nu înseamnă similitudine. Fiecare dintre noi este unic.

Ideea care te chinuie, aceea că ești lipsit de valoare, chinuie milioane de oameni. Cei din jurul tău sunt cei care te fac să simţi că ești nedemn, că nu meriţi nimic, că ești inutil, că nu ești bun de nimic; aceasta este o conspiraţie secretă a mulţimii împotriva individului.

Poate că nu ţi-ai dat seama de faptul că mulţimea e dușmanul individului. Mulţimii nu-i plac indivizii; ei nu-i plac decât oamenii falși care se imită unii pe alţii. Oricine e autonom, pe cont propriu, își declară libertatea proprie, își vede de treabă fără frică de consecinţe va fi condamnat de mulţime.

Mulţimea nu-și poate permite astfel de rebeli, fiindcă însăși prezenţa lor e periculoasă – s-ar putea transforma într-un foc mistuitor. Mulţii alţii care suferă în robie ar putea începe să se revolte, văzând că e posibil să-ţi trăiești viaţa ghidat de propria ta lumină, că e posibil să ai propriul tău stil, propria ta religiozitate, propria ta moralitate – nu trebuie să aparţii nici unei mulţimi, nu trebuie să devii un sclav spiritual. Dacă ideea aceasta se răspândește, milioane de oameni care nu au murit de tot – în a căror fiinţă mai e o scânteie de viaţă – ar putea exploda în rebeliune împotriva maselor.

Masele sunt ușor de controlat; de aceea, cei care deţin puterea urăsc indivizii. Și așa au stat lucrurile de-a lungul întregii istorii a omenirii. Încă din copilărie, părinţii, învăţătorii, preoţii, vecinii din toate direcţiile, societatea începe să acapareze gradual libertatea individului. Toate eforturile sale au ca scop să te distragă de la fiinţa ta proprie; societatea vrea să fii altcineva, nu vrea să fii tu însuţi.

Aceasta este cauza sentimentului tău că ești lipsit de valoare. E firesc – nu vei putea niciodată să fii altcineva; oricât de perfectă ţi-ar fi prefăcătoria și ipocrizia, în adâncul tău vei simţi că te-ai trădat. În adâncul tău nu vei putea simţi niciodată mulţumire, respect faţă de tine însuţi, o mândrie firească a fiinţei umane, o demnitate pe care existenţa o revarsă asupra ta prin simpul fapt că-ţi dă naștere.

Dacă ţi s-ar permite să fii tu însuţi, nu te-ai simţi niciodată lipsit de valoare, fiindcă ai crește firesc. Dacă ești un tufiș de trandafiri, în tine vor înflori trandafiri, iar dacă ești o margaretă, atunci vei înflori ca margaretă. Nici margareta nu se simte lipsită de valoare, nici trandafirii nu simt că sunt speciali, superiori sau mai sacri. Chiar și cel mai mic fir de iarbă se simte la fel de demn precum cea mai mare stea din univers.

În existenţă nu există nicăieri complexe de inferioritate, iar, ca un corolar, nu există nici complexe de superioritate. Margareta e fericită să fie o margaretă – până și simpla idee în sine e stupidă: „De ce nu sunt un trandafir?“ Ar însemna ca existenţa să fie una foarte săracă, în care se găsesc numai trandafiri, trandafiri

și iar trandafiri și nici un alt fel de flori. Trandafirii și-ar pierde atunci toată frumusețea. Varietatea milioanelor de flori face ca existența să fie mai bogată decât în toate visele noastre.

Dar societatea vrea să fii o simplă oaie. Poți să ai tu calitățile unei căprioare, sau ale unui tigru, sau ale unui leu, sau ale unui vultur – întreaga diversitate e posibilă în cazul diferiților indivizi – dar societății nu-i place decât un singur sortiment: fiecare om să fie o oaie. Dacă obligi un leu să fie oaie, el se va simți lipsit de valoare. Îi impui ceva care nu e în firea lui.

Sentimentul acesta că ești lipsit de valoare e rezultatul impunerii unor cerințe nefirești asupra ta de către toți cei din jurul tău. Nimănui nu-i place să fii așa cum ești; toți vor să fii așa și pe dincolo. Sigur că dacă le îndeplinești lor cerințele vei fi iubit, respectat, cinstit, însă e foarte primejdios și plătești un preț prea mare pentru asta: va trebui să te pierzi pe tine însuți. Vei deveni doar un ipocrit și cu ce te alegi? Cât valorează respectul lor, cinstirea lor, recompensele lor? Nu vor putea compensa pierderea – ți-ai pierdut sufletul. Pot să-ți dea Premii Nobel, dar nici o mie de Premii Nobel nu pot compensa pierderea pe care ai suferit-o în această tranzacție. Ți-ai pierdut spațiul tău propriu din cadrul existenței, teritoriul tău, conștiința și ființa ta esențială, cel mai semnificativ dintre toate lucrurile.

Înțeleg problema ta și nu cred că tu ai fi incapabil s-o înțelegi în mod intelectual. O înțelegi, dar simpla înțelegere intelectuală nu aduce niciodată vreo schimbare; îți aduce mai multe necazuri. Te face să-ți dai seama

că ai făcut ceva foarte stupid și că acum ai devenit expert în prostia respectivă. Pentru marea pricepere cu care o faci ești plătit, ţi se acordă cinstire, respect, așa că te agăţi de ea. De aici ia naștere în tine o imensă dilemă. Ia naștere o stare de schizofrenie. Știi că nu e bine ce faci, însă știi numai la nivel intelectual; înţelegerea n-a pătruns în părţile mai adânci ale fiinţei tale, acolo de unde apare acţiunea.

Intelectul este o forţă inactivă. El n-a devenit meditaţie, el e încă minte; iar mintea e absolut neputincioasă. Așadar înţelegi în mod intelectual că procedezi greșit, iar același intelect spune că acesta e singurul mod de a proceda pe care îl cunoști – valoros sau lipsit de valoare, dar ăsta e singurul lucru care îţi oferă onoare, care îţi atrage respectul mulţimii: „Nu lăsa totul baltă, fiindcă nu știi unde ţi-ai pierdut sufletul și dacă vei mai putea să-l regăsești". Nici măcar nu-ţi amintești drumul înapoi spre casă. Așa că te agăţi mai departe de acel lucru despre care știi în mod intelectual că nu e bun. Te distrugi, dar continui să bei otrava din cauză că ai uitat drumul înapoi spre casă.

Chiar deunăzi Latifa, o sannyasină de-aici, plângea, iar astăzi toţi norii s-au împrăștiat. A făcut un pas îndrăzneţ. La nivel intelectual s-a gândit şi s-a tot gândit ea, aproape o veșnicie... fiindcă nefericirea face ca timpul să fie mai lung, astfel că o oră pare să dureze cât o viaţă; de aceea spun că a suferit parcă o veşnicie. Ştiind cât se poate de bine – eu îi aplicam lovituri constante de ciocan – că dacă ești nefericit într-o situaţie, iar ușile sunt deschise, atunci de ce nu ieși din situaţia respectivă?

Ea vrea să iasă, dar se agaţă; îi e frică să iasă în spaţiu deschis, îi e frică să iasă la aer, îi e frică de necunoscut. Fiinţa din profunzimea ei simte atracţia, provocarea, emoţia explorării necunoscutului, însă mintea ei superficială se gândește la siguranţă, la securitate. Și, cine știe? S-ar putea să te trezești într-o situaţie și mai rea. Cel puţin nefericirea aceasta o cunoști bine și cumva te-ai obișnuit cu ea – de fapt, atât de mult te-ai obișnuit cu ea încât undeva într-un ungher al fiinţei tale pândește o frică: ești, oare, capabil să supravieţuiești fără ea?

E o stare de nefericire, dar măcar e ceva, acolo. Nu ești singur, nu ești gol; ești plin de nefericire și te poţi baza pe faptul că și mâine nefericirea va fi tot acolo. Nu trebuie să-ţi faci griji că poate mâine vei fi gol pe dinăuntru și singur. Și în felul acesta înăuntrul tău ia naștere o harababură.

Dar în sfârșit Latifei i-a venit mintea la cap și a făcut pasul curajos. Iar astăzi mi-a scris o scrisoare de imensă recunoștinţă, spunându-mi că simte ca și cum un cancer ar fi fost înlăturat din fiinţa ei; se simte curată, sănătoasă, fericită, ușoară – întreaga povară a dispărut. Iar acesta era cancerul de care se agăţa.

Însă bucuria și libertatea și despovărarea și cerul liber le poţi cunoaște numai când încetezi să te mai agăţi; nu există altă cale.

Însă oamenii sunt în aşa fel că până și după ce au venit aici și m-au ascultat, fac cumva să asculte numai ce vor, iar ce nu vor, nu. Sunt deschiși faţă de tot ceea ce le alimentează lor prejudecăţile, foarte fericiţi că le sunt susţinute convingerile. În momentul în care spun ceva care

se împotriveşte convingerilor lor – iar convingerile acelea sunt sursa nefericirii lor, sunt fundamentul suferinţei şi iadului lor –, imediat se închid faţă de ceea ce spun eu. Dar cât timp poţi continua să rămâi închis? Eu te lovesc în permanenţă, din toate dimensiunile, din toate direcţiile. Mai devreme sau mai târziu va trebui să asculţi.

Însă şi atunci, atât de mare e prostia omenească încât ei încep să se apere. Mă întreb uneori de ce vă mai pierdeţi timpul. Dacă aţi venit aici ca să vă apăraţi, asta o puteţi face foarte bine de oriunde altundeva. Va fi mai uşor să vă apăraţi aflându-vă altundeva; aici va fi foarte greu. Eu nu vă voi da voie să vă apăraţi, căci apărându-vă, vă apăraţi toate suferinţele; cele două sunt sinonime. Voi şi suferinţele voastre, voi şi nefericirea voastră, voi şi ideologia voastră – nu sunt două lucruri separate.

Personalitatea voastră e infernul vostru, iar eu trebuie să-i aplic lovituri de ciocan şi să scot la lumină individualitatea voastră, care este un fenomen cu totul diferit – este ceea ce aţi adus pe lume cu voi atunci când v-aţi născut. Personalitatea aceasta e un înveliş care v-a fost aplicat de către societate; e o mască. Însă aţi trăit cu masca atât de multă vreme, încât aţi început să credeţi că e faţa voastră originară. În somnolenţa lor, oamenii continuă să apere ceea ce constituie cancerul lor.

O femeie mi-a scris astăzi că îl urăşte pe Hymie Goldberg, care este unul dintre personajele glumelor mele. Nu mi-a venit să cred că îl poate urî cineva pe bietul Hymie Goldberg! Dar poate că ea are o minte antisemită... doar la auzul numelui de Hymie Goldberg şi educaţia ei nazistă e deja afectată pentru că fac din Hymie Goldberg aproape

un mare erou. Într-adevăr, am de gând să scriu o biografie a lui Hymie Goldberg.

În cadrul aceleiaşi întrebări, aceeaşi femeie spune: „Nu-mi place că râzi împreună cu noi". Se pare că e şi împotriva râsului. Eu râd rar, dar din când în când vreau pur şi simplu să mă alătur vouă, ca să nu vă dau sentimentul că sunt separat de voi. Vreau să fiu unul dintre voi, nu cineva situat la înălţime, foarte serios – un Buddha sculptat în aur. În mod cert, Gautama Buddha n-a râs; nici despre Iisus nu scrie nicăieri că ar fi râs vreodată. Oamenii aceștia sunt oameni serioși.

Eu nu sunt serios. V-am spus în nenumărate rânduri că sunt cât se poate de neserios, dar voi nu luaţi în serios ce vă spun! Aveţi impresia că glumesc... e o problemă atât de grea, cum poate fi rezolvată? Iar când am citit întrebarea acestei femei, mi-am adus aminte de o altă întrebare care mi-a venit ieri... un bărbat îmi spunea că niște cercetători ştiinţifici au găsit punctul G în vaginul femeii. N-am reușit să pricep de ce să i se zică „punctul G".

Am descoperit și eu un punct G. Nu e în vagin, e în pântecul fiecărui om, chiar dedesubtul buricului. Și are sens să fie numit punctul G, fiindcă provoacă chicoteli*. E absolut stupid să spui că vaginul chicotește, dar chicotelile din pântec sunt un fapt bine cunoscut. Știi despre râsul din pântec – un râs adevărat vine întotdeauna din pântec.

Așa că nu-mi pasă de oamenii voștri de ştiinţă; propriile mele cercetări arată că punctul G e în fiecare om,

---

* În engleză, *giggling* (n. trad.)

fie el bărbat sau femeie, și e situat în pântec, dedesubtul buricului. Şi poate că punctul G al acestei femei e ori paralizat, ori mutilat, defectat – ceva nu e în regulă cu punctul ei G! Aici, printre noi, ar trebui să se expună; atunci punctul ei G ar putea începe să funcţioneze. Printre atâtea G-uri, cum să poţi rămâne serios?

Am auzit... Doi puști, gemeni, au început prima lor zi de școală, iar învăţătoarea i-a întrebat: „Cum vă cheamă?“ Arătau atât de frumos, atât de plini de viaţă. Îmbrăcaţi la fel, era aproape imposibil să-ţi dai seama care era unul și care era altul. Așa că i-a întrebat: „Cum vă cheamă?“

Unul a zis: „Pe mine mă cheamă Ronald Reagan, iar pe fratele meu îl cheamă Richard Nixon“. Învăţătoarei nu i-a venit să creadă. Și-a zis: „Copiii fac glume cu mine, fac haz pe seama mea“. Imediat a pus mâna pe telefon și a sunat acasă la ei, întrebând-o pe mama lor: „Doamnă Johnson, cei doi fii ai dumneavoastră au venit și când i-am întrebat cum îi cheamă, unul a zis că-l cheamă Ronald Reagan și că pe fratele lui îl cheamă Richard Nixon. Nu mi-a venit să cred; de aceea v-am sunat. Fac cumva haz pe seama mea?“

Ceea ce a urmat a surprins-o foarte, fiindcă de la celălalt capăt al firului, femeia a urlat înfuriată: „Dar știu că aveţi tupeu să-mi spuneţi doamna Johnson. Sunt *domnișoara* Johnson și aceia sunt copiii mei, iar când ai doi bastarzi, ce nume poţi să le dai? Dacă ai fi fost în locul meu, ai putea să-mi sugerezi niște nume mai bune pentru doi bastarzi?“

Privește viaţa, iar punctul tău G va începe să funcţioneze!

Ai căzut pradă, ai căzut victimă celor pe care ţi le-au spus alţii. Comuna aceasta are menirea de a șterge tot ce ţi s-a spus și de a te accepta așa cum ești. Așa cum ești, ești cât se poate de în regulă, de valoros, de respectabil și nu e nevoie să schimbi ceea ce ești și să creezi o personalitate falsă numai fiindcă așa vor alţii. Te-ai străduit prea mult să-i faci pe alţii fericiţi, iar rezultatul final e că toată lumea de pe planetă e nefericită. Fiecare a încercat să-i facă fericiţi pe ceilalţi, dar vezi rezultatul final? Toată lumea e nefericită.

Eu te învăţ să fii fericit, nu te învăţ să-i faci pe alţii fericiţi. Dacă în fericirea ta există un oarecare adevăr, o oarecare vitalitate, acestea se vor răspândi – îi vor ajuta și pe alţii să fie fericiţi. Dar nu acesta ar trebui să fie criteriul; nu acesta ar trebui să fie idealul tău în viaţă. Încerci să-i faci pe alţii fericiţi, ceilalţi încearcă să vă facă pe tine și pe alţii fericiţi și toată lumea e nefericită din cauză că toată lumea se preface.

Oamenii nu pot fi fericiţi decât într-un singur mod – nu există două moduri: dacă sunt ei înșiși, în mod autentic. Atunci primăvara fericirii începe să curgă; ei prind mai multă viaţă, devin o priveliște încântătoare, o companie încântătoare; devin un cântec, un dans. Dar nu dansează pentru a fi aprobaţi de cineva, nici pentru a fi apreciaţi de cineva; dansează dintr-o fericire care se revarsă, dintr-o bucurie lăuntrică.

Întreaga lume poate fi o lume care dansează, plină de cântece și de muzică, plină de creativitate și plină de viaţă și de râsete. Însă strategia fundamentală care a fost urmată până acum trebuie distrusă complet, fără milă.

Preotul cel nou stătea în picioare la ușa bisericii, salutându-i pe enoriașii care plecau după terminarea slujbei. Oamenii nu se zgârceau cu felicitările pe care i le adresau preotului, excepţie făcând un singur tip, care i-a zis: „O predică destul de plictisitoare, reverendule". După un minut, același om a apărut din nou și i-a zis: „O predică destul de plictisitoare, reverendule".

Încă o dată bărbatul și-a făcut apariţia, de data aceasta mormăind: „N-ai spus mai nimic, reverendule". Când a prins ocazia, reverendul i l-a arătat pe bărbatul respectiv unuia dintre diaconii săi. „A", a zis diaconul, „nu-l lăsa pe tipul ăla să-ţi strice ziua. E un biet suflet care bântuie de colo-colo, repetând ce-i aude și el pe alţii că zic!"

E o lume foarte ciudată și smintită. Fiecare om trăiește fals într-un fel sau altul, doar ca să primească apreciere, să audă aplauzele celorlalţi. Toţi oamenii sunt avizi după atenţie. Cei pe care îi consideri mari conducători sunt aproape niște cerșetori în ceea ce privește atenţia; acestui scop își dedică ei întreaga viaţă – să câștige consideraţia cât mai multor oameni. Lucrul acesta le hrănește egoul. Și sunt gata să facă orice prostie dacă li se promite: „Tot mai mulţi și mai mulţi oameni vor fi atrași către tine; vei primi mai multă atenţie".

Am să vă spun o povestire stranie. Nu e ficţiune și e despre unul dintre cei mai cunoscuţi oameni, Abraham Lincoln. Acesta avea o faţă foarte urâtă. Provenea dintr-o familie foarte săracă; tatăl său era pantofar. El însuși tăia

lemne ca să facă rost de banii necesari pentru a merge la școală – avutul lor era precar. Faţa lui era fără îndoială neatrăgătoare, iar când a candidat la alegerile prezidenţiale... Avea o mare inteligenţă; poate că nici un alt om din America nu a mai avut o inteligenţă atât de mare. Judecata lui, logica lui, modul în care își argumenta afirmaţiile erau superbe. Însă personalitatea lui avea de suferit din cauza feţei.

În prima zi a campaniei sale electorale, o fetiţă... iar din câte înţeleg eu, fetiţei aceleia ar trebui să i se acorde întregul merit pentru faptul că Abraham Lincoln a devenit preşedinte al Americii, deși nimănui nu-i pasă de asta. Nimeni nici măcar nu se gândește la fetiţa aceea și nu încearcă să afle cine era. Ea s-a apropiat de el și i-a zis: „Unchiule Lincoln, cu faţa aceasta n-ai cum să câștigi președinţia. Am o mică sugestie: dacă-ţi lași barbă și mustaţă, cea mai mare parte a feţei tale va fi acoperită, iar bărbii și mustăţii le poţi da o formă care îţi poate schimba complet profilul“.

O fetiţă... însă ea s-a uitat atent la faţa lui; nu era interesată de argumentele lui. Însă femeile sunt mult mai atente la frumuseţea fizică, încă din copilărie. Ea și-a dat seama că dacă el își lasă barbă și mustaţă, mare parte din faţa lui va fi acoperită. Și-atunci poate dobândi o faţă nouă, dând o anumită formă bărbii și mustăţii. Iar lui Lincoln i-a surâs ideea. El însuși își făcea probleme ce să facă cu faţa lui. Și-a lăsat barbă... și acum nu se mai vede în fotografiile sau în statuile lui că era urât la faţă. Toată urâţenia aceea e acoperită de barbă și de mustaţă. De fapt, barba și mustaţa aceea i-au dat o personalitate nouă.

Oamenii au uitat, dar Lincoln n-a uitat. După ce a devenit președinte, prima scrisoare pe care a scris-o a fost către fetița aceea, mulţumindu-i: „Sugestia ta a dat rezultate". A fost un om de o mare smerenie și o mare înţelegere.

Însă lumea aceasta nu privește în ființa interioară. Ea nu privește către inteligența ta, către talentele tale, către creativitatea ta, către potenţialul tău. Ea nu se uită decât la personalitatea exterioară, superficială. Și din cauză că ceri în permanenţă atenţie, trebuie să faci concesii oamenilor; trebuie să faci la fiecare pas compromisuri cu ei, dacă vrei să fii acceptat ca fiind valoros. Problema e că, indiferent ce-ai face, nu ai cum să fii fals pe de-a-ntregul; ceva din ceea ce ești tu în realitate tot va rămâne și de-acolo ţi se va trage sentimentul că ești lipsit de valoare. Te va durea faptul că n-ai fost capabil să reușești să fii pe deplin încununat de succes în lume.

Oricine vrea să fie încununat de succes în lume, oricine e ambiţios și egoist va suferi de aceeași problemă de care suferi tu. Însă problema e foarte simplă și poate fi lăsată imediat în urmă, fără nici un efort, prin simpla înţelegere că nu ai nevoie de atenţia nimănui, ci dimpotrivă, ce îţi trebuie este să fii profund mulţumit de tine însuţi. Iar lucrul acesta e posibil doar dacă ești real.

Nu-ţi face griji cu privire la ce spun alţii; nu contează. Singurul lucru care contează e fericirea ta interioară, pacea, tăcerea ta interioară și, în final, realizarea vieţii tale veșnice. Întrebi: „Ce să fac cu sentimentul lipsei de valoare? Încă îmi domină viaţa și mă agăţ de el atât

de strâns încât începe să mă cuprindă disperarea că n-am să mă mai desprind niciodată de el". Nu e nevoie decât de puţină înţelegere – nu de un mare efort, fiindcă tu ești cel care se agaţă de el, nu el stă agăţat de tine.

Există o povestire sufistă despre un râu care se umflase și despre câţiva oameni care stăteau pe mal, privindu-l cum crește din ce în ce mai mult. Un mistic sufist stătea și el acolo. Sufiștii folosesc doar o pătură, o pătură din lână ca să-și acopere corpul; nu folosesc nimic altceva. De fapt, numele de *sufist* vine de la păturile de lână. În persană, *suf* înseamnă lână, iar *sufist* înseamnă cel care folosește numai lână. Așadar sufistul stătea și el, cu pătura lui, uitându-se la ceilalţi oameni, când deodată au văzut o pătură splendidă, o pătură din lână plutind în jos pe râu. Un tânăr n-a putut rezista. Deși toată lumea îi spunea că e periculos – râul era umflat și era vorba despre un râu imens –, tânărul a zis: „Nu pot să las să-mi scape pătura aceea". A sărit în apă.

Însă nu era o pătură, era un lup viu. Așa că în momentul în care a apucat el pătura, și pătura l-a înșfăcat pe el! A început să strige: „Salvaţi-mă!" Toată lumea îl întreba: „Cum adică să te salvăm? Dă drumul păturii aleia!" El le-a zis: „Nu e pătură și nu pot să-i dau drumul. Acum pătura trebuie să-mi dea mie drumul – fiindcă e un lup!" Ei văzuseră numai spinarea lupului, care arăta ca o pătură din lână pură.

Sufistul a scris în jurnalul lui: „Ceea ce am văzut astăzi a fost o problemă reală. Până acum am văzut oameni care se întreabă cum să renunţe la una, la alta... Problemele

acelea erau toate ireale, fiindcă nu lucrurile respective se agăţau de ei, ci ei se agăţau de ele. Nu se punea problema să fie ajutaţi în vreun fel; dacă voiau să renunţe la ele, puteau să renunţe". Și a scris el mai departe: „Însă astăzi a fost cu totul altceva; era o problemă reală! Nu mai stătea în puterea bietului om să-i dea drumul, fiindcă nu el era cel care se ţinea strâns de lup, ci lupul îl ţinea strâns pe el, ducându-l în mormânt".

E bine că nu stau lupi agăţaţi de tine. Indiferent care ar fi acele lucruri de care te agăţi, ele nu sunt decât idei false pe care ţi le-au dat alţii. Iar motivul pentru care te agăţi de ele e acela că îţi e frică să nu rămâi aproape dezgolit fără ele, să nu fii deșert și să nu pășești într-un spaţiu necunoscut.

Însă eu vreau să-ţi spun că a păşi clipă de clipă în necunoscut reprezintă cea mai mare binecuvântare a vieţii. A rămâne în sfera cunoscutului e plictiseală pură, fiecare zi la fel. Și ce rost are să trăiești? Ai mai trăit același lucru de multe ori, în multe zile.

Încurajarea mea pentru tine este:

Iubește schimbarea, iubește necunoscutul.

Riscă tot ceea ce îţi e cunoscut în favoarea necunoscutului și vei fi întotdeauna într-o stare de extaz. Vei fi întotdeauna un câștigător, fiindcă necunoscutul are comori ascunse pe care le dezvăluie numai celor care pot renunţa la cunoscut. Însă eu nu-ţi pot spune decât atât: renunţarea trebuie să vină din partea ta. Ea trebuie să fie decizia ta, angajamentul tău – numai atunci îţi va aduce bucurie.

Cum pot afla care dintre numeroasele voci dinăuntrul meu e aceea care vine din adevăratul meu sine ca să mă ghideze? Cum pot fi sigur că nu vine din inconștient?

E foarte simplu: nici una dintre voci nu vine din sinele interior. Toate vocile vin din minte. Când toate vocile sunt absente, sinele lăuntric te inspiră în tăcere către o anumită acțiune, către o anumită direcție. Indicația lui nu vine exprimată în cuvinte, ci e o indicație tăcută. Altminteri ar fi fost absolut imposibil să afli care e vocea sinelui lăuntric.

E ușor, deoarece nici o voce nu aparține sinelui interior. Așadar, când toate vocile au amuțit și ie liniște desăvârșită, sinele interior are posibilitatea să te ia de mână și să te îndrume. Acela e momentul în care trebuie să abandonezi voința proprie și să-l lași să te ducă oriunde te duce el.

La nivel de limbaj trebuie să folosim cuvinte care nu se aplică realității interioare – de exemplu, „vocea interioară". Nu există nici o voce, e doar tăcerea interioară. Dar dacă folosim cuvintele „tăcere interioară", nu vei prinde ideea că există o anumită inspirație sau direcție la care se face referire. De aceea se folosesc cuvintele „voce interioară". Dar acestea nu sunt cuvintele potrivite.

Epilog

Cum pot deveni o lumină pentru mine însumi?

Acestea au fost ultimele cuvinte ale lui Gautama Buddha, mesajul lui la despărţirea de discipoli: „Fii o lumină pentru tine însuţi". Dar când spune „fii o lumină pentru tine însuţi", el nu vrea să spună că trebuie să *devii* o lumină pentru tine însuţi. E o mare diferenţă între a fi și a deveni.

Devenirea e un proces, fiinţa e o descoperire. Sămânţa doar pare că devine copac; lucrul acesta se întâmplă numai în aparenţă. Sămânţa avea deja copacul în ea, era însăși fiinţa ei. Sămânţa nu devine floare. Floarea era în stare latentă, iar acum e manifestă. Nu e vorba de devenire, fiindcă dacă ar fi așa, atunci o piatră ar putea deveni o floare. Însă așa ceva nu se întâmplă. O piatră nu poate deveni un trandafir; așa ceva nu se întâmplă deoarece piatra nu are potenţialul să devină un trandafir. Sămânţa pur și simplu se descoperă pe sine murind în sol – renunţând la învelișul ei exterior, realitatea ei interioară e revelată.

Omul e o lumină în stare de sămânţă. Voi sunteţi deja buddhaşi. Nu se pune problema că trebuie să deveniţi buddhaşi, nu e o chestiune de învăţare, de realizare, e doar chestiune de recunoaştere – e chestiune de a pătrunde înăuntrul tău şi a vedea ce e acolo. E o autodescoperire.

Nu trebuie să devii o lumină pentru tine însuţi, ci eşti deja astfel. Însă tu nu pătrunzi în tine, întreaga ta călătorie e exterioară. Suntem educaţi în aşa fel că devenim cu toţii extravertiţi. Ochii noştri se fixează pe exterior, suntem mereu în căutarea atingerii unui obiectiv „acolo", departe. Cu cât mai îndepărtat e obiectivul, cu atât e provocarea de a-l atinge mai mare pentru ego. Cu cât e mai dificil de atins, cu atât pare mai atrăgător. Egoul există prin intermediul provocărilor; el vrea să-şi demonstreze capacitatea. Nu e interesat de lucrurile simple, de lucrurile obişnuite, nu e interesat de firesc, ci e interesat de ceva care nu e nici firesc, nici simplu, nici obişnuit. Dorinţa sa se îndreaptă către extraordinar. Iar realitatea e foarte obişnuită, e foarte simplă.

Realitatea nu e acolo, ci aici, nu atunci, ci acum, nu în exterior, ci în sanctuarul cel mai lăuntric al fiinţei tale. Nu trebuie decât să închizi ochii şi să priveşti înăuntru.

La început e greu, fiindcă ochii nu ştiu decât să privească în afară. S-au obişnuit atât de mult să privească în afară, încât şi atunci când îi închizi, ei vor continua să privească tot în afară – încep să viseze, încep să-şi închipuie. Visele acelea nu sunt altceva decât reflecţii ale exteriorului. Deci numai în aparenţă ai ochii închişi, de fapt ochii tăi sunt încă deschişi către lumea exterioară, tu nu eşti în interior. Fiecare om care începe să mediteze

are de-a face cu acest fenomen straniu: ori de câte ori închide ochii, mintea devine și mai neastâmpărată, și mai înnebunită. Începe să pălăvrăgească precum o nebună: gânduri relevante sau nerelevante se încrucișează în fiinţa ta. Lucrul acesta nu se întâmplă niciodată atunci când privești către exterior. Și firește că te simţi obosit, firește că te gândești că e mai bine să-ţi găsești o ocupaţie, să-ţi faci de lucru decât să stai tăcut cu ochii închiși, căci nu pare să se întâmple nimic altceva decât o procesiune lungă, foarte lungă de gânduri, de dorinţe, de amintiri. Și acestea tot vin, neîncetat.

Însă lucrul acesta se întâmplă doar la început. Puţină răbdare, puţină aşteptare... Dacă continui să priveşti aceste gânduri în tăcere, fără să le judeci, fără să li te împotriveşti, fără ca măcar să ai dorinţa de a le pune capăt – ca şi cum nu te-ar preocupa câtuși de puţin – nepreocupat... Exact așa cum privești traficul de pe stradă sau cum privești norii de pe cer sau cum privești curgerea unui râu, pur și simplu îţi priveşti gândurile. Nu eşti totuna cu acele gânduri, tu eşti privitorul şi-ţi aduci aminte că „sunt privitorul, nu ceea ce e privit". Nu poţi fi ceea ce e privit, nu poţi fi obiectul propriei tale subiectivităţi. Tu eşti subiectivitatea ta, eşti martorul, eşti conștiinţa. E nevoie de ceva timp ca să începi să-ţi aduci aminte de asta. Încet, încet, obiceiul vechi moare. Moare greu, dar moare fără îndoială. Iar în ziua în care traficul se oprește, deodată ești plin de lumină. Ai fost întotdeauna plin de lumină, dar gândurile acelea nu-ţi dădeau voie să vezi ceea ce ești.

Când toate obiectele au dispărut, nu mai rămâne nimic de văzut și atunci te recunoști pentru prima dată. Ajungi să-ţi dai seama de tine însuţi pentru prima dată.

Nu e o devenire, e o descoperire a fiinţei. Învelișul exterior al gândurilor e lăsat în urmă, iar tu îţi descoperi florile, îţi descoperi parfumul. Parfumul acesta e libertate.

Așadar, nu întreba: „Cum să devin o lumină pentru mine însumi?“ Ești deja o lumină pentru tine însuţi, atât numai că nu ești conștient de acest fapt. Ai uitat de el, trebuie să-l descoperi. Iar modul de a-l descoperi e simplu, foarte simplu: un proces simplu prin care îţi privești gândurile.

Pentru a ajuta acest proces poţi începe să privești și alte lucruri, fiindcă procesul de a privi e același. Nu are importanţă ce anume privești. Privește orice și vei învăţa arta de a privi. Ascultă păsările, e același lucru. Într-o zi vei fi capabil să îţi asculţi propriile gânduri. Păsările sunt puţin mai departe, gândurile sunt puţin mai aproape. Toamna, privește frunzele uscate care cad din pomi. Orice te ajută să devii un privitor se poate dovedi util. În timp ce mergi, privește-ţi mersul.

Buddha le spunea discipolilor săi: priviţi-vă în timp ce faceţi fiecare pas. Le spunea: priviţi-vă respiraţia. Iar aceasta este una dintre cele mai semnificative practici în materie de privit, fiindcă respiraţia îţi e în permanenţă disponibilă, douăzeci și patru de ore, oriunde te-ai afla. Păsările pot să cânte într-o zi, iar în altă zi să nu mai cânte, dar respiraţia e mereu acolo. Când stai, când mergi, când te întinzi, ea e acolo mereu. Continuă să privești cum respiraţia intră, iese.

Nu privitul respirației e ceea ce contează, ci ceea ce contează e să începi să privești. Du-te pe malul râului și privește râul. Stai în piață și privește oamenii care trec. Privește orice, dar amintește-ți că ești privitorul. Nu începe să judeci, nu fi critic. Din momentul în care ai început să judeci, ai uitat că ești un privitor și te-ai implicat, ai început să fii părtinitor, ai ales: „Sunt în favoarea acestui gând și sunt împotriva acelui gând". Odată ce alegi, devii identificat. Privitul fără implicare reprezintă metoda prin care se distruge orice identificare.

De aceea își numea Gurdjieff procesul său procesul nonidentificării. E același lucru, doar cuvântul folosit de el e diferit.

Nu te identifica cu nimic și, încetul cu încetul, vei învăța arta supremă a privitului. Asta înseamnă meditație. Prin meditație îți descoperi propria lumină. Lumina aceea o poți numi sufletul, sinele, Dumnezeu, în orice fel vrei s-o numești – sau poți să rămâi tăcut în privința ei, fiindcă ea nu are nici un nume. E o experiență fără nume, imens de frumoasă, extatică, cu desăvârșire tăcută, dar care te face să guști din veșnicie, din atemporalitate, din ceva ce se află dincolo de moarte.